

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

SONJA BEZJAK

DISIDENTSTVO V KATOLIŠKIH ŽENSKIH REDOVIH

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA, 2003

KAZALO

SEZNAM TABEL, GRAFOV IN SKIC	2
UVOD	3
I. »USTANOVA POSVEČENEGA ŽIVLJENJA«.....	5
1. VSTOP V REDOVNO USTANOVO.....	7
1.1. Neformalni dejavniki vstopa v redovno ustanovo	8
1.2. Tranzicijski dejavniki vstopa v redovno ustanovo	13
1.3. Formalni dejavniki vstopa v redovno ustanovo.....	23
2. ŽIVLJENJE V REDOVNI USTANOVI	26
3. KONFLIKT V REDOVNI USTANOVI.....	28
4. KRŠITVE ČLOVEKOVIH PRAVIC V REDOVNI USTANOVI.....	38
4.1. Konflikt na ravni A–B	39
4.2. Konflikt na ravni A-C.....	53
II. O PASTEH REDOVNIŠKEGA POKLICA.....	75
1. IZSTOP KOT SVOBODNA IZBIRA IN NEFORMALNI DEJAVNIKI	
IZSTOPA.....	76
2. VRAČANJE V SEKULARNI SVET	81
III. STATISTIKA.....	82
ZAKLJUČEK	88
LITERATURA	90
SEZNAM PRILOG:.....	94

SEZNAM TABEL, GRAFOV IN SKIC

Tabela 1: Število redovnic leta 2000 v Sloveniji	36
Tabela 2: Podatki o Vidi Žabot in Karen Armstrong	39
Tabela 3: Podatki o Laviniji Byrne, Jeannine Gramick in Mariji Sreš	54
Tabela 4: Upad števila redovnih poklicev.....	84
Graf 1: Število ameriških redovnic med letoma 1948 - 1995	31 in 83
Graf 2: Število redovnic in odstotek ženske delovne sile v ZDA med letoma 1948 – 1995	32
Graf 3: Sestre v Jugoslaviji	84
Graf 4: Gibanje števila redovnih poklicev v Sloveniji	85
Skica 1: Ravni konflikta v redovni ustanovi	37

UVOD

V diplomski nalogi sem soočila dve nasprotujoči si kategoriji: na eni strani red in na drugi strani disidentstvo. V primeru redovne ustanove ali, širše rečeno, v primeru reda gre za visoko formalizirano, organizirano, regulirano in kontrolirano delovanje. Posameznice, ki so vključene v red, a odstopajo od prepričanja in vedenja, ki ga red zahteva (ali širše cerkev), bom razumela kot disidentke. Torej kot tiste, ki se idejno ne strinjajo s svojo versko skupnostjo. Vendar se kmalu izkaže, da tako široko zastavljen koncept obsega več kategorij in da se disidentke med seboj razlikujejo po tem, s katero avtoriteto stopijo v konflikt. Tako sem disidentke razdelila na tiste, ki so v konfliktu s predstojnico, na tiste, ki se ne strinjajo z naukom cerkve, in na tiste, ki vstopijo v konflikt s širšim družbenim okoljem.

Diplomsko delo je razdeljeno na tri tematska poglavja. Prvo poglavje govori o pogojih in dejavnikih, ki vplivajo na vstop posameznice v redovno ustanovo, o dejavnikih, ki vplivajo na vzpostavitev konfliktne situacije v redovni ustanovi in na morebitni izstop posameznice iz redovne ustanove. Drugo poglavje govori o pasteh redovniškega poklica, s katerimi se sreča posameznica, ko začne razmišljati o izstopu iz redovne ustanove. Obe poglavji skupaj pa v grobem predstavita tranzicijo posameznice od vloge »civilne posameznice« do ponotranjanja vloge redovnice in potem tranzicijo od vloge redovnice nazaj do »civilne posameznice« (role passage). Tretje poglavje predstavlja statistični pregled podatkov na področju ženskih redovnih poklicev.

V prvem poglavju bom socializacijo razumela kot pripravo na t. i. božji klic, ki predstavlja osrednjo kategorijo redovnega poklica. Katoliške vrednote, rituali in obredi, ki jih posameznica ponotranji, so tista sredstva, ki zagotavljajo legitimna verska občutenja in doživljanja. Posameznice, ki se po nadpoprečni intenzivnosti verskega doživljanja ločijo od poprečnega ritualnega vernika, se temu primerno seznanijo z metodami (rituali, obredi, vrednote, norme, ...), s pomočjo katerih lahko manifestno izražajo intenzivnost doživljanja uveljavljene katoliške interpretacije boga. Najradikalnejša oblika izražanja globljih verskih doživetij v okviru RKC se za ženske manifestira v redovnem poklicu. Posameznica, ki želi prevzeti vlogo redovnice, mora osebno doživeti »božji klic« in slediti številnim podrobnim navodilom (določajo jih redovno pravo, lastno pravo ustanove in konstitucije reda). Ker pa gre v primeru redovne ustanove za totalno ustanovo, kar pomeni, da velja hierarhična

ureditev in da pravila zajemajo vse segmente vsakdanjega življenja, se lahko zgodi, da natančna navodila posameznico, ki je že postala redovnica, spravijo v konfliktno situacijo, ki lahko povzroči celo psihofizične posledice.

Na podlagi avtobiografskih izpovedi bom dokazovala, da posameznice v primeru dilem, dvomov, stresov, bolezni itd. govorijo o zahtevah, ki bolj ali manj jasno izražajo kršenje človekovih pravic, ki jih zagotavlja Splošna deklaracija človekovih pravic. Kot delovni okvir sem izbrala tudi Predlagano konstitucijo katoliške cerkve, ki jo je pripravilo katoliško združenje Association for the Rights of Catholics in the Church (v nadaljevanju ARCC).

Kljub temu da naj bi posameznica v redovno ustanovo vstopila po svobodni volji in da lahko iz nje kadarkoli izstopi, moram poudariti, da je neupravičeno in nedopustno v imenu katerekoli ideologije posameznicam kršiti s Splošno deklaracijo človekovih pravic zagotovljene pravice. Četudi lahko posameznica iz ustanove svobodno izstopi, moramo razumeti kompleksnost njenega položaja, ko želi ostati lojalna pripadnica redovne ustanove, ki ji je »prodala« idejo o »pravem dokazovanju svoje vere bogu«, vendar ji njeno psihofizično stanje zaradi hudih posegov v njeno osebnost tega ne dopušča. Laizacija oziroma izstop iz redovne ustanove in vračanje v sekularni svet predstavljata za posameznice z osebno izkušnjo redovnega poklica travmatičen proces.

V zadnjem poglavju bom govorila o težavah, ki sem jih imela z zbiranjem podatkov o številu redovnic v Sloveniji ter predstavila pridobljene podatke.

I. »USTANOVA POSVEČENEGA ŽIVLJENJA«

Preden se bom posvetila pomenu primarne socializacije za vstop posameznice v redovno ustanovo, bom opozorila na terminološke zagate in omejitve, s katerimi se sooči sociologinja, ko želi opisati in analizirati življenjski stil posameznic, ki svoje življenje osmislijo na osnovi dojemanja neke višje nezemeljske sile. To silo imenujejo bog. Smiselnost redovnega načina življenja, delovanja in mišljenja posameznice utemeljujejo na podlagi verovanja v to silo. Ker pa sociološka analiza za doslednejšo razlago zahteva distanciranje od teološke terminologije, se bom v primerih, ko za teološki izraz ne bom našla primernega sociološkega, poslužila narekovajev, oklepajev in drugih potrebnih orodij, s katerimi bom opozorila na prisotnost dvoma.

V tem smislu bom na samem začetku teološko uveljavljen izraz ustanova posvečenega življenja nadomestila z izrazom redovna ustanova ali verski red. Z izrazoma redovna ustanova in verski red bom mislila na prostor, kjer živijo redovnice ter na pravila in organizacijo, ki urejajo njihovo življenje.

V čem je spornost/skrivnost teološkega izraza ustanova posvečenega življenja? Z uporabo izraza posvečeno življenje se nam kot dihotomija na drugi strani vsiljuje izraz neposvečeno življenje. Izoblikujeta se dve kategoriji. Človeško življenje tako lahko postane bogu posvečeno življenje, ki se izraža v visoko institucionalizirani in formalizirani obliki (duhovniki, škofje, redovniki, redovnice, ...). Lahko pa ostane zgolj življenje ali celo neposvečeno življenje. S to dihotomijo posvečeno-neposvečeno, z bogom, ki naj bi klical le izbrane, s posebnim statusom, obredi, ločenostjo od neposvečenih, ... je z vidika katoliškega nauka posvečeno življenje na vrednostni lestvici pozicionirano višje. Življenje zunaj ustanove posvečenega življenja se nam slika kot neposvečeno in kot tako na katoliški vrednostni lestvici manjvredno. Ali kot pravi Flaker: »V samostanu je "zunaj" posvetno malodane pregrešno, "znotraj" pa posvečeno božji hvali.« (Flaker, 1998: 61). Izraz ustanova posvečenega življenja zavrnem in nadomestim z izrazom redovna ustanova ter se na ta način distanciram od ideologije, ki jo spodbuja teološki jezik.

Čeprav je cerkev z odloki drugega vatikanskega koncila formalno odpravila teološko razliko med laiki in redovniki/cami oziroma med neposvečenimi in posvečenimi ter jih

tako izenačila pred konceptom boga, nam prebiranje teološke literature še zmeraj daje vedeti, da razlika med posvečenimi in neposvečenimi obstaja. Celoten mit o posvečenem življenju pa temelji na konceptu t. i. božjega klica. Bog naj bi po cerkvenem nauku poklical le izbrane, torej le določene osebe in dolžnost izbranega naj bi bila, da se odzove na t. i. božji klic.

Prisotnost božje komponente, ki naj bi se izražala skozi »božji klic«, daje vernikom občutek posebnosti in izbranosti osebe, ki se je odločila, da med vsemi poklicnimi izbirami in življenjskimi stili, ki jih ponuja sodobna družba, izbere redovni poklic. Kot primer bom navedla citat teologa Antona Štruklja, ki pravi: »Noben zdrav kristjan, ki ni iznakažen s predsodki, ne bo nikdar rekel o sebi, da je izbral zakonski stan na osnovi božje izvolitve, ki bi se primerjala z izvolitvijo in poklicanostjo, kakršno v sebi spozna ali začuti tisti, ki je poklican za duhovnika in za osebno hojo za Kristusom v stanu svetov.« (Štrukelj, 1995: 150)

Po Štrukljevi interpretaciji neposvečeni ne morejo in ne smejo govoriti o poklicanosti. Če za katoliški nauk velja, da naj bi bili od boga poklicani le redovniki, redovnice in drugi cerkveni dostojanstveniki (duhovniki, škofje, papež, ...), za protestantski nauk velja, da naj bi bil vsak posameznik od boga poklican, da s svojim delom aktivno sodeluje v svetnem okolju.¹ Iz tega razloga je Martin Luther kot bivši avguštinec ob uveljavljanju protestantizma v 16. stoletju kot nekoristne zavrnil tako moške kot ženske redovne ustanove. Ali kot pravi Weber: »Meniški način življenja je zatorej v tej optiki ne le docela brez pomena za opravičenje pred Bogom, temveč mu velja (Luthru, op. S. B.) tudi za produkt egoistične, posvetnim dolžnostim izmikajoče se trdosrčnosti.« (Weber, 2002: 74)

V nalogi bom skušala demistificirati redovni poklic in ga predstaviti kot izraz in posledico tako individualnih kot tudi družbenih pogojev in teženj.

---

¹ Weber izpelje nastanek te etike oziroma načina življenja iz doktrine zveličanja (predestinacije) v kalvinizmu in drugih puritanskih sektah. Ta doktrina je predvidevala 'posvetno askezo', ki je prežemala celoten način življenja posameznikov in družbenih skupin. Na eni strani se ta etika kaže v porabniški askezi, na drugi pa v natančnem izpolnjevanju posvetnega poklica, kot boguvšečnega dejanja, ki je hkrati tudi znamenje, ne pa tudi dokaz, izvoljenosti med zveličane. (Adam, 2002: 214)

1. VSTOP V REDOVNO USTANOVO

Posameznice, ki izrazijo željo za vstop v redovno ustanovo, imajo bolj ali manj isti cilj – »služiti bogu«. Tiste, ki jih ustanove sprejmejo, lahko na različne načine v skladu s karizmo in namenom nekega reda uresničujejo svojo željo. Kljub enotnemu cilju in bolj ali manj podobnim potem doseganja zastavljenega cilja pa se izkaže, da posameznice z osebno izkušnjo redovnega poklica izhajajo iz različnih socio-ekonomskih in kulturnih okoliščin. Ali kot v teološkem jeziku navaja Šinkovec: »Na kakšen način bo iskal in našel tisto, kar mu je Bog v svojem od vekov pripravljenem in skitem načrtu pripravil (prim Ef 1,11), je odvisno od možnosti, ki jih ponudi življenje: okoliščine, starši, učitelji, kateheti, itd«. (Šinkovec, 1999: 35)

V nadaljevanju bom z analizo avtobiografskih izpovedi² redovnic in bivših redovnic poskusila osvetliti življenjsko pot, ki je posameznico pripeljala do kristalizacije želje po vstopu v redovno ustanovo. Dejavnike, ki vplivajo na odločitev za vstop v redovno ustanovo, bom v grobem razdelila na formalne in neformalne. Da bo analiza doslednejša, pa bom uvedla pojem tranzicijski dejavniki. Z izrazom tranzicijski dejavnik bom mislila na tiste dejavnike in pogoje, ki se nahajajo in dogajajo na prehodu med kategorijo formalnih in kategorijo neformalnih dejavnikov.

Med neformalne dejavnike, ki spremljajo odločitev za redovni poklic, bom uvrstila družinsko okolje oziroma okolje primarne socializacije in seznanjenost posameznice z redovnim poklicem kot možnim vedenjskim vzorcem. Med tranzicijske dejavnike bom prištela koncept »božjega klica« in spodbude za vstop, ki jih posameznica črpa iz okolja. Med formalne dejavnike bom prištela tiste zahteve, ki izvirajo s strani pristojnih institucij (s strani RKC in posameznih redovnih ustanov). V grobem formalni dejavniki obsegajo redovno pravo, ki določa formalni model za prepoznavanje potencialnih redovnic. Lastnosti posameznic, ki prihajajo iz različnih socio-ekonomskih in kulturnih razmer, morajo biti usklajene z zahtevami redovnega prava.

Ugotovitve vsakega poglavja bodo v nadaljevanju podkrepljene s citati avtobiografskih izpovedi posameznic z osebno izkušnjo redovnega poklica. Citate posameznic z osebno

---

² Gre za izpovedi naslednjih posameznic: Lavinia Byrne, Karen Armstrong, Felicity, Eva Heymann, Jeannine Gramick, Vida Žabot, Marija Sreš, Cecilija Rode.

izkušnjo redovnega poklica bom za boljšo preglednost navajala v ležečem tisku in z manjšo pisavo. Za nekatere posameznice, ki jih navajam, velja, da so izstopile iz redovne ustanove, za druge, da so članice različnih redovnih ustanov. Za večino posameznic velja, da so v verski red vstopile v času drugega vatikanskega koncila ali malo po njem. Ne smemo pozabiti, da je drugi vatikanski koncil v duhu posodabljanja uvedel številne novosti tudi na področju redovnega življenja.

1.1. Neformalni dejavniki vstopa v redovno ustanovo

Neformalni dejavniki so tisti pogoji, na katerih vzkljuje želja po vstopu v redovno ustanovo. Primarno socializacijo bom razumela v smislu priprave na t. i. božji klic. V času socializacije namreč poteka prepričevanje, da je življenje v redovni ustanovi posvečeno življenje. V nadaljevanju bom opredelila naslednja neformalna dejavnika vstopa v redovno ustanovo: okolje primarne socializacije in seznanjenost posameznice z redovniškim poklicem.

1.1.1. Okolje primarne socializacije

V času primarne socializacije posameznica ponotranji vrednote in norme svojega okolja. »Religioznost kot vrednotna orientacija človeku ni prirojena, temveč nastaja, se oblikuje z internalizacijo, s sprejetjem temeljnih vrednot religijskega nauka, s spoštovanjem norm in sankcij za reguliranje obnašanja na različnih področjih.« (Jogan, 1990: 81) Tako je odločitev posameznice za vstop v redovno ustanovo posredno odvisna od okolja, v katerem posameznica odrašča. Z analizo avtobiografskih izpovedi, večinoma gre za izjave posameznic, ki so se za redovni poklic odločale v šestdesetih letih 20. stoletja, sem glede na okolje primarne socializacije izoblikovala dva centralna koncepta odnosa posameznice do sveta in vere.

Na podlagi avtobiografskih izjav posameznic, ki imajo osebno izkušnjo z redovnim poklicem, sta se izoblikovala dva centralna koncepta, ki poenostavljeno razložita, na katerih temeljih se je razvila želja posameznice po vstopu v redovno ustanovo. Koncepta naj predstavljata idealnotipski shemi, ki se v praksi lahko prelivata in povežeta v en sam

koncept.³ Če so prehodi med obema konceptoma zelo mehki in skorajda neopazni, se lahko zdi, da gre za eno samo in ne dve kategoriji. Tam, kjer so meje jasnejše, ugotovimo, da sta dve kategoriji medsebojno ločeni.

Optimistični koncept

V prvo skupino bom uvrstila posameznice, ki izhajajo iz tradicionalno katoliškega okolja in do vere ter verskih ritualov v svojih izjavah pogosto izražajo pozitivna nagnjenja. Za posameznice iz te kategorije se izkaže, da so agensi njihove socializacije pogosto prakticirali verske obrede, kot so molitev, spoved, spoštovanje verskih simbolov, ... V družini je poudarjena ritualna raven odnosa do religije. Katoliški koncept dojemanja boga je posameznicam iz te skupine predstavljal osrednjo kategorijo družinskega življenja. Ali kot nam v teološkem jeziku predstavi pomen okolja primarne socializacije jezuit in psiholog Šinkovec: »Človeško topla in trdna ter duhovno bogata družina je gotovo dobra njiva, na kateri se porajajo novi poklici.« (Šinkovec, 1999: 41)

Upoštevač primarno socializacijo (pri tem mislim na spodbude »pomembnih drugih«) sklepam, da za posameznice iz te skupine obstaja večja verjetnost verovanja v katoliške dogme in večja verjetnost spoštovanja pravil, ki jih nalaga cerkvena avtoriteta. Posameznicam iz te skupine redovni poklic predstavlja ugledno poklicno izbiro, udejstvovanje v tem poklicu pa neke vrste statusni simbol. Za posameznice iz prve skupine ni nujno, da so bile z življenjem izven redovne ustanove nezadovoljne ali da bi jih posvetno življenje razočaralo. Za ilustracijo sledijo citati posameznic z osebno izkušnjo redovnega poklica:

»Prvi spomini s tega področja so vezani na družinsko večerno molitev rožnega venca. Prav vsak dan smo ga morali moliti, kot da bi naša babica že takrat vedela, da je »zdravilen«. V kategorijo tega bolj babičinega načina vernosti je sodilo tudi to, da smo morali vsako nedeljo k maši, vsak prvi petek v mesecu k spovedi, vsak teden k verouku ... in ob vrnitvi domov povedati, »kaj so gospod župnik pridigali«.« (Žabot, 2002: 40)

»/k/o smo rezali kruh, smo prej začrtali z nožem križ na njegovi hrbtni strani, ko smo pripravili vprego s kravami, smo z bičem začrtali križ v prah na dvorišču, preden smo jih pognali, prav tako

---

³ Npr: Posameznica izhaja iz družine, kjer ima religija ključno vlogo, pa je ta ista posameznica lahko hkrati tudi razočarana nad posvetnim svetom.

na sveže zorani njivi ali prekopani gredi na vrtu, vedno so nas pokrižali, ko smo šli od doma. Skratka, vse je bilo zaznamovano s »križem«. Od jutra do večera sta (stara starša, op. S. B.) molila rožni venec in ga nista prekinila niti, ko je bilo treba na stranišče.« (Žabot, 2002: 41)

»Nisem šla tja, ker bi bila nesrečna ali zamorjena ali zato, ker bi me kdo razočaral, ampak zato, da bi to srečo, ki sem jo imela delila z drugimi.« (priloženi intervju s Sreševo, 2002: 2)

»Struktura družinskega življenja je temeljila na dejstvu, da smo dan začeli z jutranjo molitvijo, v sobah smo imeli oltarje, skupaj smo molili večerno molitev, molili pa smo tudi pred obroki. Kadarkoli smo nakupovali, smo se ustavili še v cerkvi. Ostali smo dolgo po maši in prižigali sveče.« (Byrne v Loudon, 1993: 141)

»Spominjam se, da sem kot otrok molila pogosto in na najrazličnejših mestih, to se je odvijalo naravno in spontano. Oboževala sem molitev. Svoj prvi molitvenik sem dobila leta 1954, ko mi je bilo sedem let.« (Byrne v Loudon, 1993: 144)

»Doma smo vedno molili za duhovne poklice... Pri nas je bilo čisto normalno, da smo vsak dan molili pred jedjo in po jedi, zjutraj in zvečer pa rožni venec. Ko smo stopili v kuhinjo, je bil prvi pozdrav mami: Hvaljen Jezus in pokrižati se je bilo treba z blagoslovljeno vodo. Ob nedeljah smo bili pri dveh svetih mašah.« (Rode v: Ognjišče, 2001: 9)

Pesimistični koncept

Posploševanje, da izhajajo vse posameznice, ki se odločijo za redovni poklic, iz tradicionalno katoliških družin, bi bilo napačno. V drugo skupino bom prištela posameznice, ki lahko izhajajo iz katoliškega okolja, ni pa nujno (konverzije iz drugih veroizpovedi⁴ in religij). To, kar družni posameznice druge skupine, je jasno izražanje negativnega odnosa do posvetnega sveta. Svet vere in redovnega življenja naj bi tem posameznicam predstavljal rešitev. Gre za svetobežniški nazor.

Posameznice druge skupine jasno izražajo, da so pred sprejetjem odločitve za vstop v redovno ustanovo doživljale nezaupanje v sekularni svet. Negotovosti sekularnega sveta so se izražale v doživljanju žalosti, nesreče, bolečine, smrti, ... Negativne čustvene izkušnje so posameznice doživljale same ali pa jih je doživljal kdo v neposredni bližini (kdo od

---

⁴ Na primer: konverzija iz protestantske veroizpovedi v katoliško.

sorodnikov, prijateljev, ...). Osebnostno krizo, ki je izhajala iz »nevarnosti« sekularnega sveta (občutek nevarnosti izvira iz nezaupanja in negotovosti), je posameznica rešila tako, da se je oprijela jasno definirane vloge redovnice, ki je na poseben – mističen (RKC je osmislila to povezanost) način povezana s konceptom boga – rešitelja.

Posameznice iz druge skupine v svojih pripovedovanjih religije niso označevale za osrednji element družinskega življenja (kar seveda še ne pomeni, da religija ni bila pomembna sestavina). V glavnem so te posameznice govorile o razočaranju nad sekularnim svetom. Posameznica iz druge skupine dojema sekularni svet kot svet poln tveganj in negotovosti, redovno ustanovo pa nasprotno kot urejeno in predvidljivo oziroma kot »varen pristan«.

Za ilustracijo sledijo citati ali povzetki izjav posameznic z osebno izkušnjo redovnega poklica:

Karen Armstrong se spominja žalosti, ki jo je v družinsko okolje prinesla smrt otroka in potem še bolezen njene sestre. Spominja se nesreče, ki jo je v hišo prinesla izguba očetove službe. Družinsko okolje je vse manj ostajalo varen pristan in vse bolj okolje negotovosti. Zatekala se je v naravo, kjer žalost in smrt nista obstajali. Iskala je neskončno popolnost. To, kar je najprej iskala v naravi, je kasneje prenesla na religijo. Bog je postal elementarna popolnost in bolj kot je svet postajal boleč, bolj je iskala boga in mir. (Armstrong, 1995: 1-20)

Eva Heymann (starši so bili Židje, op. S. B.) se spominja preprirov in nesporazumov med starši. Oče je bil nasilen. Spominja se, da se ga je zelo bala. Pravi, da je starši niso nikoli resnično sprejeli in da je bila zmeraj črna ovca. V trenutkih žalosti se je zatekala v domišljijo. Kar jo je motilo pri bogu, je bilo dejstvo, da je bil oče, ki bi jo lahko kaznoval kot njen oče. V času šolskih let je bolehal za depresijami in razmišljala celo o samomoru. (Heymann v Loudon, 1993: 46-57)

Družina se je veliko selila, zato Felicity ni imela priložnosti sklepati prijateljstev. Veliko je brala in se manj družila. Nase je prevzela krivdo, da se nihče ne druži z njo. Šolska leta ima v slabem spominu. Rešitev je iskala v veri (Felicity v Loudon, 1993: 87-88). »Ker kot otrok nisem imela prijateljev, je vera imela priložnost za rast, boga sem začela dojemati kot nekoga resničnega, ki se me lahko dotakne - ne z besedami pač pa globlje.« (Felicity v Loudon, 1993: 87-88)

1.1.2. Seznanjenost z redovniškim poklicem

Predpogoj za oblikovanje želje po vstopu v redovno ustanovo je prisotnost ali vsaj poznavanje redovnega poklica kot možnega vedenjskega vzorca v okolju, kjer posameznica živi. Okolje, ki redovnega poklica ne pozna, posameznicam ne ponuja te možnosti. Da so se posameznice, katerih življenje je vsebovalo koncept božje ljubezni (optimistični koncept) in tiste, ki so v konceptu boga našle svojo rešitev (pesimistični koncept), lahko odločile za vstop v redovno ustanovo, so morale biti seznanjene z možnostjo izbire redovnega poklica. Kjer je obstajal ta vedenjski vzorec oziroma redovni poklic kot možna izbira, so se posameznice lahko odločale zanj.

V svojih izpovedih so vse posameznice, ki imajo osebno izkušnjo z redovnim poklicem, omenjale stik z redovnim poklicem, preden se je oblikovala želja in dokončna odločitev za vstop. Posameznice, ki izhajajo iz okolja, kjer imajo redovnice aktivnejšo vlogo (so učiteljice, vodijo internate, knjigarne, ...), so navajale, da so obiskovale katoliško šolo, živele v internatu, ki so ga vodile redovnice, bile zaposlene v dejavnosti, ki so jo vodile redovnice, ... Za okolje, kjer so redovnice iz vsakdanjega življenja izključene (oziroma so manj aktivno vključene), se za pomembnejše izkažejo neformalne mreže: kdo od poznanih ima izkušnjo z redovnim poklicem (npr: kdo iz družine ali prijateljev), duhovnik predlaga to možnost, ... Poglejmo nekaj primerov:

»Čez počitnice smo pripravljali in zbirali potrebno. Ni bilo več posebej vznemirljivo, saj je brat Janez leto prej šel k salezijancem, in tudi navajeni smo že bili njihove vsakoletne »pobirke« živil.« (Žabot, 2002: 45)

»V Grobljah so bili naši sosedje in obenem najboljši prijatelji lazaristi. Naše kulturno, cerkveno in misijonsko življenje se je odvijalo poleg njih /.../ Ko so iz Grobelj duhovniki odhajali v misijone, zlasti na Kitajsko, sem jim kot petletna deklica obljubila, da bom tudi jaz šla tja v misijone /.../ Duhovnik je bil tudi mamin brat /.../ Redovni poklic je imela že naša »teta Micka«. Bila je svetniška duša in je celo življenje živela kot redovnica, čeprav je ostala doma pri svoji mami /.../ Redovnica je bila tudi naša sestrična, šolska sestra Vincencija Breznik. Naš sorodnik je tudi dr. Jurij Rode, doktor cerkvenega prava, ki sedaj vodi slovensko dušnopastirstvo v Argentini.« (Rode, 2001: 9)

»Do enajstega leta sem z brati in sestro hodila v šolo, ki so jo vodile sestre. Stari oče je bil osebni zdravnik redovnic. V Somersetu na jugozahodu Anglije, kamor smo se preselili, smo bili zopet aktivno vključeni v delovanje župnije. Leta 1958 so me poslali v internat, ki ga je vodil samostan St. Mary. Tukaj sem prvič srečala sestre Inštituta blažene device Marije. Name so naredile močan vtis: bile so tako inteligentne, razgledane in entuziastične ženske. Bile so mlade in skupaj smo se zelo zabavale.« (Byrne v Loudon, 1993: 164-165)

»Že kot otrok sem imela idejo, da bi bila redovnica – ne da bi vedela, kdo redovnice pravzaprav sploh so - ampak želja je verjetno izvirala v dejstvu, da je v redovno skupnost vstopila starejša sestra, čeprav je v nekaj mesecih tudi izstopila.« (Felicity v Loudon, 1993: 89)

»Leta 1965 sem se pri sedemnajstih letih zaposlila v samostanski bolnišnici, ki jo je vodil red, v katerega sem kasneje vstopila... Nisem prepričana, če sem se pred to službo spraševala o klicu. Ko sem prišla tja, je to vprašanje postalo zelo resno in odkrito rečeno, moja reakcija je bila negativna.« (Felicity v Loudon, 1993: 89)

Seveda pa nista dovolj zgolj možnost izbire redovnega poklica in stik z redovnim poklicem. Da posameznica sprejme odločitev za vstop, je potrebna pozitivna izkušnja z redovnim poklicem. Ali kot pravi Šinkovec: »Živahna krščanska skupnost (župnija ali gibanje) vedno daje nove poklice.« (Šinkovec, 1999: 41). Pozitivna izkušnja omogoči, da se posameznica poistoveti z vlogo redovnice in željo po »zapuščanju« sekularnega sveta razvije do te mere, da se oblikuje težnja po vstopu v redovno ustanovo.

»Svojo tesno povezanost s cerkvijo do neke mere pripisujem sestri, ki me je učila v prvem in drugem razredu in sem jo občudovala. Bila je zelo prijazna, sveta in čudovita ženska. Mislim, da sem po njenem vzgledu, doživela božji klic.« (Gramick v Collins, 2001: 115)

1.2. Tranzicijski dejavniki vstopa v redovno ustanovo

Tranzicijski dejavniki se nahajajo na prehodu med neformalnimi in formalnimi dejavniki. Če so neformalni dejavniki, ki pogojuje posamezničino odločitev za vstop v redovno ustanovo, izven domene redovne ustanove, formalni pa delujejo izključno na področju delovanja neke redovne ustanove (redovno pravo), moramo nujno uvesti tretjo kategorijo.

Med tranzicijska dejavnika bom prištela koncept »božjega klica« in spodbujanje k odločitvi za vstop v redovno ustanovo.

1.2.1. Koncept »božjega klica«

»Božji klic« je eden od formalnih pogojev za vstop v redovno ustanovo, vendar ga mora posameznica izkusiti sama – neodvisno od ustanove in preden jo ustanova sprejme. »Božji klic« se zgodi na individualni ravni, vendar ima institucionalizirano formo.⁵ Sekularno moramo »božji klic« razumeti kot neke vrste motivacijo za vstop v redovno ustanovo.

»Božji klic« velja za enega pomembnejših prepoznavnih znakov primernosti posameznice za redovni poklic. V okviru katoliškega nauka in redovnega prava predstavlja koncept »božjega klica« neposredno obračanje boga na posameznico. »Božji klic« naj bi po teološki interpretaciji sestavljali trije momenti: izvoljenost, poklicanost in poslanost. Teolog Štrukelj razlaga: »Trenutek poklicanosti, ko je že od vekov izvoljenemu božja izvolitev dejansko sporočena, nikakor ni nujno istoveten s trenutkom poslanosti. Od poklicanosti do končne poslanosti je navadno vmesno obdobje, ko naj bi se izvoljeni in poklicani pripravil na svoje poslanstvo.« (Štrukelj, 1995: 146). Bog naj bi posameznico za redovni poklic določil v nekem nedoločljivem času (že od vekov izvoljena), potem naj bi ji bila ta vest preko »božjega klica« sporočena. Šele takrat, ko naj bi bila posameznica poklicana, pa se lahko začne pripravljati na poslanstvo, torej na vstop v verski red.

Bog naj bi se na posameznico obračal s prošnjo.⁶ Prošnja naj bi obsegala željo boga, da naj posameznica svoje življenje posveti služenju človeštvu v okviru nekega reda in znotraj neke discipline. (Gass, 2001: 3)

Izkušnja »božjega klica«

»Božji klic« posameznice z osebno izkušnjo redovnega poklica največkrat opisujejo kot trenutek transcendence, kot srečanje z bogom. Ponavadi gre za tako močno emocionalno

---

⁵ Že v Stari zavezi najdemo mesta, kjer je omenjen božji klic – tako naj bi bog klical Abrahama, Mojzesa, Samuela, Davida, ... Mesta, ki govorijo o božjem klicu, najdemo tudi v Novi zavezi in kasnejši tradiciji rimskokatoliške cerkve, kjer naj bi bog klical Pavla, Avgušтина, Terezijo Avilsko, mater Terezijo in mnoge druge. (Šinkovec, 1999: 33)

⁶ »Na dlani je, da že v nemški besedi "Beruf" (poklic), in nemara še očitneje v angleški "calling", *prizvanja* religiozna predstava o *nalogi*, ki jo je naložil Bog; kolikor močneje poudarimo besedo v konkretnem primeru, toliko zaznavnejša postane.« (Weber, 2002: 66)

izkušnjo, da so prepričane, da se je dejansko zgodila. Nikakršni racionalni argumenti ne morejo ovreči prepričanja posameznice, da se je srečala z bogom.

Za lažjo predstavo bom navedla izkušnjo duhovnika, ki jo je v svojem delu opisal William James: *»Od takrat naprej nobene razprave o obstoju boga niso zamajale moje vere. Od takrat, ko sem občutil božjo prisotnost, ga nikoli več nisem izgubil za daljši čas. Najtrdnejši dokaz o njegovem obstoju je globoko usidran v tem videnju, v spominu na to doživetje ter v prepričanju, ki sem ga pridobil z branjem in razmišljanjem, da so se podobne stvari zgodile tudi drugim, ki so našli boga.«* (Neimenovan duhovnik v James, 1902/1990: 45)

Podobno pripoveduje Sreševa: *»To je izkustvo, ki te napolni z nekim mirom in potem preprosto veš, bog je. Nimaš sicer argumentov, veš pa. To začutiš.«* (priloženi intervju s Srešev, 2002: 1)

James ugotavlja, da izhaja občutenje božje prisotnosti oziroma božjih nagovorov iz posameznikove podzavesti. Ti občutki izhajajo iz posameznikove sfere dojetja, ki presega racionalno dojetje. *»Celotno podzavestno življenje, impulzi, vera, potrebe in slutnje so pripravile predpostavke, iz katerih zavest črpa težo svojih zaključkov. Nekaj v vas pa preprosto ve, da so ti zaključki resničnejši od vsakega racionalističnega dlakocepljenja, ne glede na argumente, ki jih le-to ponuja.«* (James, 1902/1990: 50)

Izkušnje posameznic, ki govorijo o občutku božje prisotnosti, James v svoji razpravi primerja z občutki zaljubljene osebe, ki ji zaljubljenska vznesenost daje občutek nenehne prisotnosti zelenega idola. Zaljubljeni zelene osebe ne more pozabiti niti za trenutek, saj ga nenehno prežema njena prisotnost. (James, 1902/1990: 50)

»Božji klic« je doživetje, ki ga posameznica opiše, kot neposredno obračanje boga nanjo. Po tem doživetju */.../ »so lahko kritični argumenti še tako močni, pa ne bodo izpodbili posameznikove vere«* (James, 1902/1990: 50). Ta moment lahko opredelimo kot vir ali izvir, iz katerega posameznica črpa *»držo upanja in zaupanja«* (Šinkovec, 1999: 45). To izkušnjo posameznica praviloma jemlje kot dokaz božjega obstoja in svoje poklicanosti.

Upoštevajoč dejavnike, ki sem jih navedla v predhodnih poglavjih, ugotovim, da se posameznica sooči s konceptom nezadovoljstva s sekularnim svetom ali/in s konceptom navdušenja nad »božjim« ter s konceptom redovnega poklica, na katerega veže pozitivne izkušnje. Tista posameznica, ki navedene koncepte poveže v kategorijo »božjega klica«, ali drugače: vse to razume, kot da jo je bog nagovoril, naj pride k njemu v službo, ima vsaj na nezavedni - če že ne na zavedni - ravni izkristalizirano željo po vstopu v redovno ustanovo. Lahko bi rekla, da posameznica preko koncepta »božjega klica« sklepa neke vrste dogovor sama s seboj.

S tem, ko svojo osebno željo prezrcali na koncept boga, se posameznica razbremeni odgovornosti za svojo odločitev, hkrati pa tej odločitvi podeli nek višji pomen, jo osmisli z dokazom, ki ne vzdrži racionalnih argumentov. Da vse posameznice z lastno izkušnjo redovnega poklica govorijo o prisotnosti »božjega klica«, je logična posledica dejstva, da je koncept »božjega klica« redovno zaželeno – celo nujna forma vedenja/doživljanja.

Izkaže se, da posameznice različno doživljajo »božji klic« ali drugače doživijo kristalizacijo želje po vstopu v redovno ustanovo. Analiza avtobiografskih izpovedi posameznic z lastno izkušnjo redovnega poklica je pokazala, da obstajata dve glavni obliki doživljanja koncepta »božjega klica«. Prvo kategorijo bom poimenovala »posebni božji klic«, ker posameznice govorijo o dejanski, fizični prisotnosti boga. Drugo kategorijo bom poimenovala »splošna poklicanost«, ker so posameznice »božji klic« opredeljevale bolj racionalno, govorile so o lastni želji po vstopu in ne o vstopu kot odgovoru na neko konkretno »božje povabilo«.

Ena izmed mojih sogovornic (pripadnica reda uršulink) je »posebni božji klic« opredelila kot vir oziroma izvir. Pravi, da tiste, ki vira niso doživele v tako konkretizirani obliki⁷ – jaz bi jih uvrstila v kategorijo »splošne poklicanosti«, v večini primerov izstopijo. »Posebni božji klic« naj bi bil po mnenju moje sogovornice tisti vir, iz katerega posameznice črpajo moč v primeru konflikta. »Posebni božji klic« naj bi bil tisti dokaz, ki jo prepričuje o pravilnosti »božje volje« ne glede na vse ostalo.

---

⁷ Govorijo o »božjem klicu«, vendar ne govorijo o nekem konkretnem trenutku ali dogodku, v katerem naj bi zaznale to »povabilo«.

»Posebni božji klic«

Posameznice iz te kategorije naj bi »božji klic« doživele preko dejanskega srečanja z bogom. V svojih pripovedovanjih so konceptu boga pripisovale fizične lastnosti. Uporabljale so izraze kot: *me je obšlo; začutila sem glas in pogled; bog je rekel; me je klicalo; sem začutila silo, ...*

Za lažjo predstavo pogledjmo nekaj citatov, ki opisujejo, kako so posameznice doživele »posebni božji klic«.

»V rokah sem držala majhno razpelo, ki ga je stric prinesel iz Lurda. In v tistem trenutku me je obšlo, kakor toplina objema, začutila sem Glas in Pogled, stisnila križec na prsi in kakor ozarjene duše vzplamtela v sveti norosti neskončne, vse prežemajoče Ljubezni. Po mislih in čez je kakor iz vsega, kar sem kdaj zmogla dojeti in biti, vzkipe odločen, zaljubljeni »DA«. In dvomov ni bilo več.« (Žabot, 2002: 44)

»Bog je rekel: "Vabim te. Ni ti treba sprejeti, vendar je to moje povabilo. Res je, da se boš morala odreči številnim stvarim in za seboj pustiti številne ljudi. Vendar ti je pot odprta". Tako sem doživela klic kot povabilo. Lahko sem izbrala. Bog mi je dal priložnost, da mu izkažem brezpogojno ljubezen.« (Heyman v Loudon, 1993: 63)

»Želja, da bi postala redovnica, me je spremljala od petega ali šestega leta starosti. To nekaj me je klicalo skozi vso otroštvo in puberteto. Z leti sem klic poskušala pozabiti, a ni šlo. Ugotovila sem, da moram nekaj storiti, da bom mirna. O tem nisem govorila z nikomer. Bila je le preprosta vera in zaupanje v boga, ki me je klical. Bila sem pripravljena na vse. Prepričana sem bila, če je to božja želja, bo že uredil, da bo prav.« (Walsh v Loudon, 1993: 200)

»Prišlo je povabilo zapusti vse in mi sledi ... Sledi mi. Nič ni bilo bolj zadovoljujočega kot zapustiti prazni svet in slediti bogu. Zazrta v tabernakelj, kjer je bil prisoten Kristus, sem začutila silo, ki me vleče proti njemu. Pred minutami sem bila prepričana, da je edina gotovost v življenju smrt, zdaj sem vedela, da lahko dosežem življenje tako, da zapustim svet in poiščem boga.« (Armstrong, 1995: 37-38)

»Splošna poklicanost«

Posameznice iz druge skupine govorijo o klicu, ki se sčasoma oblikuje in raste. Ne govorijo o bogu kot o osebi, pač pa o zorenju želje po vstopu. Izkušnjo »božjega klica« opisujejo bolj racionalno, o redovnem življenju govorijo kot o možni izbiri. Govorijo o občutku splošne poklicanosti k »hoji za Kristusom«. V Kristusovem imenu želijo služiti ostarelim, bolnim, otrokom, ... Izkušnjo »splošne poklicanosti« opisujejo kot: *sem začela iskati z razumom; sem sklenila z bogom, če še isti dan uredi moj vstop, bom vstopila ... nekdo je konkuriral samostanskemu življenju; biti redovnica kot najprivlačnejša vloga; je imelo poseben status; ...*

»Klic počasi zori v tebi. V Soboti na gimnaziji sem izgubila čustveno vero do boga. Sem si rekla, s srcem ne verjamem, in sem začela iskati z razumom. Pa se mi je nekega dne, ko sem hodila na VEKŠ, posvetilo, bog je. To je izkustvo, ki te napolni z nekim mirom in potem preprosto veš, bog je. Nimaš sicer argumentov, veš pa. To začutiš.« (priloženi intervju s Sreševo, 2002: 1)

»Ko sem se zaposlila v bolnišnici, ki so jo vodile redovnice, sem začela razmišljati o klicu, a sem ga zanikala. Ne, jaz želim moža in družino. Vprašanje me je začelo mučiti. Posvečala sem mu vedno več časa. Nekega dne sem odšla v kapelo in sklenila z bogom, če še isti dan uredi moj vstop, bom vstopila. Stvari so se kar same začele odvijati in vstop je bil urejen. Bila sem zelo srečna. Moja odločitev ostalih ni presenetila, kot da so vedeli, da se bo to zgodilo.« (Felicity v Loudon, 1993: 89)

»V času, ko sem se odločila za vstop, je nekdo, ki sem mu bila pripravljena slediti, konkuriral samostanskemu življenju, a mu nisem sledila. Popolnoma sem bila prepričana, kaj si želim in kaj moram narediti. Mislim, da se nisem preprosto zbudila nekega jutra in pomislila: postala bom redovnica! Ne, to sem preprosto vedela nekje v sebi in ni izgledalo, kot da sem sama izbralo to možnost. Bila sem izbrana. V tistem času je bilo zame biti redovnica najprivlačnejša družbena vloga. Skozi to vlogo bi lahko izražala svojo pobožnost in pripadnost bogu, kar je v tistem času imelo poseben status.« (Byrne v Loudon, 1993: 146)

Teolog Viktor Papež pravi, da »božji klic« predstavlja temelj redovnega poklica, vendar doda, da teologi še niso sklenili ali je zahtevan »posebni božji klic« ali je dovolj neka »splošna poklicanost« v posvečeni stan (Papež, 1999: 106). Kolikor nam je bilo moč razbrati iz avtobiografskih izpovedi posameznic z osebno izkušnjo redovnega poklica, so

nekatero govorile tudi o občutku t. i. splošne poklicanosti. Tako sta v praksi kljub teološkemu nesoglasju sprejemljivi obe obliki tako »posebni božji klic« kot tudi »splošna poklicanost«.

1.2.2. Spodbujanje k odločitvi za vstop v redovno ustanovo

Pri dejavniku spodbujanja (teologi raje uporabljajo izraz spremljanje) k odločitvi za vstop v redovno ustanovo bom še zmeraj govorila o tranzicijskem dejavniku. Posameznica se je že z izkušnjo »božjega klica« ločila od poprečnega vernika. S tem, ko je svojo izkušnjo »božjega klica« zaupala pristojni osebi (redovnica, predstojnica, duhovnik, ...), pa je s polja osebnega doživljanja prešla na polje, kjer delujejo formalni in institucionalizirani pogoji. Če posameznica na tej stopnji še okleva⁸, ji pristojna oseba pomaga k odločitvi. Na nek način bi lahko rekli, da je v moči pristojne osebe, da posameznico povleče v redovno ustanovo.

Če po drugem vatikanskem koncilu govorim v glavnem o spodbudah s strani oseb, ki aktivno delujejo na področju cerkve, se za obdobje pred koncilom izkaže, da so bili ključnega pomena za vstop posameznice v redovno ustanovo naslednji dejavniki:

- Tradicionalne zveze in osebni stiki, ki jih je posameznica ali njena družina imela z določeno redovno ustanovo.
- Pomembna je bila finančna sposobnost družine, saj je redovna skupnost z vstopom premožne posameznice pridobila ekonomski kapital in s tem utrdila svoj položaj. Posameznice brez finančne podpore v samostanih niso bile najbolj zaželeni.⁹ Tako so samostani ponekod postajali zatočišča številnih plemkinj, ki so v njih našle udoben dom. Ponekod so se samostani preobrazili v zapor za ženske, ki so jim sorodniki, cerkveni veljaki in drugi očitali »greh« v seksualnem smislu ali so v njih videli premočan in nezaželen političen vpliv (McNamara, 1996: 160-170).
- Želja posameznice po izobraževanju (samostani kot izobraževalna središča) (Hančič, 2000: 34).

---

⁸ »Ko mladi že začutijo klic v svoji notranjosti, stojijo pred težavno in naporno nalogo, da se o pristnosti klica prepričajo. Je res od Boga ali je to le njihova želja, želja staršev, župnika, ... ali celo njihova »kaprica«. Kako razbrati? Kdo lahko pri tem pomaga in sodeluje? Kakšna so znamenja pristnega božjega klica? Obenem se morajo mladi soočiti s svojimi strahovi in pomisleki, če bodo zmogli napor hoje za Kristusom. Soočiti se morajo s samim seboj, s svojimi že izdelanimi načrti in skritimi pričakovanji, ki jih imajo od življenja« (Šinkovec, 1999: 41)

⁹ V 8. stoletju so lahko vstopile le tiste posameznice, ki so imele dovolj prihodka za svoje potrebe. (MacNamara, 1996: 169)

Tako so se samostani v preteklosti velikokrat izkazali kot rešitev številnih družbenih problemov: vanje so se zatekale ostarele ženske, številne ženske so svoj nezaželeni naraščaj prepustile vzgoji in skrbništvu redovnic, družine so v samostane zapirale svoje invalidne družinske člane, samostani so postali odlagališča, kamor so moški zapirali ženske, kadar njihova prisotnost v svetu ni bila zaželena. (McNamara, 1996: 160-199)

Danes pa se kaže, da so spodbude v glavnem omejene na predhodno povezanost posameznice in njene jedrne družine z določenim redom oziroma povezanost z določeno osebo, ki posameznici predlaga nek red. Če sta bila okolje primarne socializacije in stik z redovnim poklicem pogoja za oblikovanje želje po vstopu v redovno ustanovo in če koncept »božjega klica« ponazarja kristalizacijo ideje o vstopu, predstavljajo spodbude, ki jih je posameznica deležna s strani pristojne avtoritete, formalno potrditev posameznične namere. Ali drugače: posameznica, ki govori o izkušnji »božjega klica«, razume spodbude s strani pristojne avtoritete kot formalno potrditev »božje namere«.

Preden bom navedla citate iz avtobiografskih izpovedi, bom predstavila, kako je na vprašanje: *Kdo ti je najbolj pomagal pri prepoznavanju poklica?* odgovorila skupina bogoslovcev:

- *»Najbolj mi je pomagal kaplan s svojim zgledom.*
- *Pomagal mi je bogoslovec, ko je pripovedoval o življenju v bogoslovju in z nevsiljivimi spodbudami.*
- *Kaplan, župnik, katehistinja, prijatelji, čeprav sem nekaterim, ki so me nagovarjali nasprotoval.*
- *Največ mi je pomagal župnik tako, da se je pogovarjal z menoj in odkril, kaj lahko pomaga pri izbiri: veselje do poklica, sposobnosti, notranji klic.*
- *Pri odločanju mi je pomagala tudi prijateljica s pogovorom.*
- *Duhovnik s svojo besedo in zgledom.*
- *Duhovni spremljevalec na duhovnih vajah.*
- *Duhovnik s pogovorom ter molitev in trpljenje tistih, ki jih ne poznam.*
- *Spovednik na duhovnih vajah, ki je mojo pozornost obrnil na to možnost z vprašanjem, če sem že kdaj pomislil na ta poklic.« (Šinkovec, 1999: 42)*

Že na podlagi teh odgovorov lahko upravičeno sklepamo, da je odločilnega pomena pri prepoznavanju »poklicanosti za posvečeno življenje« oseba, ki prihaja iz sfere, v katero bi se kandidat/ka rada vključila. Psiholog in redovnik Šinkovec pravi: »Odnos z osebo, preko katere je kandidat prišel do spoznanja poklica, je zelo pomemben. Pogosto se zgodi, da se mlad človek navduši in opogumi ob zglednem in navdušenem apostolu (bogoslovec, kaplan, župnik, redovnica). V takem primeru gre za proces identifikacije. Pri tem je pomembno vedeti, da nekateri odnosi identifikacije vodijo v ponotranjanje evangeljskih vrednot, drugi pa ne.« (Šinkovec, 1999: 57).

Naslednji citati so primer spodbujanja potencialne redovnice k odločitvi za vstop v redovno ustanovo:

»Tudi pisma sestre Frančiške se spominjam - napisano je bilo z drobnimi, zašiljenimi črkami in iz njega so božale v dušo prijazno tekoče besede: veličina poklica, božja izvoljenka, glasnica evangelija, Kristusova nevesta, misijonarka ... »Pusti vse in hodi za menoj ...« se je glasil eden od zadnjih bodrilnih citatov.« (Žabot, 2002: 45)

»Ko sem predstojnici zaupala svoje želje o vstopu, me je začela spodbujati. Naročila mi je, naj grem vsak dan k maši in naj veliko molim. Vedla sem se po njenih navodilih in občutek je rasel. V pismu sem seznanila starše o svoji nameri in dobila kar se da katoliški odgovor: če bog tako hoče, moraš slediti njegovi želji.« (Byrne v Loudon, 1993: 147)

»Koliko lahko duhovnik pomaga mladim, ki iščejo svoj pravi poklic, naj povem iz lastne izkušnje, ko je bil moj duhovni voditelj gospod Lenček. Takoj po prihodu beguncev je v Argentini kar deset deklet stopilo k usmiljenkam.« (Rode, 2001: 11)

Poleg vseh pogojev, na katerih rase želja po vstopu, je ključnega pomena mnenje osebe, ki ji posameznica zaupa svojo željo. Pristojna oseba je tisti dejavnik, ki potencialno redovnico povleče v redovno ustanovo.

Odklonitev »poklicanosti«

Na točki, ko posameznica s pristojno osebo govori o možnosti vstopa v redovno ustanovo, pa ni nujno, da je že dokončno sprejela odločitev o vstopu. Kot smo ugotovili je zelo pomembna prepričljivost pristojne osebe. Za začetek 20. stoletja Gassova kot bivša redovnica ugotavlja, da je rekrutiranje nemalokrat potekalo tudi z ustrahovanjem.

»Duhovniki in redovnice so nas poučili, da lahko zavrnitev božjega klica vodi v pekel. In pekel je bil na začetku 20. stoletja zelo resničen. /.../ Danes bog predstavlja ljubezen in razumevanje in vse manj jezo ter obsojanje« (Gass, 2001: 4). Spodbude in metode novačenja redovnic pa so se skozi čas spreminjale. Z nekaj primeri, ki jih bom navedla iz knjige, ki jo nekateri redovi v Sloveniji predpisujejo kot noviciatsko čtivo (npr.: uršulinke), bom ponazorila kompleksnost t. i. božje prošnje. Štrukljeva knjiga z naslovom *Živeti iz polnosti vere* nameni celo poglavje posledicam, ki sledijo v primeru, če posameznica »božji klic« zavrne.

»Teologi si niso edini glede tega vprašanja, ali prinaša sleherna odklonitev kvalitativnega klica s seboj krivdo« (Štrukelj, 1995: 164). Na tem mestu vidimo, da Štrukelj pušča možnost brez krivde za posameznico, ki klic zavrne. V nadaljevanju poglavja se problem čedalje bolj zaostrojuje in posledice zavrnitve »božjega klica« so čedalje hujše. »Če pomeni svobodno sprejetje poklicanosti in poslanosti moment teološke posebitve, tedaj more njuna odklonitev osebo najgloblje ogroziti: odklonitev ne bo sicer osebe v človeku uničila, a njeno obličje bo tako izmaličila, da se ga ne bo dalo več prepoznati« (Štrukelj, 1995: 166). Štrukelj kontrastno izpelje, da če svobodno sprejetje »božjega klica« pomeni neke vrste privilegij oziroma teološko nagrado, potem njegova zavrnitev nujno vodi v kazen. Nadalje »izvoljene« posameznike (potencialne redovnice in redovnike), ki bi (ali so že) zavrnili »božji klic« oziroma niso vstopili v verski red, deli na dve kategoriji. Na tiste, ki so »poklicanost« odklonili na meji nezavesti in tiste, ki so »božji klic« zavrnili zavestno. Medtem ko prebiramo Štrukljev komentar, imejmo v mislih, da nekateri slovenski redovi to čtivo predpišejo potencialnim redovnicam in redovnikom, ki se sprašujejo, ali je to, kar so doživeli res »božji klic«. »Če je bila odklonitev na meji nezavesti in s tem brez krivde, potem more postati življenje človeka prazno; zanj samega ostaja nerazložljivo neizpolnjeno. Takega človeka se »drži smola«. Morda bi se rad poročil, a se zaroka ponesreči; dekle se odreče, ne da bi razumel, zakaj. Poskusi pozneje, spet se ponesreči. Česar se loti, vse spodleti. Otrok sploh ne dobi ali mu pomrjejo. Ne posreči se mu, kakor drugim, da bi se ustalil in si brez skrbi napravil *gnězdo*. Nekakšen nemir ga napolnjuje, ki mu ga nalaga bolj usoda kakor pa vpliv njegovega značaja. Med svetnimi ljudmi ostaja tujec in se takšnega tudi počuti. Pravega vzroka za njegovo nestalnost mu pač ne bomo odkrivali, upanja mu ne bomo kradli. Morda se ga bo Bog usmilil in mu podelil mir.« (Štrukelj, 1995: 166)

»Veliko pretreslivejša je usoda tistih, ki so božji klic odklonili zavestno. /.../ Dan za dnem vedo in čutijo, kako jim njihovo resnično življenje ostaja odvzeto, kako njihovo bivanje poteka neplodno in brez koristi; prizadevajo si, da bi na zunaj dajali videz preudarnih stoikov, smehljajočih se filozofov svetne modrosti ali priložnostno tudi brezčutnih cinikov; toda njihova maska je tanka in skozi reže jim gleda plameneči, obupani duh. Morda. Če imajo srečo, se vsa njihova duša upira; vedno znova občutijo meč, ker so z življenjem zavozili; stokrat bi že vrgli srebrnike v tempelj, toda kesanje nad tem, kar se je zgodilo, ne napravi, da bi tisto postalo nestorjeno. To so »odlomljene veje« za zgled vsem ostalim, da se ti ne bi prevzeli, ampak bi se bali (Rimlj 11, 19-20). To, da so odsekani in da gorijo, ne pomeni, da so dokončno izgubljeni, a na zemlji so svoje odigrali. Najboljše, kar jim preostane, da storijo je, da svoje gorenje prenašajo kot očiščujoči ogenj in ga v zadoščevanju postavijo na voljo Cerkvi in novo izvoljenim«. (Štrukelj, 1995: 166-167)

Kot je Gassova za začetek 20. stoletja govorila o peklu, ki naj bi čakal tiste, ki odklonijo »božji klic«, lahko za Štruklja rečemo, da se s svojim izrazoslovjem zelo približa metodam novačenja, ki naj bi veljale v začetku 20. stoletja. Še posebej kaznovalne besede izbira za tiste posameznike, ki naj bi »božji klic« zavrnil zavestno.

1.3. Formalni dejavniki vstopa v redovno ustanovo

Neformalni dejavniki skupaj s tranzicijskima posameznico – potencialno redovnico – privedejo do formalnih pogojev. Formalni pogoji so tisto merilo, s katerim neka redovna ustanova preverja primernost posameznice za opravljanje redovnega poklica. Redovno pravo je tisti okvir, ki določa indikatorje redovnega poklica. S pomočjo teh legitimnih pokazateljev pristojna predstojnica ugotavlja usklajenost posamezničine osebnosti z zahtevami redovne ustanove, v katero bi posameznica rada vstopila.

Preden začnem govoriti o načinu življenja v redovni ustanovi, pogledjmo pet splošnih formalnih pogojev, ki jih mora posameznica izpolnjevati pred vstopom.

Splošni pogoji za sprejem posameznice v redovno ustanovo:

- Oseba, ki ima željo po vstopu, mora biti katoličan, kar obsega zahtevane zakramente (formalna raven) in verovanje v katoliško ortodoksijo (lojalnost rimskokatoliški cerkvi).
- Zahtevana je prisotnost t. i. božjega klica.¹⁰ Poleg tega mora kandidatka izkazovati voljo, da bo klicu sledila (psihološki moment, na katerega se kasneje sklicujejo predstojnice, če redovnica začne dvomiti o pravilnosti svoje odločitve).
- Tretji pogoj obsega duhovne, moralne, intelektualne, psihične in fizične lastnosti kandidatke, ki jih zahteva splošno cerkveno pravo in pravo lastne ustanove. V zadnjih desetletjih se poudarja pomen čustvene zrelosti in psihične uravnovešenosti kandidatke za redovno življenje.
- Redovno pravo navaja, da kandidatkin vstop ne sme biti obremenjen z nobenim zadržkom. Zadržki splošnega cerkvenega prava se nanašajo na starost (ne sme biti premlada), samski stan, prisilo, strah, prevaro in na zaobljube v drugi ustanovi. Sprejem v ustanovo mora biti svobodno dejanje tako s strani kandidatke, kakor tudi s strani predstojnice. Lastno pravo ustanove lahko doda še lastne zadržke: na primer - kandidatka mora imeti dopolnjenih sedemnajst let starosti, vendar pa lahko lastno pravo določi in na podlagi tega zahteva višjo starost kandidatke.
- Kandidatka mora imeti primerno pripravo. Pred začetkom noviciata je zahtevan čas, da se predstojnica in kandidatka prepričata o primernosti kandidatke in o resničnosti želje po vstopu. (Papež, 1999: 30-32)

Posameznica začne življenje v redovni ustanovi, ko je sprejeta v noviciat. Ker je redovna ustanova hierarhično urejena, je odločitev za sprejem posameznice v rokah pristojne predstojnice. Ustanova posameznice ne sprejme zgolj zaradi posamezničine želje po vstopu, pač pa ker je predstojnica ugotovila, da je posameznica primerna za vstop.

Izkušnje sprejemanja posameznic v noviciate so zelo različne. Nekatero predstojnice sprejmejo skorajda vsakogar, ki bi rad vstopil (ob upoštevanju navedenih formalnih pogojev). Zagovorniki te metode pravijo, da bodo vztrajali in ostali le tisti, ki naj bi imeli »poklic«, tisti, ki »poklica« nimajo, bodo odšli, saj naj ne bi zmogli ritma in zahtev, ki jih postavlja »ustanova posvečenega življenja«. Drugi so zagovorniki metode, da je treba tehtno premisliti, koga sprejeti: »Kajti če v noviciate ali bogoslovja pridejo kandidati, ki nimajo dovolj razvitega duhovnega življenja niti nimajo prečiščenih začetnih motivacij ter

---

¹⁰ Kakor je iz avtobiografskih izpovedi razvidno, sta sprejemljivi obe obliki »božjega klica« tako »posebni božji klic« kot tudi »splošna poklicanost«.

človeških kakovosti, je zelo težko organizirati in voditi kakovostno vzgojo. Kandidati z nejasnimi nameni ovirajo proces in zadržujejo tiste, ki bi lahko hitreje duhovno napredovali in se človeško bogatili« (Šinkovec, 1999: 51). Čeprav se predstojnica o kandidatkinem sprejemu sicer lahko posvetuje s svojim svetom, sta odločitev in odgovornost povsem v njenih rokah. Pravica odločitve spada med t. i. »ius purum« predstojnikovih pravic, kar pomeni, da se kandidatka, ki ni bila sprejeta v noviciat, kljub temu da izpolnjuje vse pogoje, na odločitev predstojnice ne more pritožiti. (Papež, 1999: 101)

Izpolnjeni formalno-pravni pogoji naj bi kazali na verjetnost poklicanosti posameznice v »stan posvečenega življenja«, sami po sebi pa – sklicujoč se na teološke interpretacije – še niso dovolj zanesljiv dokaz redovnega poklica (Papež, 1999: 106). Sklicevanje na verjetnost poklicanosti v »posvečeni stan« dopušča možnost, da je predstojnica poleg vseh pogojev, ki jih mora upoštevati pred sprejemom nove članice, sprejela posameznico, za katero se kasneje izkaže, da ni primerna za redovni poklic.

Sklep

Za vse posameznice, ki sem jih vključila v analizo pogojev za vstop v redovno ustanovo se izkaže, da sledijo modelu, ki sem ga razvijala v prvem poglavju. Vplivi primarne socializacije so zagotovili temelj, da je posameznica doživljala pozitiven odnos do vere in legitimne institucije (cerkev, katoliška šola, internat, ...). Nekatere govorijo o konkretni izkušnji »božjega klica«, druge o občutku »splošne poklicanosti«, vse pa so bile prepričane, da je vstop v redovno ustanovo res tisto, kar si želijo same in kar bog od njih pričakuje. V času odločanja o vstopu navajajo spodbude, ki so jih bile deležne s strani legitimnih oseb (duhovnik, redovnica, ...) in te spodbude so jim dodatno pomagale k sprejetju odločitve za vstop. Ko posameznica sprejme odločitev za vstop, jo posreduje predstojnici reda, v katerega želi vstopiti. Predstojnica nato preveri, če izpolnjuje zahtevane pogoje in se odloči ali jo sprejme v redovno ustanovo ali ne. V primeru, če se predstojnica odloči, da določene posameznice ne sprejme, se le-ta nima pravice pritožiti na predstojničino odločitev.

2. ŽIVLJENJE V REDOVNI USTANOVNI

Za razliko od civilnih/sekularnih poklicev spremlja redovni poklic ideja o neposredni povezanosti s konceptom boga¹¹. Za redovni poklic se naj ne bi odločila posameznica sama niti se za sprejem posameznice ne odloči pristojna predstojnica, pač pa naj bi po teoloških interpretacijah posameznico izbral sam bog. Osebna želja posameznice, da bi vstopila v redovno ustanovo in odločitev pristojne predstojnice, da posameznico sprejme, se na podlagi teoloških interpretacij in uradnega nauka rimskokatoliške cerkve preoblikujeta v idejo o nameri in želji boga. Uvedba tretje komponente – boga – daje tako posamezničini želji kot predstojničini odločitvi višji pomen in večjo verodostojnost.

Posameznica naj bi v ustanovo vstopila kot »božja izvoljenka«. Da lahko v ustanovi ostane, se mora obvezati, da bo upoštevala in spoštovala pravila redovne ustanove in se podrejala volji in zahtevam predstojnice. Posameznica se pravilom obveže skozi redovne zaobljube. Flaker zaobljube imenuje ceremonialna zaveza hierarhični in birokratski oblasti (Flaker, 1998: 58). Ceremonialno: ker sprejetje zaobljub pomeni iniciacijo v redovno skupnost. Zaveza hierarhični in birokratski oblasti pa: ker zaobljube pomenijo priznavanje lojalnosti ustanovi in avtoritete nadrejenim. Funkcija zaobljub, ki jih posameznica sprejme skozi javni obred¹², je v reguliranju normativne ravni in zagotavljanju konformizma v redovni skupnosti.

Normativna raven redovne ustanove

Da posameznica postane polnopravna članica redovne skupnosti, mora sprejeti tri zaobljube: zaobljubo čistosti, zaobljubo uboštva in zaobljubo pokorščine. Vsaka od zaobljub regulira posebno sfero posamezničinega delovanja. Zaobljuba čistosti regulira sfero spolnosti. Od posameznice zahteva, da se v celoti odreče željam po spolnosti in spolni aktivnosti in sicer s ciljem, da se bo na ta način lahko v celoti oziroma z »nerazdeljenim« srcem posvečala samo bogu. (Papež, 1999: 20-23)

---

¹¹ Ideja se združuje v koncept božjega klica, o katerem sem obširneje govorila v poglavju o tranzicijskih dejavnih vstopa v redovno ustanovo.

¹² V tradicionalni verski skupnosti obred sprejetja zaobljub spominja na obred poroke.

Zaobljuba uboštva regulira sfero dela in plačila. Skozi zaobljubo uboštva katoliški nauk sporoča, da je bog edino resnično bogastvo, da morajo redovniki in redovnice gojiti vrednoto nenavezanosti na materialne dobrine, nalaga jim dolžnost dela ter da morajo z dobrinami, ki so last skupnosti in nikakor ne posameznika, upravljati skrbno in odgovorno. (Papež, 1999: 24-25)

Jedro zaobljube pokorščine pa obsega popolno podrejenost lastne volje predstojnikovi, in sicer do te mere, da članica v nadrejeni osebi uvidi »božjega namestnika« in ga kot takega tudi sprejema (Papež, 1999: 25-27). Zaobljuba pokorščine zagotavlja spoštovanje pravil v redovni skupnosti in zunaj nje.

Totalnost redovne ustanove

Preden je posameznici dovoljeno sprejeti redovne zaobljube in s tem postati redovnica s pravicami in dolžnostmi, mora skozi postopek formacije. Sociologi bi raje uporabili izraz resocializacija, saj gre za proces preoblikovanja posamezničine identitete v skladu z zahtevami redovne ustanove. Oblikovanje nove identitete je rezultat dosledne resocializacije, ki poteka v treh fazah¹³. V vsaki fazi je posameznica deležna spodbud, da naj se odreče prejšnji identiteti in prevzame lastnosti, ki so vezane na vlogo redovnice (SanGiovanni, 1978: 15). Resocializaciji je namenjen čas noviciata¹⁴, ko naj bi se posameznica soočila sama s seboj ter z redovno ustanovo in skupaj s predstojnico ugotovila, ali je primerna za redovno življenje. Če po končanem noviciatu ne sprejme redovnih zaobljub, mora redovno ustanovo zapustiti.

Ena izmed ključnih posebnosti redovnega poklica je, da ne pozna delovnega časa.¹⁵ Tako je posameznica, ki se odloči za redovni poklic, ves čas (ne le 8 ur, kolikor traja poprečni civilni delavnik) obvezana slediti navodilom nadrejene osebe. Ker redovna ustanova zajema in nadzira vse sfere posamezničinega življenja, jo po Goffmanovi klasifikaciji prištevamo med totalne ustanove (Flaker, 1998:18). »Po Goffmanu so temeljne značilnosti totalnih ustanov, da vsi vidiki življenja potekajo na istem kraju in pod isto oblastjo; da vsaka faza dnevne aktivnosti poteka vpričo velikega števila drugih ljudi, ki so enako

---

¹³ Tri faze preoblikovanja identitete: postulat, noviciat in posvečeno življenje (pomeni, da je sprejela zaobljube).

¹⁴ Trajanje noviciata določa pravo lastne ustanove in se zato od reda do reda razlikuje. Ponavadi noviciat traja okoli dve leti. Praviloma ima predstojnica moč, da po lastni presoji trajanje noviciata za posameznico podaljša ali skrajša. (Papež, 1999: 101-114)

¹⁵ Zato razumem redovni poklic kot življenjski stil in ne kot poklic v smislu zaposlitve.

obravnnavani in od katerih zahtevajo, da skupaj delajo isto stvar; da za vse dejavnosti obstaja urnik, ki ga od zgoraj vsiljuje telo uradnikov s sistemom eksplicitnih formalnih pravil; da razne vsiljene dejavnosti sestavljajo enotni racionalni načrt z namenom, da je zadovoljeno uradnim ciljem ustanove.« (Flaker, 1998: 20)

Individualno načrtovanje dejavnosti znotraj totalne ustanove ni mogoče.¹⁶ Za večino stvari, ki v zunanjem svetu sodijo v resor posameznikovega odločanja, je v totalni ustanovi značilno, da o njih ne odloča posameznica, pač pa njen nadrejeni (npr.: kdaj pisati pismo družini). Najmanjše podrobnosti so določene s sankcijami, urniki, pravili, zapovedmi. Z večjim številom ljudi in zaradi širine manevrskega prostora, kjer lahko predstojniki posegajo na področje posameznikove svobode, se množijo pravila. Člani takih ustanov pa morajo vlagati veliko napora, da se uspešno držijo vseh številnih pravil. (Flaker, 1998: 27-28)

Ker natančna pravila redovne ustanove kot totalne institucije drastično posegajo v posameznično svobodno voljo: omejujejo svobodo gibanja, regulirajo stike z drugimi ljudmi, posegajo v posamezničin odnos do same sebe, do drugih in do sveta, nekatere posameznice ne vzdržijo zahtevanega pritiska in stopijo v konflikt z nadrejeno osebo.

3. KONFLIKT V REDOVNI USTANOVI

Poglavje, ki sledi, bom namenila preverjanju temeljne hipoteze diplomskega dela. Z analizo konfliktov, v katerih so se znašle posameznice z osebno izkušnjo redovnega poklica, bom dokazovala, da je v primeru konflikta v redovni ustanovi jedro spora med posameznico in avtoriteto kršenje človekovih pravic (PRVA HIPOTEZA). Govorila bom o tistih primerih, o katerih je bilo na voljo dovolj podatkov za analizo.

Preden bom prešla na konkretne konflikte in posledično na kršitve človekovih pravic, bi rada opozorila, da moramo ob problematizaciji konflikta v redovni ustanovi nujno upoštevati vpetost posameznice z osebno izkušnjo redovnega življenja v nek čas in nek

---

16 »V redovniškem poklicu pa imaš tudi po službi preostali del dneva splaniran. Sicer ga skupaj načrtujemo, ampak je do minute načrtovan. Niti sekundica ni tvoja. Časa ne nameniš temu, kar bi si želel, ampak temu, za kar smo se skupaj odločile.« (priloženi intervju s Sreševo, 2002)

prostor. Pomembno je vedeti, ali govorimo o času pred drugim vatikanskim koncilom ali o času po njem, ali govorimo o pasivnih redovih ali o aktivnih, ali govorimo o redovih, ki delujejo v versko pluralnem ali v versko enotnem prostoru. Od vseh teh pogojev je namreč odvisno, ali se bo konflikt razvil in kako se bo razvijal.

3.1. Obstaja različni čas

Najpomembnejšo prelomnico v smislu posodabljanja redovniškega življenja predstavlja drugi vatikanski koncil.¹⁷ V duhu posodabljanja je post-koncilski cerkev ponotranjila številne spremembe temeljnih doktrin in liturgičnih praks, ki so dolga stoletja veljale za nespremenljive. Ob problematizaciji redovniškega življenja se je nujno potrebno osredotočiti na tri dokumente, ki so spodbudili spremembe v religioznem življenju:

- Lumen Gentium,
- Gaudium et Spes in
- Perfectae Caritatis. (Stark in Finke, 2000:133)

S prvim dokumentom je koncil vse posameznike, ki so prejeli krst in so kristjani, izenačil pred konceptom boga. Tistim, ki so imeli redovniški poklic, je dokument odvzel privilegij višjega statusa in jih izenačil z laiki. Tako so redovnice kljub zaobljubam, ki so jih gojile, izgubile privilegiran status, kar je velika sprememba, saj je 18. stoletij tradicionalna ideologija učila, da lahko le »poklicani« člani redov dosežejo duhovno popolnost (http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_const_19641121_lumen-gentium_en.html, 12.03.2003). Drugi dokument je preklical stoletja promovirano idejo verskega umika iz t. i. pregrešnega sveta. Svetobežno življenje so na koncilu označili za neprimerno in izpostavili, da morajo redovnice postati udeleženke sekularnega sveta (Stark in Finke, 2000:134). Tretji dokument je določil: »Način življenja, molitve in dela mora biti povsod ustrezno prilagojen - še posebej pa v misijonskih področjih - modernim fizičnim in psihološkim pogojem članov, kakor tudi naravi vsake ustanove, potrebam apostolata, zahtevam kulture ter socialnim in ekonomskim okoliščinam.«

(http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_decree_19651028_perfectae-caritatis_en.html, 12.03.2003)

---

¹⁷ Drugi vatikanski koncil je 11. oktobra 1962 sklical tedanji papež Janez XXIII. s ciljem, da bi posodobil doktrino in prakso rimskokatoliške cerkve.

V praksi je to pomenilo, da so članice redovnih ustanov izgubile privilegiran status. Ne le da jih je koncil na doktrinarni ravni pred bogom izenačil z laiki, pač pa je spodbujal njihovo vpetost v sekularni svet, jim posodobil obleke (ponekod so redovno obleko celo odpravili), poudaril je pomen ustrezne izobrazbe na delovnem mestu, zmanjšal strogost klavzure nekontemplativnih redov.

(http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_decree_19651028_perfectae-caritatis_en.html, 12.03.2003)

Nagrade in stroški redovnega življenja

Tovrstne spremembe, ki so posodabljale redovniško življenje in mu hkrati odvzele privilegiran položaj, so ostala odrekanja/restrikcije religioznega življenja spremenile v neutemeljene stroške, ki so brez posebnega ugleda ali pomena. Stark in Finke, ki sta opravila obsežnejšo raziskavo o upadu redovnih poklicev, sta med stroške redovniškega življenja uvrstila redovne zaobljube (zaobljube čistosti, pokorščine, uboštva). Kot plačilo za navedene stroške so člani redovnih ustanov - po njunem prepričanju - prejeli nagrade v obliki redovnih oblek, v načinu življenja, ki se je močno razlikoval od življenja laikov, in v možnosti udejstvovanja v številnih vsakodnevnih pobožnostih. S temi nagradami so si člani redovnih ustanov v družbi zagotavljali poseben položaj. S tem, ko je drugi vatikanski koncil odpravil nagrade (kar pomeni, da je njihovo življenje posodobil in prilagodil sodobnemu načinu življenja), so ostali zgolj neutemeljeni stroški.

Upad redovnih poklicev

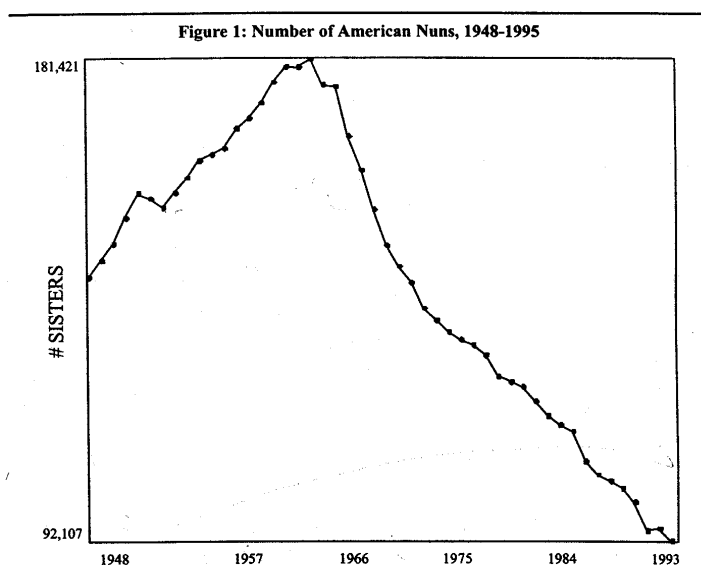
20. stoletje predstavlja prelomnico na mnogih področjih družbenega življenja. Ženske so prodrle v večji del javne sfere. Hkrati pa se v istem obdobju kaže upad ženskih redovnih poklicev. Na prvi pogled je zelo priročen argument, ki ga bom strnila v svojo drugo hipotezo: Povečane poklicne možnosti za ženske so vplivale na upad števila ženskih redovnih poklicev (DRUGA HIPOTEZA).

Isti argument je v intervjuju izrekla tudi misijonarka M. Sreš: *»Poleg tega, danes ni treba vstopiti v samostan, da lahko greš v misijone, da lahko učiš, da delaš po bolnišnicah, ... Vse to lahko opravljajo laiki. Tudi tukaj je prišlo do izenačitve. Ni več delitve, kdo je več kdo manj, ampak*

lahko vsak opravlja vsak poklic. V socialističnih družbah pa so ženske pridobile še malo več, stopile so še korak naprej kot drugod.» (priloženi intervju s Sreševo, 2002: 5)

Svojo hipotezo bom preverila na podlagi obsežne raziskave, ki sta jo izvedla Stark in Finke. S prvim grafom bom prikazala gibanje števila ameriških redovnic v drugi polovici 20. stoletja.

Graf 1: Število ameriških redovnic med letoma 1948 in 1995

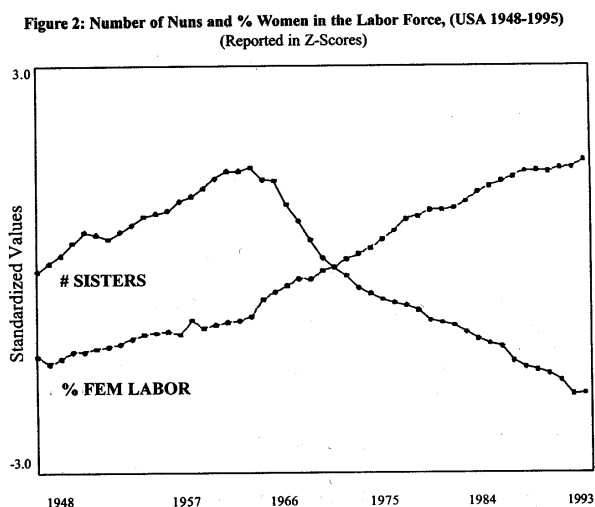
Vir: Stark in Finke, 2000: 131.

Graf zelo plastično prikazuje gibanje števila redovnic v času pred, med in po drugem vatikanskem koncilu. Od leta 1948 pa vse do leta 1966 število redovnic v ZDA narašča, po letu 1966 pa začne število ameriških redovnic strmo upadati in upada vse do leta 1993. Iz grafa je lepo razvidno, da začne število redovnic strmo upadati v točno določeni točki.¹⁸ Stark in Finke ugotovita, da je to v trenutku, ko začnejo v ZDA veljati odloki drugega vatikanskega koncila. Ugotovitev, da gre za nek konkreten dogodek in ne za širše družbene spremembe, je prvi argument, ki zamaje zastavljeno hipotezo.

¹⁸ Podobno se izkaže za različne države, in sicer začne število redovnic strmo upadati v istem letu, kot začnejo v državi veljati odloki drugega vatikanskega koncila: v ZDA, Kanadi, Franciji in Nizozemskem se nenaden upad začne leta 1966. V Nemčiji in Veliki Britaniji začne število redovnic upadati leta 1967. Medtem ko na Portugalskem število redovnic narašča vse do leta 1974 in v Španiji vse do leta 1975. Zaradi politične ureditvi, kot sta jo imeli, so odloki drugega vatikanskega koncila v ti dve državi prišli šele po spremembi oblasti, istočasno se začne upad števila ženskih redovnih poklicev.

Graf 2: Število redovnic in odstotek ženske delovne sile v ZDA med letoma 1948 in 1995

Vir: Stark in Finke (2000: 131).

Po drugi svetovni vojni, ko se že povečajo zaposlitvene možnosti za ženske, število redovnic še zmeraj narašča, in sicer iz 141 083 v letu 1948 (podatek za ZDA) na 181 421 v letu 1965. Število redovnic začne upadati šele leta 1965. Zaposlenost žensk ves čas počasi narašča, medtem ko se število redovnic začne drastično zniževati prav leta 1966. S tem dokažeta, da ni pomembnejše korelacije med zaposlenostjo žensk in številom redovnic. Tezo podkrepita tako, da primerjata število redovnic s številom redovnikov skozi obdobje. Izkaže se, da sta krivulji, ki kažeta gibanje števila ženskih in moških redovnih poklicev, vzporedni. Število redovnikov je naraščalo do leta 1966, ko je naglo upadlo in se zniževalo še hitreje kot število redovnic. S tem Stark in Finke izključita spolno pogojenost oziroma zavržeta hipotezo, da so povečane poklicne možnosti za ženske vplivale na upad ženskih redovnih poklicev. Nenaden upad redovnih poklicev dokazuje vpliv nekega dogodka, za katerega avtorja dokazujeta, da je drugi vatikanski koncil.

Stark in Finke poudarjata, da s svojimi ugotovitvami ne namigujeta na to, da lahko cerkev svoje osebje rekrutira le s konzervativnimi potezami (kot so stroga pravila, ločenost od sveta, neudobne obleke, ...), pač pa da liberalna cerkev s svojo »ponudbo« ne zmore motivirati religioznih žensk do te mere, da bi se bile pripravljene žrtvovati. Verska ustanova, ki želi pridobiti in obdržati člane, mora za to nuditi posebne religiozne nagrade. Pravita, da lahko rimskokatoliška cerkev število redovnih članov poveča na dva načina: 1 - lahko zniža stroške ali 2 - obnovi tradicionalne nagrade redovnega življenja. (Stark in Finke, 2000: 136-37)

3.2. Obstajajo različni redovi

»Red je s strani rimskokatoliške cerkve uradno priznana formalna organizacija, ki združuje moške ali ženske.« (SanGiovanni, 1978: 13). Kljub skupnim značilnostim redov, kot so redovne zaobljube, hierarhična ureditev ter vpetost v širšo strukturo rimskokatoliške cerkve, obstajajo med posameznimi redovi ključne razlike. In ne samo da obstajajo razlike med redovi, medsebojno se razlikujejo celo redovne skupnosti, ki pripadajo istemu redu. V pogovoru z eno izmed sogovornic (pripadnico slovenskih notredamk) sem izvedela, da obstajajo razlike med redovi, ki delujejo v Evropi in tistimi, ki delujejo v ZDA. V ZDA si redovnice po lastni presoji in interesu poiščejo področje svojega delovanja. V tem primeru se hitreje zgodi, da s svojim delom odstopijo od uradnega nauka cerkve ali od pričakovanih predstojnice. V Evropi redovnicam področje dela predpiše in delo naloži predstojnica. V tem primeru je odstopanje od katoliško pričakovanega in želenega delovanja manj. (priloženi intervju z notredamko, 2003: 2)

V nadaljevanju bom redove, ki so bili na slovenskih tleh leta 2000, razdelila v dve širši kategoriji: svetobežni in prozelitski redovi. Kategoriji sta opredeljeni glede na aktivnost udeleževanja reda v družbenem okolju. Grobo rečeno je za prve redove značilen umik iz širšega družbenega okolja, za druge pa težnja po vpetosti v družbeno okolje in po delovanju v njem.

Svetobežni redovi

V primeru svetobežnih - torej kontemplativnih redov - gre za popolno pasivnost v odnosu do širšega družbenega okolja. Zanje je značilna svetobežnost pogojena s klavzuro, ki se odraža v popolni zaprtosti do okolja. »Člani kontemplativnih redov so izolirani od stikov z zunanjim svetom in se v celoti predajajo molitvi in kontemplaciji« (SanGiovanni, 1996: 13). Kontemplativne redovnice živijo v obzidanem samostanu (če se le da, je ta umaknjen iz mesta na podeželje), v molku in samoti. Glavna žrtev žensk, ki se odločijo za tovrsten način življenja, je radikalna odpoved stvarem, prostoru¹⁹ in pa predvsem socialnim stikom. Posameznice, ki vstopajo v kontemplativne redove želijo in pričakujejo pasivno podrejanje, radikalno odrekanje in nenehno izpostavljenost nadzoru. Predvidevam (ne

---

¹⁹ Vsaka redovnica ima svojo celico. Ker samostan zapustijo le v primeru obiska zdravnika in volitev, je njihovo življenje omejeno le na nekaj kvadratnih metrov bivanjskega prostora.

morem pa dokazati), da je izstopov iz kontemplativnih redov iz istih razlogov kot iz prozelitskih manj, saj so tiste posameznice, ki se odločijo za vstop v kontemplativni red, pripravljene na radikalno obliko nadzora in poseganja v njihovo osebnost. V Sloveniji je bilo leta 2000 v kontemplativne redove²⁰ vključenih 43 redovnic, ki so bile v poprečju stare 43 let in so v primerjavi z ostalimi kategorijami v Tabeli 1, ki jo navajam v nadaljevanju, v poprečju zelo mlade.

Prozelitski redovi

Med prozelitsko usmerjene redove bom prištela apostolske in karitativne redove ter svetne ustanove. »Člani aktivnih redov opravljajo različne socialne dejavnosti, kot so: poučevanje, negovanje in druge socialne storitve« (SanGiovanni, 1978: 13). Za apostolske in karitativne redove, ki se uveljavijo šele v 12. stoletju, je značilno, da so prozelitsko usmerjeni. Njihova naloga je aktivno, torej zunaj samostanskega obzidja, širiti krščanski nauk. Iz tega razloga so prozelitski redovi v svojem bistvu usmerjeni v okolje oziroma odprti do okolja. Posameznice, ki vstopajo v prozelitske redove, pričakujejo aktivno vlogo v svetu. Ker so v nenehnem stiku z družbenim okoljem, imajo možnost svoj življenjski stil primerjati z drugimi, lahko si zagotovijo socialne mreže zunaj skupnosti, so v stiku z mediji, ... Na ta način si lahko zagotavljajo zunanjo podporo in vsaj delno neodvisnost od redovne skupnosti, ki ji pripadajo. V Sloveniji je leta 2000 delovalo devet apostolskih redov.²¹ Apostolski redovi širijo krščanski nauk skozi najrazličnejše pedagoške dejavnosti. 602 redovnici, ki sem jih prištela h kategoriji apostolskih redov, sta bili leta 2000 v poprečju stari 65 let. V poprečju je imela skupnost Loyola najmlajše redovnice, pripadnice te skupnosti so bile v poprečju stare 36 let. Medtem ko so bile leta 2000 s povprečno starostjo 84 let med apostolskimi redovi najstarejše pripadnice družbe svetega Petra Klaverja. Pripadnice apostolskih redov predstavljajo v Tabeli 1 najboljše kategorijo.

---

²⁰ Leta 2000 so bili v Sloveniji trije kontemplativni redovi: klarise, karmeličanke in magdalenke.

²¹ Vključila sem tiste, ki jih je preštel Letopis Cerkve na Slovenskem 2000. Na podlagi navedenega vira so bili leta 2000 v Sloveniji naslednji apostolski redovi: frančiškanke Marijine misijonarke, frančiškanke Breznadežnega spočetja, uršulinke, šolske sestre svetega Frančiška Kristusa Kralja, šolske sestre Notre Dame, hčere Marije pomočnice, dominikanke, družba svetega Petra Klaverja in skupnost Loyola.

V karitativne redove so bile leta 2000 v Sloveniji vključene 504 redovnice, ki so bile v poprečju stare 67 let. 504 redovnice so bile razdeljene v šest karitativnih redov.²² Za karitativne redove je značilna usmerjenost k dejavnostim, ki so vezane na pomoč drugim. Sem spada predvsem skrb za ostarele, bolne in onemogle. V poprečju najmlajše so pripadnice reda misijonarke ljubezni, saj v poprečju štejejo 41 let. Za primerjavo: zagrebške usmiljenke kot najstarejše med karitativnimi redovi v poprečju štejejo 84 let.

Poleg apostolskih in karitativnih redov pa med prozelitske prištevamo še svetne ustanove. Te so relativno novejšega nastanka, saj se začno uveljavljati šele v času po drugi svetovni vojni. Njihov namen je, da nevidno oziroma neopazno delujejo med laiki. S svojim življenjem naj bi članice svetnih ustanov gradile most med laiki in redovniki. Pravila svetnih ustanov ne poznajo redovnih zaobljub (pripadnost skupnosti potrdijo s t. i. svetimi vezmi, ki imajo enako funkcijo kot redovne zaobljube), ne poznajo redovnih oblek, redovnice so zaposlene v civilnem poklicu, kot enakopravne članice (za razliko od drugih redov, ki zahtevajo fizično in psihično brezhibnost kandidatki) sprejemajo tudi invalidne osebe (<http://www.rkc.si/redovi/dko.htm>, 02.05.2003). V tri svetne ustanove²³, ki delujejo v Sloveniji, je bilo leta 2000 vključeno 28 posameznic, vendar pa ta številka ne vključuje don Boskovich prostovoljk. V poprečju so bile članice svetnih ustanov leta 2000 stare 58 let. Števila don Boskovich prostovoljk nisem uspela pridobiti, kajti zanje velja anonimnost, kar pomeni, da laikom ne pripovedujejo o tem, da so neke vrste redovnice.²⁴ Tabela, ki jo navajam v nadaljevanju, ponazarja število članic redovnih ustanov znotraj določene kategorije, njihovo poprečno starost leta 2000 in poprečno starost ob vstopu²⁵ v redovno ustanovo.

---

²² Leta 2000 so bili v Sloveniji naslednji karitativni redovi: sestre križniškega reda, sestre svetega križa, Marijine bolniške sestre, misijonarke ljubezni, hčere krščanske ljubezni in zagrebške usmiljenke.

²³ Leta 2000 so v Sloveniji delovale sledeče svetne ustanove: družina Kristusa Odrešenika, don Boskove prostovoljke in mala Frančiškova družina.

²⁴ Število don Boskovich prostovoljk ni objavljeno v nobenem od virov, ki sem jih uporabljala. V Naslovniku slovenskih škofij 2000/2001 sem našla telefonsko številko njihovega sedeža in jo zavrtela. Oglasil se je duhovnik in mi potem, ko sem na vprašanje, če se zanimam za vstop, odgovorila pritrdilno, zdrdral osnovne značilnosti in »kvalitete« don Boskovich prostovoljk ter me napotil k nekemu drugemu gospodu, ki mi bo pomagal naprej. Preden sva se poslovila, mi je še enkrat poudaril, da gre za krasen način življenja.

²⁵ Poprečna starost ob vstopu nam pove, koliko so bile v poprečju ob vstopu stare tiste redovnice, ki so bile leta 2000 vključene v navedene redove.

Tabela 1: Število redovnic leta 2000 v Sloveniji

RED	Število redovnic	Poprečno stare leta 2000	Poprečno stare ob vstopu
KONTEMPLATIVNI	43	43	23
APOSTOLSKI	602	65	23
KARITATIVNI	504	67	23
SVETNE USTANOVE	28 + ?	58	25
SKUPAJ	1177	64	23

Tabelo sem pripravila na podlagi naslednjega vira: Letopis Cerkve na Slovenskem 2000 (2000).

Iz tabele ugotovim, da je bilo leta 2000 v Sloveniji 1.177 redovnic (nisem prištela don Boskovich prostovoljk), ki so bile v poprečju stare 64 let. Ugotovim, da so v poprečju mlajše pripadnice kontemplativnih redov in svetnih ustanov. Pri obeh kategorijah gre za bolj radikalno obliko redovnega življenja. Če so pravila kontemplativnih redov radikalna v tradicionalnem smislu, so pravila svetnih ustanov radikalna v smislu opuščanja tradicionalnega (ni tradicionalnih redovnih zaobljub, ni redovnih oblek, posameznice skrivajo dejstvo, da so redovnice, ...).

Če upoštevam raznolikosti posameznih redov, ugotovim, da na razvoj konflikta v redovni ustanovi vplivajo:

- pričakovanja in predstave o redovnem poklicu, ki jih posameznica prinese s seboj;
- možnost interakcije z okoljem, ki je odvisna od odprtosti/zaprтости posameznega reda;
- vpetost reda v neko kulturno okolje (ali gre za versko pluralno/enotno okolje, tradicionalno/liberalno okolje, ...).

Če želimo razumeti nastanek in razvoj konflikta v redovni ustanovi, moramo poznati in upoštevati navedene specifične posameznih redov.

3.3. Obstajajo različne ravni konflikta

Za boljšo preglednost in ločljivost konfliktov v redovni ustanovi, bom, preden se lotim problema, uvedla nekaj orodij, s katerimi si bom pomagala v nadaljnji analizi. Redovno ustanovo bom razumela kot socialni sistem, ki ga sestavljajo redovnice in predstojnice kot socialne akterke. Redovno ustanovo bom razumela kot sistem, ki je posredno odvisen in odgovoren rimskokatoliški cerkvi. Če se vrnemo k posameznici, je le-ta kot nek mikro

sistem vključena v sistem redovne ustanove, le-ta pa je vpet v makro sistem rimskokatoliške cerkve. Seveda pa je tudi rimskokatoliška cerkev kot sistem vpeta v še širši sistem, ki mu lahko rečemo družbeno okolje. Lahko je to okolje versko enotno in se cerkev kot sistem ne razlikuje od okolja, lahko je širše družbeno okolje od sistema cerkve močno različno (versko pluralno okolje).

V nadaljevanju bom zgoraj definirane pojme nadomestila z naslednjimi kraticami:

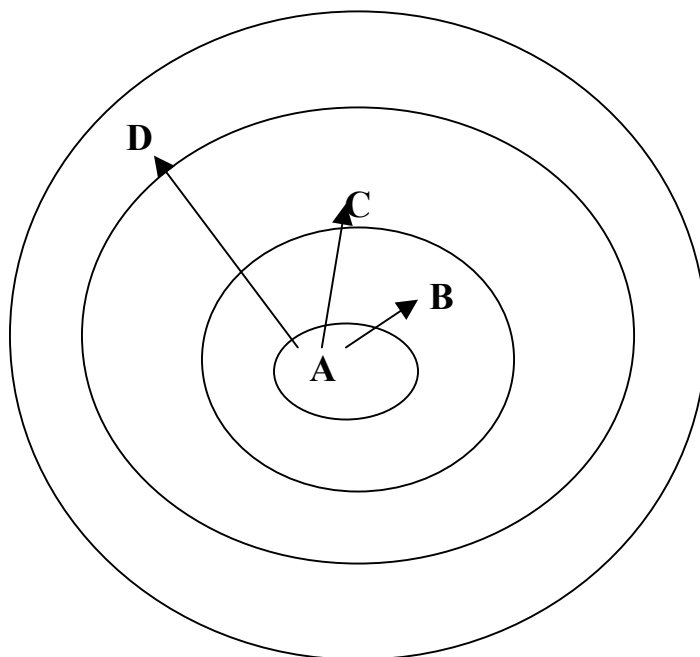
A: redovnica kot posameznica

B: redovna ustanova

C: institucija rimskokatoliške cerkev

D: širše družbeno okolje, ob pogoju, da je C lahko enak D, ni pa nujno.

Skica 1: Ravni konflikta v redovni ustanovi

Konflikt, v katerega lahko vstopi posameznica kot redovnica, se v glavnem odvije na dveh osnovnih nivojih, ki jih bom proučila v nadaljevanju: konflikt med A in B, torej med redovnico in redovno ustanovo ter konflikt med A in C, torej med redovnico in rimskokatoliško cerkvijo. Lahko se odvija tudi na ravni A-D, torej med posameznico in širšim družbenim okoljem.

4. KRŠITVE ČLOVEKOVIH PRAVIC V REDOVNI USTANOVI

Pri ugotavljanju kršitev človekovih pravic v redovni ustanovi se bom opirala na Vita Flakerja, ki pravi, da totalne ustanove, med katere prišteva tudi samostane, že v samem jedru svojega ustroja /.../ »redno in množično kršijo celo vrsto človekovih pravic: predvsem pravico do *prostosti* (3. in 9. člen Splošne deklaracije o človekovih pravicah), do *osebne dignitete* (5. člen), do *zasebnosti* (12. člen) in druge. Zaradi bolezni, stiske, prizadetosti ali socialnega statusa ni namreč dovoljeno nikomur odreči pravic, ki jih imamo drugi za samoumevne.« (Flaker, 1998: 6). Tako ni dovoljeno niti v imenu ideologije – s ciljem doseči boga – posamezniku kratiti pravice, ki jih zagotavljajo sprejete deklaracije (npr.: Splošna deklaracija človekovih pravic).²⁶ Posebej pomembno se mi zdi poudariti, da kadar gre za kršitve človekovih pravic s strani neke formalne ustanove (kot je redovna ustanova), obstaja še posebej velika nevarnost, da se posamične kršitve preobrazijo v sistematično in množično kršenje človekovih pravic tistim posameznikom, ki delujejo pod okriljem določene ustanove.

Poleg Flakerjevega nastavka bom kot delovni okvir vpeljala še Predlagano konstitucijo katoliške cerkve, ki so jo sprejeli in formirali člani katoliškega združenja ARCC. ARCC zagovarja stališče, da je skrb za človekove pravice eno od znamenj časa, ki naj bi jih cerkev v duhu drugega vatikanskega koncila znala prebrati. Odgovornost za človekove pravice po mnenju ARCC zahteva tudi prenovo cerkvene strukture in organizacije, ki katolikom nemalokrat povzroča nepravilnosti. Tako kot človeška družba, niti institucija cerkve ne sme opravičevati avtoritarne in patriarhalne ureditve, ki je odraz zgodnjih stopenj razvoja človeške družbe. Zagovarjajo stališče, da mora vsak imeti pravico, da se lahko ne glede na raso, starost, narodnost, spol, spolno usmerjenost ali socialno pozicijo, odzove na »božji klic« in uresničuje svoje sposobnosti znotraj cerkvene skupnosti. (<http://www.arcc-catholic-rights.org/charter.htm>, 10.02.2003)

Poglavje o osnovnih človekovih pravicah v Predlagani konstituciji katoliške cerkve pravi, da imajo vsi katoliki naslednje pravice: svobodo delovanja, svobodo vesti, svobodo

---

²⁶ »Če pa božje volje nikoli ni do tebe, ker je vmes vse prej kot to in sicer mnenje predstojnika, njegovi okusi, strahovi, nevroze in vse drugo, potem je vprašanje, ali je ta redovna pokorščina pravo okolje za rast duhovnosti ali je zatiranje svobodnih osebnosti«. (Žabot v : Ona, 2002: 10)

mišljenja in izražanja, pravico dobiti in posredovati informacije, pravico združevanja, pravico do ustreznih zakonskih postopkov, do zasebnosti in ugleda, pravico do poroke, pravico do izobraževanja in možnost delovanja na področju, za katerega so izobraženi (<http://www.arcc-catholic-rights.org/constitution.htm>, 10.02.2003). O tistih pravicah, ki so bile kršene konkretnim posameznicam znotraj redovne ustanove, bom obširneje govorila sproti ob primerih.

S pomočjo avtobiografskih analiz bom preverila, kako se izražajo kršitve človekovih pravic znotraj redovnih ustanov. O tistih pravicah, ki so bile kršene konkretnim posameznicam znotraj redovne ustanove, bom obširneje govorila ob primerih. Ugotovitve pridobljene na podlagi posamičnih primerov seveda ne dopuščajo posploševanja, nas pa opomnijo na različne situacije in nanje vezane probleme.

4.1. Konflikt na ravni A–B

Pozicija nemoči

Konflikt med A in B ponazarja model spora med redovnico in redovno ustanovo. Ko govorimo o sporu med A in B, moramo razumeti, kaj je mišljeno pod B. Redovno ustanovo (B) po hierarhični ureditvi predstavlja pristojna predstojnica. Največkrat, če govorimo o sporu med A in B, v bistvu govorimo o sporu med redovnico in predstojnico. Ker pa je predstojnica avtoriteta, ki se s svojimi zahtevami lahko sklicuje na cerkev ali na »božjo voljo«, tak konflikt med redovnico in predstojnico največkrat izgleda kot konflikt med posameznico in celotno ustanovo. V avtobiografski pripovedi bivša redovnica Armstrongova pravi: *»Predstojnica redovnici predstavlja boga: njena navodila in zahteve mora razumeti kot neposredno sporočilo boga.«* (Armstrong, 1995: 144). Kot primera konflikta med A in B bom navedla avtobiografske izpovedi dveh bivših redovnic: Vide Žabot (Slovenija) in Karen Armstrong (Velika Britanija).

Tabela 2: Podatki o Vidi Žabot in Karen Armstrong

Posameznica	rojena	vstopila v red	starost ob vstopu	leto izstopa	starost ob izstopu
K. Armstrong	1947	1962	15	1969	22
V. Žabot	1956	1971	15	2000	44

Vida Žabot se je rodila leta 1956 v Sloveniji. Pri svojih petnajstih (leta 1971) je vstopila v apostolski red don Boskovich salezijank v Ljubljani. Po 29-ih letih samostanskega življenja je leta 2000 izstopila iz reda.

Kot drugi primer bom navajala avtobiografsko zgodbo Karen Armstrong, ki se je rodila leta 1947 v Veliki Britaniji. Tudi Armstrongova je v redovno ustanovo vstopila pri petnajstih letih (leta 1962). V redovni ustanovi je ostala sedem let, torej do leta 1969. V svojih izpovedih nikjer ne navede, v kateri red je bila vključena. Je pa mogoče ugotoviti, da gre za apostolski red, ki se ukvarja s poučevanjem. Še posebej za Armstrongovo se izkaže, da je njena formacija oziroma resocializacija potekala po predkoncilskih (metode resocializacije so se z drugim vatikanskim koncilom posodobile), starih metodah.

Težave, s katerimi se soočata Armstrongova in Žabotova, govorijo o nasprotju med posameznico, njenimi željami, pričakovanji in cilji ter cilji in zahtevami predstojnice. Gre za konflikt med dvema posameznicama. Ker pa ima predstojnica za seboj institucijo, ki v rimskokatoliški ortodoksiji velja za legitimnega posrednika med posameznico in bogom, je posamezničina moč v primerjavi s predstojničino avtoriteto minimalna.

Na podlagi njunih avtobiografskih zgodb bom najprej razvila model, ki bo prikazal, kako sta posameznici doživeli in osmislili prve težave, kako sta se odzivali na posege v njuno identiteto in kako sta redefinirali svoj odnos do avtoritete. Na koncu poglavja bom izpostavila, do katerih kršitev človekovih pravic je prišlo v njunem primeru.

Nepriklagenost pravilom redovne ustanove

Redovna ustanova se s svojim ustrojem radikalno ločuje od ustanov sekularne družbe. Ker zajema vse segmente vsakdanjega življenja (od prehranjevanja, higiene, spanja, dela, ...) in nanje veže specifična pravila, se posameznica kmalu po vstopu v redovno ustanovo zave svoje nepriklagenosti ustanovi. Ker pa je posameznica, ki se odloči za vstop in jo ustanova sprejme, verna in ne dvomi o pravilnosti in kompetentnosti ustanove²⁷, v katero je vstopila, sprejme prve težave, s katerimi se sooči v redovni ustanovi, kot del poti, ki jo vodi k doseganju ideala redovnega poklica.

---

²⁷ Glej Formalni pogoji za vstop v redovno ustanovo.

Krivdo, da je neke dogodke dojela kot težave, posameznica pripiše lastni šibki volji. Zgodi se preobrat: namesto, da bi se kritično opredelila do težav, se kritično opredeli do sebe, lastnega vedenja in mišljenja. S primeri iz avtobiografskih izpovedi dveh bivših redovnic bomo ponazorili, kako sta posameznici doživeli in redefinirali prve težave na nivoju vsakdanjih pravil in majhnih odpovedi ter na nivoju razumevanja same sebe in sveta, ki jo obdaja.

Na nivoju vsakdanjih pravil in majhnih odpovedi:

»Vse je izgledalo zelo špartansko. Pravila glede umivanja. Milo! Nič deodorantov, in groza vseh groz le dvoje spodnjic za ves teden. Počutila sem se že umazano in groza je bilo pomisliti, da bodo morali preteči še štirje dnevi, preden bo sledila kopel. Saj ni pomembno! Nisem prišla sem, da bi živela lahkotno življenje. Bom se že privadila! Telo je slabič, sem pomislila žalostno.« (Armstrong, 1995: 88)

»/a/ v stopnjevanju lekcij uvajanja v redovno življenje sem počasi le dojela, da odpoved ni prava, če ni celovita; torej »čao Opera!«. Nisem si dovolila prisluhniti skeleči bolečini in valu upora, ki sta se dvignila vse do roba ustnic. Odločno sem ju »pogoltnila«, v iskrenem prepričanju, da je tako najbolje, da je to pravi način napredovanja v popolnosti, da je to začetna vaja za dosego modela »močne žene« s poslanstvom; v prepričanju, da to Bog od mene pričakuje. /.../ ga prosila, naj mi pomaga biti pogumna v odpovedi in izbiri vsega, kar sodi v pristno redovništvo, /.../.« (Žabot, 2002: 57)

Na nivoju razumevanja same sebe in sveta, ki jo obdaja:

»Pogosto me je bolelo, ker sem se čutila krivo zaradi vseh filozofskih dvomov in razdvojenosti, zaradi vseh mogočih teorij, razmišljanj in pojmov, ki sem se jih našla med študijem ... obtoževala sem se, »do krvavega« izpraševala vest in se zares iskreno trudila biti notranje neoporečna. Govorila sem si, da bom kljub vsej filozofiji in vsemu drugemu vzor redovniške ponižnosti in podrejenosti, utelešenost redovniških pravil - da bom torej kljub študiju, kljub diplomi in »napuhu izobraženca« še zmeraj samo Njegova. Če kdaj, sem se prav sedaj res počutila kot »zadnja dlaka v oslovem repu«. Notranji občutek je bil nezno boleč. Začela sem se obtoževati vsega mogočega. In dvomila ... predvsem vase«. (Žabot, 2002: 100-101)

»"Popuščanje literaturi lahko izniči tvoj poklic in potem ne boš mogla ostati z nami!", je rekla mati. Ne, sem pomislila prestrašeno, tega si ne želim. Zavreči vse upanje na tesno združitev z bogom in se vrniti v svet, k tem samozavestnim in lepim dekletom. Nikoli se ne bi znašla v tem

svetu. Hotela sem nadaljevati, vendar sem čvrsto stisnila ustnice. Razum je mislil naprej: Jezus je imel ljubljene učence, imel je prijatelje. Jokal je, ko je umrl Lazar. Ne bi želel tega; ne bi mogel. Kako bom ustavila svoj razum? Oxford in literatura sta ga prebudila in iz dneva v dan je rasel. Živel je svoje življenje in postajal večji od mene. Me bo popeljal stran od boga?» (Armstrong, 1995: 221)

Dokler posameznica verjame, da je predstojnica »božja glasnica« in brezpogojno zaupa v njeno avtoriteto, tako dolgo ne dvomi o njeni kompetentnosti niti ne razmišlja o svojem izstopu. Na tej stopnji se posameznica celo boji, da ji bo predstojnica za nevestno upoštevanje pravil naložila izstop. Dokler se posameznica boji, da bo zaradi neupoštevanja pravil morala zapustiti samostan, verjame, da lahko koncept boga doseže le po predpisani formalni poti in da je predstojnica tista, ki jo s svojimi navodili lahko pripelje do zelenega cilja.

»Bitko bom bila do smrti. Si želim tega? Nisem dolgo razmišljala. Seveda, hočem, če me današnji izpad ne odpelje domov. Samopomilovanje, ki sem ga občutila, je še en dokaz ljubezni do same sebe. Če bi odšla, bi imela le še samo sebe. Če bi ostala in zmagala bitko, bi dobila boga. Je bilo treba dvomiti? Bog mi je postavil izziv in nadaljevati moram, dokler ne izničim jaza in ostane samo bog.« (Armstrong, 1995: 166)

Dokler posameznica uspe konfliktno situacijo razreševati sama in dokler težave kompenzira z željo po služenju bogu, tako dolgo je kritična do same sebe in ne do pravil ali drugih oseb. Če se konfliktna situacija ponavlja in je posameznica dejansko ne razreši, jo lahko dalj časa trajajoča stresna situacija privede do resnih psihičnih in fizičnih težav.²⁸ Bivše redovnice so naštevale naslednje bolezni kot rezultat stresnega življenja: alergije, strah, vnetje sklepov, astme, depresije (tudi manične), sladkorne bolezni, bruhanje, glavobol, pruh, visok krvni pritisk, napetost, povečana ščitnica, nespečnost, migrena, mišična napetost, pljučnica, ...

(Gass, 2001: 161). SanGiovannijeva ugotavlja podobno in pravi, da so frustracije pri nekaterih povzročile psihične in fizične posledice. Ene so doživele živčni zlom, druge dobile čir, tretje so izgubljale težo. (SanGiovanni, 1978: 37)

---

²⁸ »Celo življenje sem se trudila, da bi v naših skupnostih vladalo več radosti, vedrine in sreče. Je pa, čeprav se to na zunaj skriva, veliko nevroz, nelagodja in bolezni. To veliko pove«. (Žabot v: Ona, 2002: 11)

»Ni mi hotelo biti lažje. Nasprotno! Vsemu se je pridružil še občutek manjvrednosti, ki sem ga seveda tajila, se ga trudila prerasti, ga preobraziti... Ni šlo. Stopila sem v pravi konflikt s tem "neupravičenim" občutkom. A kaj ko so čustva neprimernosti, strah, da ne bom kos zastavljenim ciljem, in sprejetje (ali vsaj mirno prenašanje) osebnega razvrednotenja s strani predstojnic še kako pričali o njegovi prisotnosti in moči«. (Žabot, 2002: 109)

»Morala sem se spopasti z občutki in s telesom. Premagati sem morala nasilno reakcijo telesa kot posledico samostanske discipline: bruhanje, utrujenost, omedlevica«. (Armstrong, 1995: 173)

Dvom o upravičenosti predstojničinih zahtev

Ko začnejo pravila redovnega življenja in zahteve predstojnice posameznici povzročati resne psihične in fizične težave kot so anoreksija, halucinacije itd. začnejo nekatere posameznice dvomiti, vendar ne o obstoju boga, pač pa o upravičenosti predstojničine avtoritete. Zaradi nezdružljivosti predstojničinih zahtev in lastne interpretacije boga²⁹ začne posameznica dvomiti o predstojničini avtoriteti. Posameznica ne izgubi vere v boga, pač pa začne ugotavljati, da so zahteve, ki jih predstavlja predstojnica bolj človeške kot pa božje narave. Svoje dvome sprva zavrača. V konformizem se prepričuje z argumenti, ki jih širi institucija reda, predstavlja pa jih predstojnica v blažji ali striktnější obliki.

»Razmik med mojim doživljanjem ljubezni do Boga in načinom služiti "Mu", ki ga je zahteval red, je postajal v moji notranjosti vedno večji. "Kristusova ljubezen", ki so mi jo v tistih letih izkazovale nekatere predstojnice, prepričane o pristnosti svojih najboljših namenov, je bila (blago povedano) gospodovalna, ponižujoča in polna prezira do mene.« (Žabot, 2002: 123)

Izkaže se, da je konformizem v redovni ustanovi pogojen tudi s predstojničino osebnostjo. V pogovoru z notredamko sem izvedela: »Živeti pod različnimi predstojnicami je različno, saj je vse odvisno od karakterja predstojnice.« (priloženi intervju z notredamko, 2003: 2). Ko je predstojnica preveč neosebna in preveč rigidno in togo predstavlja pravila institucije in s tem premočno posega v posameznico osebnost, se posameznice, kot sta Armstrongova in Žabotova, znajdejo v resnih težavah.

---

²⁹ Pri lastni interpretaciji mislimo na doživljanje boga in na predstave o bogu, kot jih je posameznica ponotranjila še pred vstopom.

»Vrnilo se je obdobje moje fizične slabosti. "Če si prešibke volje, da bi preprečila slabost, ti bom naslednji dan naložila še večji obrok kot ponavadi. Ne bom dopustila, da boš iskala pozornost in sočutje, kot se je zgodilo danes pri zajtrku," je rekla mati Frances. Opažala sem, da izgubljam težo in da habit, ki sem ga nosila, postaja preohlapen.« (Armstrong, 1995: 207)

»Vsekakor je v tistem obdobju ta inšpektorica postala moja skrita obsesija. Notranji glas, za katerega sem mislila, da je Kristusov, je v meditacijah pogosto dobil njen prizvok. Tak glas doni strogo, oblastno ali pa se kot strup tiho prislini v misli ... Saj je tudi Kristusov obraz vedno pogosteje dobival njene poteze. Kot pošastni malik v duši ... pred katerim bi se kot psica ponižno morala plaziti in pogrezati – v nič.« (Žabot, 2002: 123)

Iz citata Žabotove je razvidno, da ji je delovanje inšpektorice povzročalo psihične težave, lik inšpektorice jo je spremljal in preganjal. V nadaljevanju pa Žabotova opisuje redovno življenje pod okriljem predstojnice, s katero se je dobro razumela.

»Bila je zdravilna protiutež vtisom, ki so jih pustile med nami tiste druge "sestre". Pripomogla je krepiti zavest, da je v instituciji živa tista toplo človeška, iskrena in pristna oblika verovanja in oznanjanja evangelija, ki konkretno (ne le v besedah in dokumentih) priznava vrednost človeške osebnosti ter omogoča njen razvoj in zorenje v resnični krščanski ljubezni.« (Žabot, 2002: 145)

Kljub temu da naj bi predstojnica po teoloških interpretacijah v redovni ustanovi predstavljala boga, tudi Armstrongova navaja razliko med dvema predstojnicama. S tem, ko se je v redovni ustanovi zamenjala predstojnica, so se v ustanovi spremenili tudi odnosi in njeno doživljanje redovnega življenja.

»Mati Bianca se je obračala name kot na osebo, mati Frances je vnesla neoseben odnos značilen za redovniško življenje.« (Armstrong, 1995: 199)

Avtoriteto predstojnice nadomesti biblija

Iz navedenih citatov Žabotove in Armstrongove je že razvidno, da zaznavata razliko med eno in drugo nadrejeno in da sta vzrok težav iz sebe preusmerili na predstojnico. Vendar pa bolezenski znaki in dvom, ki so ga pustila nestrinjanja z nekaterimi predstojničnimi zahtevami še zmeraj niso dovolj, da bi posameznica sprejela dokončno odločitev za izstop iz redovne ustanove. Ko ne sprejema več argumenta, da je za težave kriva lastna šibka volja, se posluži biblije in v njej išče argumente za svoj prav. Kljub nestrinjanju s

predstojnico kot avtoriteto nekega reda, posameznica ni izgubila zaupanja v katoliško vero. Na mesto avtoritete predstojnice je uvedla avtoriteto biblije. Obe, tako Armstrongova kot Žabotova, sta navajali citate iz biblije, ki so jima služili kot dokaz, da imata v svojem načinu doživljanja koncepta boga prav. Prišli sta do sklepa, da za njuno neusklajenost z zahtevami redovne ustanove ni kriva njuna nezmožnost ali nesposobnost »služiti bogu«, pač pa nehumanost institucije oziroma nadrejenih.

Kršitve človekovih pravic na ravni A-B

Skozi osebne izpovedi obeh že bivših redovnic smo pridobili vpogled v njuno dojetje in doživljanje samostanskega življenja. V njunih izpovedih je na številnih mestih moč ugotoviti nezadovoljstvo in nestrinjanje z zahtevami, ki jih je postavila bodisi predstojnica bodisi kdo drug (duhovnik, ...) in te zahteve so obe posameznici pripeljale do izstopa iz redovne ustanove oziroma do povratka v civilno življenje.

Poglavje o konfliktu na ravni A-B bom zaključila s citati, ki bodo ponazarjali kršitve človekovih pravic. Skušala bom dokazati, da sta obe posameznici stopili v konflikt oziroma izstopili iz redovne ustanove zaradi dogodkov, ki jih na podlagi Splošne deklaracije človekovih pravic lahko opredelimo kot kršitve človekovih pravic.

Analiza je pokazala, da sta omenjeni posameznici večkrat navajali težave, ki jih lahko opredelimo kot kršenje pravice do zasebnosti (12. člen Splošne deklaracije človekovih pravic) in pravice do osebnega dostojanstva (5. člen Splošne deklaracije človekovih pravic). Kršitve pravice do prostosti (3. in 9. člen Splošne deklaracije človekovih pravic) nista omenjali. Z uvodnim citatom Žabotove bomo ponazorili, na kaj vse lahko pomislimo, ko govorimo o težavah znotraj redovne ustanove.

»Spričo vsega tega, vse te (seveda nepriznane in dobro prikrite) perfidnosti, sem bila do zadnjega, najglobljega konca razočarana nad institucijo. Kako nesramno zna izdati in prizadeti tudi svoje najbolj iskreno ljubeče in prepričane pripadnike! Bolj kot kdajkoli prej mi je butnila na dan v vsej svoji jasnosti cela vrsta direktiv, s katerimi je omejevala človeka. Nerodno uniforme omejujejo svobodo gibanja v prostoru; sedanjost je omejena s strogimi urniki predpisanih pobožnosti; preteklost je omejena s predpisi o stikih s sorodniki; bodočnost je pogojena s pokorščino in ti je tako največkrat odvzeta. Šele sedaj sem resnično dojela pomen besed neke redovnice, ki je tako rekla svojemu terapevtu (teologu Drewermannu): »Ne vem, če verujem v Boga. Verjamem pa v

vesoljno sodbo in ob tisti priložnosti bi rada ponovno srečala vse moje predstojnice.» (Funzionari di Dio, 167).« (Žabot, 2002: 159)

Kršitve pravice do zasebnosti

Splošna deklaracija človekovih pravic v 12. členu pravi: »Nikogar se ne sme nadlegovati s samovoljnim vmešavanjem v njegovo zasebno življenje, v njegovo družino, v njegovo stanovanje ali njegovo dopisovanje in tudi ne z napadi na njegovo čast in ugled. Vsakdo ima pravico do zakonskega varstva pred takšnim vmešavanjem ali takšnimi napadi.«

Življenje v redovni ustanovi je organizirano tako, da predstojnica v podrobnosti nadzira življenje svojih podrejenih. In ker je redovni poklic tako kompleksna struktura, da zajema vse sfere posamezničinega razmišljanja, doživljanja in občutenja, lahko predstojnica s svojimi zahtevami močno posega v zasebnost, intimnost, osebne načrte, pričakovanja, bolezenska stanja, ... Posameznica pred morebitnimi neupravičenimi posegi svoje nadrejene nikakor ni zaščiten. Redovni poklic ne pozna delovnega časa, delovnega prostora in drugih omejitev, ki jih v primeru civilnega poklica delodajalcu postavljajo Zakon o delovnem razmerju in druge regulative.

V nadaljevanju se bomo soočili z dvema različnima posegoma predstojnice v posamezničino zasebnost. Naveden citat razkriva, kako postane preprosta neformalna socialna interakcija - v tem primeru odnos posameznica-starši – v redovni ustanovi visoko formalizirana in nadzirana interakcija.

»Svoji družini smo lahko pisale zadnjo nedeljo v mesecu. Sprva sem se tega veselila, potem zmeraj manj: »Nikoli ne pišemo o tem, kar se dogaja v samostanu«, nam je bilo naročeno, »sekularcem ne govorimo niti o osebnih občutkih.« ... nisem vedela, o čem naj pišem ... naša pisma naj bi družino navduševala in vodila k božji ljubezni. Mati Albert je prebrala vsa pisma, preden jih je odposlala. Takšno pismo, sem pomislila, je umetna tvorba. Pred svojo družino sem se skrivala za frazami. Bilo je izredno boleče.« (Armstrong, 1995: 108)

Glede Splošne deklaracije človekovih pravic, ki pravi, da se nikogar ne sme nadlegovati z vmešavanjem v njegovo družino ali njegovo dopisovanje, je razvidno, da predstojnica krši 12. člen pravice do zasebnosti. Predstojnica posameznici določi število interakcij in določi, o čem lahko posameznica piše ali govori. V primeru pisanja pisem predstojnica pismo

prebere, preden ga odpošlje, in s tem zagotovi, da je pisanje usklajeno z njenimi zahtevami. Kot smo videli, Armstrongova tovrsten poseg v njeno zasebnost doživi kot bolečino. Interakcijo s starši pa opredeli kot umetno tvorbo. Kakor so bili opredeljeni odnosi s posamezniki izven redovne ustanove, so pravila ustanove urejala tudi odnose med posameznicami znotraj redovne ustanove. Armstrongova pripoveduje, da so bili prepovedani pogovori v dvoje, dotiki so bili prepovedani celo med igro, prepovedana pa so bila tudi prijateljstva. V primeru redovne ustanove razumem prijateljstvo kot neke vrste sistem med dvema posameznicama, ki bi lahko okrepil njuno moč v odnosu do drugih in do predstojnice.

»Spomnila sem se hladnega vzdušja javne spovedi.³⁰ Rekreacij v noviciatu, kjer se nismo smele dotikati, saj nismo delile niti svojih misli niti občutkov. Nenehna tišina me je vodila k lastnemu jazu. Prepoved prijateljstva. Prepovedani pogovori v dvoje, ker je prijateljstvo nevarno. Čudni stavki iz pravila: »Sestre naj se nikoli ne dotikajo, niti med igro.« (Armstrong, 1995: 171)

Predstojnica mora ves čas ohranjati svojo formalno moč (pri tem lahko zlorablja različne metode kaznovanja), da se le-ta ne bi razblinila ob moralni moči katere druge posameznice. *»Formalna moč, ki jo ima predstojnica, in moralna moč, ki jo ima lahko katerakoli, sta dve popolnoma različni stvari. Čeprav nisem predstojnica, vem, da me ljudje daleč naokoli spoštujejo, in to mi daje moč. To, kar povem, ima neko veljavo, čeprav mi nasprotujejo v samostanu ali duhovniki.« (priloženi intervju s Sreševo, 2002: 8)*

Pod vdor v zasebnost prištevamo tudi individualne ali skupinske spovedi, kjer mora posameznica individualno ali v skupini javno priznati lastno odstopanje od postavljenih pravil.

Kot hud poseg v zasebnost bom navedla, kako je posameznica doživela trenutek, ko je ugotovila, da je izginila njena osebna beležnica. V ustanovi, ki sicer ne pozna zasebnosti in striktno zavrača osebno lastnino, si je posameznica uspela ustvariti svoj zasebni kotiček (prilagajanje na zahteve totalne ustanove: po Goffmanu), kamor je shranjevala svoje intimne, torej najbolj osebne občutke in misli ter si s tem zagotavljala ohranjanje lastne identitete. Tudi tukaj bomo ugotovili kršitev 12. člena Splošne deklaracije človekovih pravic, ki posameznico ščiti pred vmešavanjem v njeno zasebnost.

---

³⁰ *»Ko je začela naštevati svoje grehe, sem se zavedla, da tega ne želim poslušati. To ni Margaret in četudi je, ne bi smela poslušati naštevanja njenih osebnih spodrseljajev /.../.« (Armstrong, 1995: 139)*

»Nekega popoldneva pa mojega molitvenika v nekoliko večji črni ovojnici ni bilo na običajnem mestu. Brskala sem vse okrog – predvsem zaradi ovojnice me je skrbelo, saj mi je ta ovojnica služila tudi za osebno mapo, v katero sem shranjevala zapiske, pisma in slike, ki so mi bili najdražji. /.../ med srcem in želodcem je močno zapeklo. Le kje je moja knjižica, moj mali dragoceni zaklad, ki je čuval tudi pisemce s klanca? Moj molitvenik, moje intimno, čisto osebno doživljanje stika z Bogom, mojimi najdražjimi, s samo seboj! Edina stvar, ki je ostala le moja, čisto samo moja, vse drugo je že prešlo iz lastnine v režim "uporabe", značilne za dobro redovnico.« (Žabot, 2002: 58-59)

Pravica do osebne dignitete

5. člen Splošne deklaracije človekovih pravic razglša: »Nihče ne sme biti podvržen mučenju ali okrutnemu, nečloveškemu ali ponižujočemu ravnanju ali kaznovanju«.

Pravica do osebne dignitete zagotovo ne dopušča spodbujanja mortifikacije, različnih vrst poniževanj in spodbujanja samoponiževanj, umazane hrane in perila ter nehygieničnih razmer. Flaker pravi, da so pogoste degradacije in poniževanja tista metoda, ki privede do mortifikacije jaza (Flaker, 1998: 23). Torej do popolne ukinitve posameznice kot individuuma.

Upoštevanje 5. člena Splošne deklaracije človekovih pravic se bomo seznanili s kršitvami, ki obsegajo kazni in poniževanja. Kazni in poniževanja so opredeljene kot vzgojne metode, ki posameznico vodijo k idealu redovnega poklica. Ena od radikalnih metod kaznovanja, ki je bila v preteklosti značilna za redovni poklic, je bičanje. Gassova kot bivša redovnica razlaga, da je vse od srednjega veka pa do drugega vatikanskega koncila veljajo bičanje³¹ za uradno tehniko discipliniranja. Uradni razlog za tovrstno discipliniranje je bila mortifikacija mesa ali težnja po umiranju v sebi (resocializacijske metode). Z bičanjem se je posameznica spoznala šele, ko je postala lojalna novinka. Glede na to, da so bile spalnice aspirantk in postulantk³² ločene od novink in redovnic in da se je bičanje odvijalo zvečer v času molka, aspirantke in postulantke niso vedele za tovrstne podvige. Bičanje je trajalo, dokler ni zazvonil zvon ali do konca skupne molitve. (Gass, 2001: 93)

---

³¹ Redovnica se je bičala z vrvjo.

³² Aspirantke in postulantke so kandidatke za vstop v redovno ustanovo, oboje se šele odločajo o tem, če bodo vstopile. Postulantke so že stopnjo višje.

Glede na zaprtost redovnih ustanov in spornost metode bičanja ne morem ugotoviti, ali se tovrstne kršitve spoštovanja osebne dignitete še prakticirajo, ali pa so z drugim vatikanskim koncilom popolnoma izginile.

O svoji izkušnji z bičanjem razlaga tudi Armstrongova: *»Potegnila sem majhno vrečko iz žepa in se zazrla vanjo (v njej je bila vrv, op. S. B.). Bila sem šokirana, ko mi jo je mati Walter dala. Prepričana sem bila, da so redovnice s tem omejevale svojo pobožnost. Nisem pričakovala, da so metode še zmeraj podobne tistim iz srednjega veka. V zgodovini cerkve sem brala o irskih menihih iz 17. stoletja, ki so vso noč goli stali v mrzlem morju in o patrih, ki so se v puščavi bičali, dokler niso izkraveli /.../ pokleknila sem k molitvi, kot je naročila mati Walter in se spomnila besed sv. Pavla: z bičanjem postane moje telo moj suženj. Morda bo to podjarmilo moje nedisciplinirano telo. Še dvakrat sta se ponovili zastrašujoči sceni z omedlevico, morala sem to prerasti, ne samo zaradi strahu, ki mi ga je povzročala izkušnja, pač pa zaradi tega, kar mi je omedlevica povedala o meni. Telo moram narediti za sužnja moje volje. Saj drugače ne morem ljubiti boga? Pomagaj mi, sem ponižno prosila /.../ hitro sem slekla pokrivalo in ga previdno položila čez posteljo. Prijela sem bič in se začela udarjati po zadnji strani vratu. »Vse močnejše,« sem si ponavljala skozi stisnjene zobe. Vrv se je boleče zažirala v meso. Začutila sem pot in telo se je začelo tresti. Mora zares boleti, sicer nima smisla. Solze bolečine so napolnile oči. Mora pomagati. Prosim, prosim naj deluje! Nisem hotela prizadeti zgolj telesa, pač pa tudi samo sebe. Ko sem nadaljevala, nisem več čutila bolečine. Obšel me je občutek olajšanja /.../ sedla sem na posteljo, da bi razmislila. Brema, ki sem ga nosila prej, je izginilo. Občutila sem se preobraženo, čisto in izpraznjeno. Kakšno zadoščenje mi je prinesla kazen? Kazen naj ne bi bila zadovoljujoča in vzburljiva. Morala bi ubijati in ne prebujati. Mogoče sem iz sebe izbičala neko destruktivno silo. Začasno, potem bom morala zopet priti in jo pregnati.« (Armstrong, 1995: 173)*

Kršitve pravice do osebne dostojanstva smo v obeh primerih lahko opazili že v poglavju o razvoju konflikta, ko se Žabotova boji *»napuha izobraženca«* (Žabot, 2002: 100), počuti se kot *»zadnja dlaka v oslovem repu«* (Žabot, 2002: 100). Ali na drugem mestu, ko Armstrongova jasno izraža svoje prepričanje, da lahko boga doseže samo v primeru, če *»izniči lastni jaz«* (Armstrong, 1995: 6). Iz avtobiografske izpovedi je razvidno, da so njune asociacije posledica napadov na njuno dostojanstvo, ki so ga v imenu doseganja ideala redovniškega poklica izvajale nadrejene ali sestre.

Ugotavljam, da sta se posameznici pokazali občutljivost na kršitve pravice do dignitete. To pomeni, da sta se na te kršitve odzivali, vendar sta jih osmislile kot strošek, ki ga morajo redovnice žrtvovati na poti k doseganju ideala.

Odtegovanje zdravniške pomoči

25. člen Splošne deklaracije o človekovih pravicah pravi: »Vsakdo ima pravico do takšne življenjske ravni, ki zagotavlja njemu in njegovi družini zdravje in blaginjo, vključno s hrano, obleko, stanovanjem, zdravniško oskrbo in potrebnimi socialnimi storitvami; /.../.«

Ena izmed tehnik zagotavljanja podrejenosti redovnic in avtoritete predstojnice se kaže tudi v naslednjem citatu. Armstrongova je imela resne težave s prehranjevanjem, ki so se v času življenja v redovni ustanovi sčasoma razvile v anoreksijo. V svoji pripovedi nam Armstrongova opiše, kako je kljub prošnjam, da ne prenese mlečnih izdelkov in kljub bruhanju morala zaužiti vse, kar so postavili pred njo.

»Redovnice pojemo vse, kar se postavi pred nas,«, je rekla sestra Rebeka /.../, »svoje pozornosti ne smemo usmerjati k našim željam. Tako dosežemo, da same vladamo telesu in ne telo nam. Popolnoma se lahko posvetimo le bogu in ne same sebi.« Tako so obroki postali tehnika mortifikacije telesa.» (Armstrong, 1995: 80)

Kljub zdravnikovi diagnozi, ki je potrdila znake anoreksije, Armstrongova ni bila deležna primerne zdravstvene oskrbe. V naslednjem citatu bomo videli, kako se je nadaljevalo samoobtoževanje.

»Zdravnik je ugotovil anoreksijo. Vedela sem, da obstaja samo eno zdravilo: moram okrepiti svojo voljo. Ostudno se mi je zdelo, da s svojo šibko voljo povzročam takšne težave. Nisem pričakovala, da bo zdravnik razumel, kako je trdna volja pomembna za redovnico.« (Armstrong, 1995: 196)

Samoobtoževanje za zdravstvene težave nam dokazuje, da je Armstrongova bolezenske znake osmislila v skladu z napakami, ki naj bi jih vršila kot slaba redovnica. Težnje po doseganju ideala redovniškega življenja, so njeno dožemanje omejile do te mere, da je na področju zdravstvene diagnoze večje zaupanje in verodostojnost priznavala svojim nadrejenim kot pa zdravniku. Kot bomo videli v nadaljevanju, je pristojna predstojnica njene bolezenske znake označila kot iskanje pozornosti in sočutja.

»Vrnilo se je obdobje moje fizične slabosti. »Če si prešibke volje, da bi preprečila slabost, ti bom naslednji dan naložila večji obrok kot ponavadi. Ne bom dopustila, da boš iskala pozornost in sočutje, kot se je zgodilo danes pri zajtrku,« je rekla mati Frances. Opažala sem, da izgubljam težo in da habit, ki sem ga nosila, postaja preohlapen.« (Armstrong, 1995: 207)

Spolno nadlegovanje

V primeru, ki ga navajam v nadaljevanju, se bom oddaljila od Splošne deklaracije človekovih pravic. Opredelila bom kršitev spolne nedotakljivosti z zlorabo položaja. Ker Splošna deklaracija človekovih pravic te kršitve ni opredelila, za ilustracijo navajam 184. člen Kazenskega zakonika Republike Slovenije, ki pravi: »Kdor zlorabi svoj položaj in tako pripravi osebo drugega ali istega spola, ki mu je podrejena ali od njega odvisna, k spolnemu občevanju, ali da stori oziroma trpi kakšno drugo spolno dejanje, se kaznuje z zapornom do treh let.« Navedeni člen vzemimo v premislek ob seznanjanju z situacijo, ki jo opiše Armstrongova.

Armstrongova v svoji izpovedi opiše primer spolnega nadlegovanja. Gre za klasičen primer nadlegovanja, ko je nadlegovana oseba v podrejenem položaju in brez moči, oseba, ki nadleguje, pa ima nad njo absolutno moč. V primeru, ki ga bom predstavila na kratko, je Armstrongovo nadlegoval duhovnik zadolžen za opravljanje verskih ritualov. Situacija je toliko bolj kompleksna, ker redovnice brez duhovnika ne morejo opraviti vseh dolžnosti, ki jim jih nalagajo redovna pravila (npr.: redovnice morajo k vsakodnevni maši, ki jo lahko vodi le duhovnik). Tako je celotna ženska redovna skupnost neposredno odvisna od volje duhovnika, ki je zadolžen za opravljanje obrednih ritualov.³³

Citat, ki ga bom navedla, opisuje situacijo, ko je Armstrongova svoji predstojnici zaupala, da se boji obiskati duhovnika, ker jo le-ta nadleguje. Iz citata je razvidno, da je Armstrongova potrebovala veliko poguma, da je premagala sram in predstojnici to sploh zaupala.

---

³³ Npr.: Sreševa razlaga, da je duhovnik, v primeru, ko mu redovnice niso želele ustreči v kakšni od njegovih zahtev, zagrozil, da ne bo maševal zanje. Z grožnjo se je skupnost zlomila in razdelila, duhovnik pa je dosegel svojo zahtevo. (priloženi intervju s Sreševno, 2002)

» *»Prosim, spoštovana mati, raje ga (župnika, op. S. B.) ne bi obiskala ... mislim, da me ima preveč rad«... poleg lastnega sramu, ki je omejil mojo razlago, sem vedela, da ne bo mogla sprejeti tega, kar bi ji povedala. To zanjo ni obstajalo.» (Armstrong, 1995: 236)*

Prva predstojničina reakcija je zanikanje in obsojanje žrtve, kako je lahko tako predrzna. Vendar Armstrongova vztraja pri svoji izjavi.

» *»Kako misliš - preveč rad? Kako si lahko tako predrzna! Oče se odpoveduje svojemu času, da bi lahko pomagal tebi, ti pa ga obtožuješ. On je sveti mož, sestra; on se ne dovoli voditi svojim čustvom. Zaveda se samokontrole in to mnogo bolj kot ti!« Niso samo čustva! To, kar se dogaja med nama, je nezdravo.» (Armstrong, 1995: 236)*

Armstrongova zelo nazorno opiše trenutek, ko se predstojnica zave, da njena podrejena govori resnico in da je njena dolžnost, da ukrepa. Zave se komplikacij, ki bi jih prineslo razkritje problema z duhovnikom in se zavestno odloči prikriti vso stvar.

»/z/a trenutek je razumela, popolnoma. Zaznala je odvrtnost. Komplikacije, stvar razložiti očetovemu predstojniku, pogovarjati se o tem, razmišljati o tem. Svoj razum je oddaljila od problema. Zaustavila je svoj razum, kakor je bila vajena v redovniškem življenju. »Sestra,« njene besede so bile ledeno hladne, pogled težak, »ukazujem ti, da obiščeš očeta. Takoj!« (Armstrong, 1995: 236)

Sklep poglavja o konfliktu na ravni A–B

Konflikt med posameznico A in redovno ustanovo B sem na podlagi primerov reducirala na konflikt med dvema posameznicama, ki se medsebojno razlikujeta po moči. Predstojnica je v odnosu do ostalih posameznic v redovni ustanovi v poziciji absolutne moči. Kadar predstojnica močno poseže na področje osebne svobode posameznice, nekatere podrejene preprosto niso zmožne prenesti pritiska. Čeprav gre za spor med dvema posameznicama, teološke interpretacije tak spor pogosto predstavijo kot spor na ravni jaz-bog, saj naj bi se posameznica z nespoštovanjem predstojničine avtoritete oddaljila ne od predstojnice in skupnosti pač pa od boga. Skozi navedene citate sem ugotovila, da je v obeh primerih šlo za kršenje človekovih pravic, ki jih zagotavlja Splošna deklaracija človekovih pravic: in sicer kršitev pravice do zasebnosti, do osebne dignitete, do hrane, ki je primerna zdravju.

4.2. Konflikt na ravni A-C

Pozicija nemoči

Druga raven, na kateri se lahko posameznica znajde v konfliktni situaciji, je odnos med posameznico (A) in cerkveno organizacijo (C). Ko govorim o cerkveni organizaciji, imam v mislih najrazličnejše urade iz Vatikana (nekatero bom predstavila v nadaljevanju). To so uradna predstavništva in avtoritete, ki so pooblašene za različna področja delovanja rimskokatoliške cerkve. Moč posameznice kot redovnice je v primerjavi z avtoriteto, kot jo imajo cerkveni uradi in papež, zanemarljiva.

Konflikt na institucionalni ravni

Težave, s katerimi se srečujejo ali so se srečevale navedene posameznice, so bolj teološke, dogmatske in institucionalne narave kot pa osebne.³⁴ Posameznice so s svojim razmišljanjem in delovanjem stopile v konflikt z institucijo in ne z neko določeno osebo. Tako kot na nivoju spora med A in B, je tudi na nivoju spora med A in C moč posameznice v primerjavi z avtoriteto cerkvene organizacije, ki v katoliški cerkvi velja celo za legitimnega posrednika med posameznico in bogom, relativno majhna ali pa je sploh ni.

Kjer se mnenja posameznic odklanjajo od uradnega stališča cerkvene organizacije in cerkvena organizacija poskuša onemogočiti delovanje takih posameznic, gre torej za spor na institucionalni ravni. Posameznica se ne strinja z določeno dogmo ali pravilom, ki ga je sprejela uradna doktrina. Posameznice z izkušnjo spora na ravni A-C, ne govorijo o sebi, o lastni šibki volji in ne omenjajo občutka krivde, ker se njihovo mnenje razlikuje od uradnih stališč cerkve. Prej nasprotno: prepričane so o pravilnosti svojega razmišljanja. Argumente za svoj prav iščejo v bibliji, velikokrat se sklicujejo tudi na osebe iz cerkvene zgodovine in na njihova dela.³⁵ Svoje nestrinjanje z uradno doktrino take posameznice v glavnem izražajo skozi literaturo in preko medijev. Kljub temu da se velikokrat ne strinjajo z določenimi dogmami ali nekaterimi specifičnimi deli nauka rimskokatoliške cerkve, želijo

---

³⁴ Pri osebnih težavah mislim na pravila vsakdana, kot sem jih navajala v poglavju konflikta A-B.

³⁵ Npr.: L. Byrne govori o delih M. Ward, ustanoviteljice reda, ki mu je Byrnejeva pripadala: »Potem sem ponovno prebrala nekatere spise Mary Ward, še posebej tiste, ki so govorili o njenih konferencah leta 1616, kjer pravi: »Sčasoma bomo videli, da bodo ženske opravile veliko dela.« Prešnilo me je, da je morda prav zdaj tisti čas, ki ga je napovedala, ko ženske zmorejo in morajo veliko narediti.« (Byrne v Collins, 2001: 172)

ostati pripadnice cerkve, vendar pa od cerkve pričakujejo, da bo spremenila/prilagodila svoje nazore.

Za ilustracijo bom v nadaljevanju predstavila primera dveh posameznic, ki sta kot redovnici stopili v spor s cerkveno organizacijo. Opirala se bom na izjave redovnice Jeannine Gramick in bivše redovnice Lavinie Byrne. Poglavje bom strnila s primerom Marije Sreš, slovenske misijonarke v Indiji. Za slednjo bom ugotovila, da do konkretnega konflikta še ni prišlo, vendar pa velikokrat javno izraža nestrinjanje z delovanjem cerkve in reda, ki mu pripada.

Tabela 3: Podatki o Laviniji Byrne, Jeannine Gramick in Mariji Sreš

	rojena	vstopila v red	starost ob vstopu	leto izstopa	starost ob izstopu
L. Byrne	1947	1964	17	2000	36
J. Gramick	/	/	18	/	/
M. Sreš	1943	1967	24	/	/

Podatka o letu rojstvu in letu vstopa v redovno ustanovo za J. Gramick nisem našla. Leto izstopa in starost ob izstopu iz redovne ustanove sta tako pri Gramickovi kot tudi pri Sreševi še odprta, saj sta obe v času priprave diplomskega dela še bili članici redovnih ustanov.

Versko pluralno okolje

Posameznice, ki sem jih izbrala za primer (izbrala sem tiste, o katerih je bilo mogoče zbrati dovolj podatkov) izhajajo iz versko pluralnega okolja. Širše družbeno okolje sem v začetku označila z oznako D. V primerih, ki jih bom navajala, ugotovim, da je D različen od C. Ali drugače: širše družbeno okolje naseljuje ne samo rimskokatoliška cerkev, pač pa se srečujejo številne druge med seboj različne verske skupnosti. Ker je D različen od C, se posameznice srečujejo z različnimi vzorci koncepta razumevanja, dojetja in doživljanja boga in so soočene z različnimi verskimi praksami, ki jih lahko medsebojno primerjajo. »Ko religijski vzorec ni več celostno varovan kot edino obvezen in naraven, se zmanjšuje njegovo (zavestno) sprejemanje.« (Jogan, 1990: 92) Možnost primerjave različnih konceptov omogoča, da posameznice vrednotijo koncepte verskega okolja, ki mu

pripadajo, in jih primerjajo s koncepti, ki jih poznajo in prakticirajo verska okolja v bližini. »Stopnja vpliva namreč zavisi od moči družbenega položaja religije, od tega, v koliki meri lahko nadzira dejansko obnašanje posameznika/ce, od tega, kakšne so dejanske možnosti zadovoljevanja temeljnih človekovih potreb, torej od možnosti za heterodokсно obnašanje (glede na religijsko določene vzorce).« (Jogan, 1990: 81) Versko pluralno okolje dopušča³⁶ možnost heterodoksnega obnašanja in je tako prostor komparacije in teženj po uvajanju verskih novosti.

Za vse posameznice, ki jih bom predstavila, je poleg tega, da izhajajo iz versko pluralnega okolja, značilno, da izpostavljajo problematiko socialno ranljive kategorije³⁷: ženske, revni in homoseksualci. Konflikt A-C izvira iz stanja, da so posameznice na dogmatski ravni odstopile od želenega in uradnega mišljenja cerkve. Sicer se opirajo na sveto pismo in v njem iščejo navodila za svoje delovanje, vendar so s svojim delovanjem odstopile od uradne interpretacije svetega pisma. V svojih izpovedih se v glavnem pritožujejo nad ustrojem cerkve kot organizacije.

4.2.1. Lavinia Byrne in ordinacija žensk

Kot prvi primer bom predstavila zgodbo Lavinie Byrne. Rojena je bila leta 1947 v Veliki Britaniji. Iz citatov v prvem delu diplomske naloge je razvidno, da izhaja iz katoliško orientirane družine, da izraža pozitiven odnos do verskih obredov, ki so jih prakticirali v času primarne socializacije (Byrne v Collins, 2001: 162-168 in Byrne v Loudon, 1993: 141-144). Svojo družino opredeli kot aktivno vpeto v dogajanje v župniji³⁸ (Byrne v Loudon, 1993:164-165). Ko opisuje doživljanje »božjega klica«, govori o »splošni poklicanosti« in uporablja posvetno/racionalistično terminologijo: zanjo je redovnica predstavljala najprivlačnejšo družbeno vlogo. (Byrne v Loudon, 1993: 147)

Od leta 1964 je pripadala Ustanovi blažene device Marije (Institute of the Blessed Virgin Mary, v nadaljevanju IBVM). Gre za apostolski red, ki se v glavnem ukvarja s poučevanjem. V redovno ustanovo je Byrnejeva vstopila v času drugega vatikanskega koncila, stara sedemnajst let in izstopila leta 2000, po 36 letih redovnega življenja. Iz

---

³⁶ Heterodokсно delovanje lahko dopušča/omogoča širše družbeno okolje, vendar pa sledijo sankcije s strani verske skupnosti.

³⁷ Gre za kategorije ljudi, ki so diskriminirani oziroma v primerjavi z drugimi kategorijam v družbi ali skupnosti (v našem primeru je kot skupnost mišljena cerkev) nimajo enakih možnosti kot druge kategorije.

³⁸ Stari oče je bil osebni zdravnik bližnjih redovnic, z bratom sta hodila v šolo k redovnicam, stopila je v tisti red, v čigar internatu je živila.

redovne ustanove ni izstopila zaradi nesoglasij v skupnosti ali kakor sama pravi: »Nisem v sporu z rimskokatoliško cerkvijo v moji državi, pač pa z Rimom.«

(<http://www.cwnews.com/Browse/2000/01/12004.htm>, 10.09.2002).

Njena prizadevanja lahko predstavim z enim izmed načel Predlagane konstitucije katoliške cerkve, ki pravi: »Vse skupine vernikov, vključujoč ženske in manjšine, bi morale biti enakopravno zastopane na vseh vodstvenih položajih in položajih, ki obsegajo sprejemanje odločitev.« (<http://www.arcc-catholic-rights.org/constitution.htm>, 10.02.2003)

Če želimo razumeti primer Lavinie Byrne, moramo upoštevati tri komponente, ki so bistveno vplivale na razvoj in razplet konflikta med njo in vatikanskim uradom. Da bomo lažje razumeli kompleksnost njenega položaja v redovni ustanovi, bom najprej opredelila te tri komponente, potem pa na kratko predstavila potek in razvoj konflikta. Med bistvene komponente, ki so ustvarile pogoje za razvoj konflikta med Byrnejevo in Kongregacijo za versko doktrino (v nadaljevanju CDF), bom prištela: versko pluralnost okolja, v katerem je posameznica delovala; njeno izobrazbo in raziskovalno delo (napisala je tri knjige s področja ženskega vprašanja v RKC) ter dejstvo, da je bila že kot redovnica medijsko uveljavljena oseba.

Lavinia Byrne je pisateljica in angleški javnosti znana radijska voditeljica. Kot redovnica si je prizadevala za ordinacijo žensk v rimskokatoliški cerkvi in tako stopila v konflikt s CDF iz Vatikana. Ključnega pomena za njena prizadevanja je bilo obdobje, ko se je anglikanska cerkev v Angliji odločala, ali bo ženskam podelila pravico postati duhovnica.³⁹ Leta 1992 se je po vsej Angliji razvila debata o ženskem duhovništvu. Debata je bila medijsko pokrita in je tako preseгла okvir anglikanske cerkve ter postala znana širši javnosti.

Na pobudo založnika je Byrnejeva kot logično nadaljevanje knjig, ki jih je do tedaj že napisala,⁴⁰ in kot odraz aktualne debate, ki je potekala v družbi, napisala knjigo z naslovom *Ženske pred oltarjem* (Women at the Altar). V knjigi je zastopala stališče, da v času, ko so

---

³⁹ Prva anglikanska duhovnica je bila posvečena leta 1944 v honkonški škofiji. Leta 1971 je bilo posvečenih enajst duhovnic v Philadelphiji. Leta 1975 so bile štiri posvečene v Washingtonu. Anglikanska cerkev v Kanadi je duhovnice priznala leta 1976 in Nova Zelandija 1977. V Avstraliji je bila prva duhovnica posvečena leta 1992. V tistem obdobju se je debata o ordinaciji žensk začela tudi v Angliji. (Byrne v Collins, 2001: 169)

⁴⁰ Napisala je: *The Hidden Tradition* – antologija ženske duhovnosti, *The Hidden Journey* – o misijonarkah in njihovem služenju evangeliju, *The Hidden Voice* – ženske kot učiteljice in njihova prisotnost v javnem življenju. (Kung, 2001: 171-172)

ženske stopile v vse sfere javnega življenja, postaja nevzdržno, da jim cerkev na svojem področju onemogoča dostop do opravljanja javnih služb in jih z neenakimi možnostmi odrija v sfero zasebnosti. (Byrne v Collins, 2001: 171-174)

Na podlagi tovrstnih pritiskov, ki so prihajali iz vrst feministk pa tudi iz določenih teoloških cerkvenih krogov (sem vsekakor prištevamo Lavinio Byrne), je leta 1994 papež Janez Pavel II. izdal apostolsko pismo *Ordinatio Sacerdotalis*, s katerim je prepovedal in zaključil nadaljnje razprave o ženskem duhovništvu. »*Duhovniško posvečenje, ki ga je Kristus zaupal svojim apostolom in pomeni oblast učenja, posvečevanja in vodenja vernikov, je v katoliški cerkvi že od samega začetka rezervirano za moške.*« (http://www.wf-f.org/OrdSac.html, 03.02.2003) V apostolskem pismu papež objavlja, da je duhovniški poklic določil sam Kristus in je iz tega razloga nespremenljiv, torej se ne more prilagajati niti času niti kulturi.

(http://www.wf-f.org/OrdSac.html, 03.02.2003)

Z objavo navedenega apostolskega pisma se začne zapletati redovniška kariera Lavinie Byrne. Ker je bila knjiga v tisku, preden je papež objavil *Ordinatio Sacerdotalis*, je Byrnejeva od založnika zahtevala, da na koncu knjige priloži in objavi še omenjeno apostolsko pismo. Knjiga *Women at the Altar* je izšla leta 1994. Sredi leta 1995 začne Kongregacija za ustanove posvečenega življenja in družbe apostolskega življenja v Rimu spremljati in proučevati primer Byrne. Ker je pristojna predstojnica navedeno kongregacijo obvestila, da je knjiga izšla z njenim soglasjem, je bila debata začasno zaključena (Byrne v Collins, 2001: 175), a le do leta 1998, ko je zadevo prevzela CDF in zahtevala umik knjig iz prodaje. Byrnejeva je kongregacijo obvestila, da jo z založnikom veže pogodba, poleg tega se je branila, da je knjigo napisala pred objavo apostolskega pisma, ko je bila debata o ordinaciji žensk v rimskokatoliški cerkvi še dovoljena in odprta.

CDF njenega odgovora ni upoštevala. V ZDA, kjer je knjiga izšla pri katoliški založbi, so s polic umaknili 1 300 izvodov in jih sežgali

(http://www.cwnews.com/Browse/2000/01/12004.htm, 10.09.2002). Medtem ko je v Veliki Britaniji prodaja potekala nemoteno, je ta isti založnik uredil nemoteno prodajo knjige tudi v ZDA in Kanadi (Byrne v Collins, 2001: 177). Poleg konkretne odstranitve knjig je CDF od Byrnejeve zahtevala še javno opravičilo, v katerem bi morala svoje mnenje glede okrožnic *Humanae Vitae* in *Ordinatio Sacerdotalis* uskladiti z uradnim

naukom cerkve. Z javnim opravičilom naj bi Byrnejeva popravila napake, ki jih je povzročila s knjigo *Women at the Altar*. (Byrne v Collins, 2001: 178)

Pritiski s strani CDF so povzročali napetosti v skupnosti, ki ji je pripadala in občutek razdvojenosti tako pri predstojnici kot pri Byrnejevi.

»Zlomljen je bil občutek zaupanja v skupnosti, pravična in potrebna cerkvena administracija, je postala brezoblična birokracija, ki obsoja posameznike, ne da bi prisluhnila njihovi zgodbi. Redovnice opravljajo v cerkvi težko in pogumno delo, ko delajo z revnimi ... na univerzah, bolnišnicah in šolah. Te iste redovnice pa zlahka postanejo tarča izpraševanja integritete in spodkopavanja njihove predanosti evangeliju.« (Byrne v Collins, 2001: 163)

Od ljudi izven skupnosti je dobivala namige, naj izstopi. A je vztrajala, da ne bo, saj je bistvo njene identitete katoliško, da ni ničesar zagrešila in da je rimskokatoliška cerkev njen duhovni dom (Byrne v Collins, 2001: 180). Ko je izgubila podporo v skupnosti, je kot medijsko uveljavljena oseba izkoristila socialne mreže izven skupnosti in svoj problem predstavila javnosti. S tem, ko je afera postala javna, je pristojni nadškof odgovorni kongregaciji svetoval, naj primer zaključi, saj je Lavinia Byrne v Angliji spoštovana oseba in bi morebitni nadaljnji postopki in sankcije povzročili negativne posledice v celotni rimskokatoliški skupnosti v Angliji. (Byrne v Collins, 2001: 183)

Čeprav so se pritiski po nadškofovem posredovanju umirili, se je Byrnejeva leta 2000 po 36-ih letih redovnega življenja odločila za izstop iz redovne skupnosti IBMV in izjavila:

»Ostajam lojalna in predana članica rimskokatoliške cerkve in podpornica redovne ustanove, ki sem ji pripadala. /.../ Izgledalo je, da ne smem več izpostavljati problemov, o katerih sem govorila (kontracepcija in ordinacija žensk). Občutek, da ne bom do konca življenja smela govoriti o teh stvareh, je postal preobremenjujoč.« (Byrne v Collins, 2001: 186)

Ob problematizaciji primera Byrne moramo nujno upoštevati že prej omenjene pogoje za nastanek in razvoj konflikta med njo in vatikanskim uradom (A-C).

1. IZOBRAZBA,
2. VERSKA PLURALNOST,
3. PRITISK JAVNOSTI/MEDIJSKA UVELJAVLJENOST.

Lavinia Byrne je na Londonski univerzi diplomirala iz francoskega in španskega jezika in zatem pridobila certifikat s podiplomskega študija. Kot redovnica je opravila še študij teologije. Svoje študijske sposobnosti in zavedanje problema žensk v rimskokatoliški cerkvi je, kakor je razvidno iz objavljenih knjig, usmerila v žensko problematiko (Byrne v Collins, 2001: 166). Poleg teh dveh lastnosti je Byrnejeva kot redovnica delovala v versko pluralnem okolju. Ker je že sodelovala v ekumenskih projektih, jo je anglikanska cerkev povabila na razpravo o ženskem duhovništvu. Debatu opiše kot izkustvo, ki je nanjo pustilo močan vtis (Byrne v Collins, 2001: 169). Po debati nastane knjiga, ki povzroči spor s CDF. Poleg izobrazbe in versko pluralnega okolja je pomemben dejavnik pri razvoju in razpletu konflikta medijska uveljavljenost Lavinie Byrne. Ko je izčrpala vse socialne mreže znotraj skupnosti in je ostala nemočna, je imela možnost spor predstaviti javnosti in s tem dosegla konec postopkov, ki jih je CDF vodila proti njej.

Kršitve človekovih pravic v primeru L. Byrne

Pod tem naslovom bom navedla očitke, ki jih Byrnejeva namenja CDF. S pomočjo Predlagane konstitucije človekovih pravic katoliške cerkve bom definirala kršitve. Predlagana konstitucija temelji na Splošni deklaraciji človekovih pravic. Ker se dotika konkretno rimskokatoliške cerkve, bom v nadaljevanju kršitve definirala v odnosu do predlagane konstitucije.

Pravica do informiranosti

Byrnejeva CDF očita, da se pri izvajanju preiskovalnih postopkov in poročanju o sankcijah niso obračali neposredno nanjo. Ko se začne proces s strani CDF, pravi Lavinia Byrne, se pojavi stalen občutek, da si otrok in da bodo govorili le preko staršev. V primeru redovnic starše nadomestijo predstojnice. Nobena od redovnih ustanov pa ni nikoli nasprotovala zahtevam CDF, s čimer bi primere, kot je Lavinia Byrne, lahko omejila ali preprečila. Byrnejeva temu pravi proces infantilizacije. (Byrne v Collins, 2001: 187)

»Osebno mislim, da takšno vedenje infantilizira ljudi. Osebi, ki je vpletena v spor, bi morali pokazati obtožbe, sicer se ne more braniti. Mislim, da je pismo grozilo z odslovitvijo iz IBVM.«
(Byrne v Collins, 2001: 181)

Predlagana konstitucija katoliške cerkve v 4. točki temeljnih človekovih pravic in odgovornosti pravi: »Kot posledico temeljne človekove pravice dobiti in posredovati

informacijo, imajo vsi katoliki pravico dostopa do vseh informacij, ki jih posedujejo cerkvene avtoritete v primeru, če te informacije zadevajo njihovo osebno duhovno in sekularno blaginjo, seveda ob dejstvu, da se s tem ne kršijo pravice drugih.« (<http://www.arcc-catholic-rigts.org/constitution.html>, 27.02.2003)

Pravica do ustreznega sodnega postopka

Ker ji skupnost ni bila več v oporo, je Byrnejeva ostala brez nasveta na področju kanonskega prava. Za redovne ustanove namreč velja splošno pravilo, če pride pismo z navodili CDF-a, ga mora redovna ustanova brezpogojno upoštevati in spoštovati. Kot posameznica v instituciji je ostala nemočna. Lavinia Byrne ugotavlja, da imajo ženske v primerjavi z moškimi v redovni ustanovi mnogo manj mrež, iz katerih lahko črpajo pomoč v primeru konflikta.

Predlagana konstitucija katoliške cerkve v 7. točki temeljnih človekovih pravic in odgovornosti pravi: »Kot posledico temeljne človekove pravice do ustreznih zakonskih postopkov imajo vsi katoliki pravico, da so obravnavani v skladu s sprejetimi pravili pravičnih administrativnih in sodnih postopkov brez nepotrebnih zamud.« (<http://www.arcc-catholic-rigts.org/constitution.html>, 27.02.2003)

Pravica do svobode mišljenja

Ne samo da je CDF odstranila oziroma sežgala 1 300 izvodov knjige *Women at the Altar*, od Lavinie Byrne so zahtevali, da v izjavi za javnost izrazi strinjanje z okrožnicama *Humanae Vitae* in *Ordinatio Sacerdotalis*, ki ju je problematizirala v knjigi.

»Izgledalo je, kot da ne smem več izpostavljati problemov, o katerih sem govorila (kontracepcija in ordinacij žensk). Občutek, da ne bom do konca življenja smela govoriti o teh stvareh, je postal preobremenjujoč.« (Byrne v Collins, 2001: 186)

19. člen Splošne deklaracije človekovih pravic pravi: »Vsakdo ima pravico do svobode mišljenja, všteti pravico, da nihče ne sme biti nadlegovan zaradi svojega mišljenja, in pravico, da lahko vsak išče, sprejema in širi informacije in ideje s kakršnimikoli sredstvi in ne glede na meje.«

4.2.2. Jeannine Gramick in homoseksualno orientirani katoliki

V primeru, ki bo sledil, bom opisala izkušnjo redovnice, ki se je tako kot Lavinia Byrne znašla v konfliktu s Kongregacijo za versko doktrino iz Vatikana. Gramickova se je znašla v dilemi, ali naj sledi svojim osebnim prepričanjem ali naj v imenu zaobljube pokorščine sledi zahtevam CDF, ki pa so v nasprotju z njenim osebnim prepričanjem.

Jeannine Gramick pravi, da je bila rojena v tradicionalnem in konzervativnem mestu (Philadelphia), da je obiskovala katoliško šolo in imela katoliške prijatelje, z drugimi se ni družila. Pravi, da je živela v katoliški enklavi. Čeprav so starši spoštovali katoliške praznike, niso nikoli hodili v cerkev. Predvsem po vzoru redovnic, ki so jo poučevale, je pri svojih osemnajstih letih (okoli leta 1961) stopila v red šolskih sester Notre Dame (Gramick v Collins, 2001: 115). Red, ki mu pripada, je apostolske narave in naj bi se v glavnem posvečal vzgoji in izobraževanju (Kuri, 1996: 68). V red aktivne narave je stopila tik pred začetkom drugega vatikanskega koncila. Po 40 letih redovnega življenja in spoštovanja redovnih zaobljub, je zaobljubo pokorščine postavila pod vprašaj. (http://radio.cbc.ca/programs/thismorning/sites/people/gramick_010624.html, 27.02.2003)

Delovanje kot posledica t. i. božjega klica

Svoje delo kot redovnica je od zgodnjih sedemdesetih posvečala vključevanju homoseksualno orientiranih oseb v katoliško cerkev. Vključevanje alieniranih oseb v katoliško okolje je Gramickova sprejela kot »božji klic«, torej kot zahtevo boga, ki jo mora izpolnjevati po svojih najboljših močeh. Želela jih je ne samo jih pritegniti v cerkev, pač pa jim zagotoviti pravico, ki naj bi po Predlagani konstituciji katoliške cerkve izhajala iz krsta: »Kot posledico krsta imajo vsi katoliki pravico prejemati zakramente, za katere so ustrezno pripravljene.« (<http://www.arcc-catholic-rights.org/constitution.htm>, 10.02.2003). Prepričana je, da ji je bog to zahtevo sporočil preko homoseksualno orientiranega prijatelja, ki ji je v času študija zastavljal vprašanje, kaj je cerkev naredila dobrega za homoseksualno orientirano skupino katolikov. (Gramick v Collins, 2001: 116)

Pozitivna izkušnja, ki jo je Gramickova imela s homoseksualno orientirano osebo in občutek, da cerkev dela krivico drugače čutečim katolikom, se je v njej preoblikovalo v prepričanje o »božjem klicu«. Prepričanje o »božjem klicu« jo je posledično vodilo v

aktivno ukrepanje, s katerim naj bi kot »bogu posvečena« oseba popravila krivice, ki jih je povzročala cerkev.⁴¹ Pri razumevanju njenega dela je pomembno vedeti, da je Gramickova imela popolno podporo na ravni skupnosti. Povezava A-B oziroma redovnica - predstojnica v tem primeru ni problematična. V intervjuju s Slovenko, ki pripada istemu redu pa sem izvedela: *»Skupnost je bila Gramickovi podpora zaradi njene lojalnosti skupnosti in ne zaradi njenega dela. Je pa v Ameriki problem to, da si redovnice same iščejo svoje področje dela in tako postane skušnjava večja, kot če ti delo naloži predstojnica.«*. (priloženi intervju z notredamko, 2003: 2)

Ker kot ženska v rimskokatoliški cerkvi nima pravice opravljati vseh obredov, je pa želela alieniranim katolikom omogočiti dostop do vseh ritualov, ki jih RKC nudi, se je Gramickova povezala z duhovnikom, ki je bil pripravljen sodelovati z njo. Z opravljanjem obreda spovedi je duhovnik Nugent ugotovil, da so med osebami, ki so prihajale k njemu, tudi številni bivši redovniki in redovnice ter semeniščniki, ki so zaradi svoje spolne usmerjenosti (kljub temu da so spoštovali zaobljubo čistosti) morali zapustiti redovno ustanovo oziroma semenišče. Na podlagi svojih izkušenj z ljudmi, ki sta jih srečevala, in na podlagi že obstoječe literature sta leta 1976 izdala priročnik z naslovom *Homosexual Catholics: A Primer for Discussion*. V prvem delu sta predstavila cerkveni nauk, v drugem sta soočila teološka mnenja, ki so se dotikala njunega delovnega polja. Leta 1977 sta Nugent in Gramickova skupaj ustanovila katoliški center, ki se je ukvarjal s problematiko homoseksualno orientiranih katolikov in opozarjal na enake pravice vseh katolikov. (Gramick v Collins, 2001: 117-124)

Od leta 1976, ko je izšel priročnik, in od ustanovitve katoliškega centra New Way Ministry pa do leta 2000, ko je bil izdan zadnji odlok, sta bila Gramickova in Nugent zaradi svojega dela nadzorovana s strani različnih komisij in različnih oseb.

Kongregacija za versko doktrino očita Gramickovi

CDF jima očita, da sta s svojim delom kršila pravila, ko sta svoje osebno teološko mnenje delila z laiki. Svoje teološko mnenje naj bi širila kot cerkveni nauk in s tem zavajala laike (Küng v Collins, 2001: 124-128). Leta 1998 je CDF zahtevala, da Gramickova javno izrazi

---

⁴¹ Katoliška cerkev, kot bomo videli v nadaljevanju, homoseksualno orientiranih oseb, ne sprejema enakopravno. Zato ARCC zahteva: *»Kot posledico krsta, imajo vsi katoliki pravico prejemati zakramente, za katere so ustrezno pripravljene.«* (<http://www.arcc-catholic-rights.org/constitution.htm>, 10. 02. 2003)

svoje strinjanje z uradnim cerkvenim naukom glede homoseksualnosti, da prevzame odgovornost za napake, ki jih je povzročila s svojim delovanjem, in da se javno opraviči (Küng v Collins, 2001: 144). In ker kongregacija ni bila zadovoljna z njunim odgovorom, so sledile striktnije sankcije. Leta 1999 je kardinal Ratzinger v pojasnitvi primera Gramick – Nugent zapisal: »Kongregacija za versko doktrino je za dobro vernih katolikov primorana objaviti, da je stališče, ki ga zagovarjata sestra Jeannine Gramick in oče Robert Nugent in se nanaša na intrinzično zlo homoseksualnih dejanj ter na objektivno motnjo homoseksualnega nagnjenja, doktrinarno nesprejemljivo, saj nista sledila jasnemu in konstantnemu nauku katoliške cerkve.« (<http://www.dignityusa.org/new-wys-cdf.html>, 27.02.2003). In nadaljuje: »Dvoumnosti in zmote delovanja očeta Nugenta in sestre Gramick so povzročile zmedo med katoliki in so škodovale cerkveni skupnosti. Iz tega razloga je sestri Jeannine Gramick, SSND, in očetu Robertu Nugentu, SDS, trajno prepovedano opravljati kakršnokoli pastoralno delo, ki vključuje homoseksualne osebe, poleg tega sta za nedoločen čas označena kot neprimerna za kakršnokoli službo znotraj njunih spoštovanih redovnih skupnosti.« (<http://www.dignityusa.org/new-wys-cdf.html>, 27.02.2003) Poleg Ratzingerjevega pojasnila se mi zdi nujno objaviti še komentar, ki ga je dala ena izmed slovenskih notredamk: »Poznam primer Gramick. Ona se je želela predvsem izpostavljati. Saj cerkev ni zavrgla homoseksualcev, ampak naj se ne izpostavljajo v medijih, naj bodo vzdržni in »pregurajo« življenje.«. (priloženi intervju z notredamko, 2003: 2)

Kršitve človekovih pravic v primeru J. Gramick

V nadaljevanju bom opisala očitke, ki jih Gramickova namenja CDF. Iz teh očitkov bo jasno razvidno, katere človekove pravice, ki jih ščiti Predlagana konstitucija katoliške cerkve, je CDF kršila v primeru Gramick.

Pravica do svobode izražanja

CDF je Gramickovi prepovedala govoriti ali pisati o sporu in cerkvenih postopkih, ki jih je CDF vodila proti njej. Sprašuje se, ali ni to kršenje pravice do samoobrambe. (<http://www.8thdaycenter.org/060200.html>, 27.02.2003)

»Brez svobode izražanja ... znotraj cerkve ... skupnost tvega stalno prisotnost zmotnih pogledov ... Brez svobode izražanja je misel zadušena.«. (Gramick v Collins, 2001: 161)

Predlagana konstitucija katoliške cerkve v 5. točki temeljnih človekovih pravic in odgovornosti pravi: »Kot posledico temeljne človekove pravice do svobode mnenja in izražanja, imajo vsi katoliki pravico na odgovoren način javno izražati svoje strinjanje ali nestrinjanje z odločitvami cerkvenih avtoritet.«

(<http://www.arcc-catholic-rigts.org/constitution.html>, 27.02.2003)

Ali Splošna deklaracija človekovih pravic v 19. členu: »Vsakdo ima pravico do svobode mišljenja, vštveši pravico, da nihče ne sme biti nadlegovan zaradi svojega mišljenja, in pravico, da lahko vsak išče, sprejema in širi informacije in ideje s kakršnimikoli sredstvi in ne glede na meje.«

Pravica do informiranosti

Kot najbolj frustrirajoče dejstvo označi tajnost afere. Javnost je vedela le, da preiskava poteka, medtem ko so bile točke preiskave tajne. (Küng v Collins, 2001: 156)

Predlagana konstitucija katoliške cerkve v 4. točki temeljnih človekovih pravic in odgovornosti pravi: »Kot posledico temeljne človekove pravice dobiti in posredovati informacijo, imajo vsi katoliki pravico dostopa do vseh informacij, ki jih posedujejo cerkvene avtoritete v primeru, če te informacije zadevajo njihovo osebno duhovno in sekularno blaginjo, seveda ob dejstvu, da se s tem ne kršijo pravice drugih.«

(<http://www.arcc-catholic-rigts.org/constitution.html>, 27.02.2003)

Pravica do ustreznih zakonskih postopkov

Gramickova očita spornost postopkov, saj je CDF v njenem primeru delovala kot preiskovalec, tožilec in sodnik hkrati.

Predlagana konstitucija katoliške cerkve v 7. točki temeljnih človekovih pravic in odgovornosti pravi: »Kot posledico temeljne človekove pravice do ustreznih zakonskih postopkov imajo vsi katoliki pravico, da so obravnavani v skladu s sprejetimi pravili pravičnih administrativnih in sodnih postopkov brez nepotrebnih zamud.«

(<http://www.arcc-catholic-rigts.org/constitution.html>, 27.02.2003)

Pravica do svobode vesti

Začetna preiskava njenih javno izraženih stališč in tekstov o homoseksualnosti je na koncu postala preiskava njenih osebnih, notranjih prepričanj o tej problematiki.

»Mnenje cerkve o homoseksualnosti ni eno temeljnih prepričanj, na katerih se gradi katoliška identiteta. Status, ki ga imam kot redovnica in uslužbenka cerkve, mi ne bi smel kratiti pravice do zasebnega doživljanja vesti v zadevah, ki niso centralnega pomena za vero. Ta pravica je zagotavljena vsakemu verniku. Vdreti nepovabljen v zasebnost drugega je nespoštljivo in napačno.« (Gramick v Collins, 2001: 149)

Predlagana konstitucija katoliške cerkve v 3. točki temeljnih človekovih pravic in odgovornosti pravi: »Kot posledico temeljne človekove pravice do svobode vesti imajo vsi katoliki pravico in odgovornost slediti svoji vesti v vseh zadevah.« (<http://www.arcc-catholic-rigts.org/constitution.html>, 27.02.2003)

Pravica do svobode delovanja

CDF ji je prepovedala opravljati kakršnokoli pastoralno delo s homoseksualno orientiranimi osebami, hkrati ji je za nedoločen čas prepovedala opravljati kakršnokoli službo v okviru reda, ki mu pripada. (<http://www.dignityusa.org/new-wys-cdf.html>, 27.02.2003)

V 2. točki Predlagana konstitucija katoliške cerkve pravi: »Kot posledico temeljne človekove pravice do svobode delovanja imajo vsi katoliki pravico sodelovati v dejavnostih, ki ne kršijo pravic drugih.« (<http://www.arcc-catholic-rigts.org/constitution.html>, 27.02.2003)

Odlok o utišanju Gramickove in Nugenta bo veljal do papeževe smrti, ko bo nadaljnji odlok sprejel naslednji papež (Collins, 2001: 161). Gramickova pravi, da mora slediti »božjemu klicu«, kljub oviram in težkim časom, ki se ji zoperstavljajo. Prepričana je, da bo srečna in mirna le, če bo sledila temu, kar bog od nje pričakuje. Zato je med pokorščino bogu ali cerkvi izbrala prvo.

(http://www.natcath.com/NCR_Online/documents/gramickstate.html, 27.02.2003)

Argumente za svoje razmišljanje, podobno kot Armstrongova in Žabotova, išče v svetem pismu in navaja: »Če rečem: »Ne bom ga več omenjal ne več govoril v njegovem imenu,« je v mojem srcu kakor goreč ogenj, zaprt v mojih kosteh. Trudim se, da bi ga ugasil, pa ne morem.« (Jer 20,9). Izpostavlja tudi konstitucijo reda šolskih sester Notre Dame in pravi, da jih le-ta med drugim zavezuje k odpravljanju nepravilnosti in jih kliče k delu za pozitivne sistemske spremembe, pa četudi je za to potrebno sprejeti tveganje. (http://www.natcath.com/NCR_Online/documents/gramickstate.html, 27.02.2003)

Vidimo, da Gramickova ostaja zvesta svojim osebnim prepričanjem in deluje v skladu s svojo vestjo, ne glede na sprejeto zaobljubo pokorščine. Glede postopkov, ki jih CDF vodi proti njej in sankcij, ki jih je naložila, pa se sprašuje: Ali ji kot redovnici, zgolj zaradi socialnega statusa, ne pripadajo človekove pravice? (<http://www.8thdaycenter.org/060200.html>, 27.02.2003). V svojem pismu kardinalu Ratzingerju leta 2000 odgovarja: /.../ »sprejela sem odločitev, da ne bom sodelovala v omejevanju človekovih pravic, ki mi pripadajo. Zame je vsa stvar vprašanje vesti.« (www.8thdaycenter.org/060200.html, 27.02.2003)

4.2.3. Marija Sreš in spoštovanje žensk

Marija Sreš je bila rojena leta 1943 v Sloveniji. Glede na klasifikacijo v prvem delu diplomske naloge sem jo uvrstila v model optimističnega pristopa dojemanja in razumevanja vere in sveta⁴². Vendar pa se na drugem mestu opredeli bolj odklonilno do sekularnega sveta, ko pravi, da se je zaradi nekaterih manjših dogodkov odločila poiskati boga.⁴³ Glede izkušnje »božjega klica« sem jo uvrstila v kategorijo redovnic s »splošno poklicanostjo«. Klica ne opiše kot neko konkretno emocionalno močno izkustvo, pač pa ga opiše bolj racionalno, kot klic, ki je počasi rasel v njej. Kar moramo razumeti kot naraščanje želje po vstopu v redovno ustanovo. (priloženi intervju s Sreševo, 2002: 1-10)

Marija Sreš je leta 1967 (kmalu po drugem vatikanskem koncilu), ko je končala študij ekonomije, v Španiji vstopila v red misijonark Jezusa Kristusa. Čas formacije oziroma resocializacije je preživela v Španiji, potem je leta 1971 kot misijonarka odšla v Indijo,

---

⁴² Saj zavrača razočaranje nad posvetnim svetom in izraža, da je želela z drugimi deliti srečo (to moramo razumeti kot katoliške vrednote), ki jo je imela sama.

⁴³ Pravi, da je na božični dan starši niso pustili v šolo in je bila v šoli potem kaznovana ali pa da ni mogla biti najboljša učenka, ker je hodila k maši. (priloženi intervju s Sreševo, 2002)

kjer deluje še danes. Sreševa si ne prizadeva za uvajanje doktrinarnih sprememb, ki bi pomenile odklon od uradnega cerkvenega nauka, niti ni bila podvržena vatikanski preiskovalni komisiji. Za razliko od Byrnejeve in Gramickove se Sreševa kot misijonarka sooča ne samo z versko pluralnostjo pač pa še s težavami, ki jih povzročajo medkulturne razlike.

Konfliktna situacija M. Sreš je za analizo zahtevnejša, saj se konflikt ni razvil in zaostрил do te mere, da bi bile proti njej uvedene manifestne sankcije. V svoji izpovedi in v objavljenih člankih se kritično opredeljuje tako do cerkve kot institucije, do redovne skupnosti, ki ji pripada, in tudi do indijske družbe kot take. Lahko rečem, da kompleksno situacijo v primeru Sreševe prepletajo konflikt na ravni A-B, konflikt na ravni A-C in tudi konflikt na ravni A-D.

Analiza dostopnih tekstov Marije Sreš pokaže, da je centralni problem, s katerim se ukvarja, nespoštljivo vedenje do žensk. O nespoštovanju ženske kot osebe govori na vseh treh omenjenih ravneh. Poleg tega središčnega problema bom v nadaljevanju izpostavila še druge, ki jih je bilo mogoče ugotoviti na podlagi analize.

Nespoštovanje žensk

V objavljenih člankih, knjigi *Tam, kjer kesude cveto*⁴⁴ in v priloženem intervjuju Sreševa poudarja, da je bila pogosto deležna diskriminacije ali ni bila spoštovana iz razloga, ker je ženska. »Da se je podrejenost žensk lahko ohranjevala, se je morala iz generacije v generacijo vsakokrat znova razumeti kot nekaj samoumevnega in naravnega, torej je morala biti pojasnjena in opravičena kot edino normalna in moralna. Poleg tega je pogoj za ohranjanje samoumevne drugorazrednosti žensk tudi celostno, hkratno delovanje norm v vseh sferah vsakdanjega življenja.« (Jogan, 1990: 77), pravi Joganova. Za razliko od Byrnejeve, ki se zavzema za enake pravice žensk v cerkvi (A-C), se Sreševa zavzema za pravice žensk tako v redovni ustanovi (A-B), v cerkvi (A-C) kot tudi v širši družbi (A-D). Če želi Byrnejeva v katoliško cerkev vpeljati spremembo, oziroma doseči to, kar v drugih verskih skupnostih v širši družbi že obstaja, se mora Sreševa za eno temeljnih človekovih

---

⁴⁴ Za zgodbe, ki so izšle pod naslovom *Tam, kjer kesude cveto* je Marija Sreš leta 1994 kot prva tujka prejela drugo nagrado Gudžeratske akademije v kategoriji kratkih zgodb.

pravic, to je pravica do osebne dignitete (5. člen Splošnih deklaracije človekovih pravic), boriti na vseh treh ravneh.

Pri razumevanju težav, s katerimi se sooča Marija Sreš, moram nujno izpostaviti tri pogoje, ki so omogočili nastanek težav oziroma odklon od katoliško pričakovanega razmišljanja:

1. IZOBRAZBA,
2. MEDKULTURNE RAZLIKE,
3. VERSKA PLURALNOST.

Marija Sreš je v Indijo prišla izobrazena in z željo po nadaljnjem študiju. Študij je nadaljevala na Gudžeratski akademiji in leta 1976 diplomirala iz gudžeratskega jezika in književnosti. Iz versko bolj ali manj enotne Slovenije je prišla v versko pluralno indijsko okolje (kjer se srečujejo hindujci, muslimani, kristjani, ...). Tako kot Byrnejeva tudi Sreševa deluje v versko neenotnem prostoru, vendar pa je indijska družba v primerjavi z angleško mnogo bolj tradicionalno patriarhalna. Medtem ko se je Byrnejeva zavzemala, da bi imele ženske enake pravice na ritualni ravni prakticiranja vere, se mora Sreševa boriti za eno najbolj temeljnih človekovih pravic, to je pravica do dostojanstva oziroma do spoštovanja žensk nasploh. Poleg katoliških vrednot, ki jih širi kot misijonarka, poskuša Sreševa vpeljati tudi vrednote, ki jih vsaj na formalni ravni⁴⁵ zagotavlja sekularizirana evropska družba.

Iz citata, ki ga navajam v nadaljevanju, je razvidno, da je v stiku z drugimi religijami Sreševa spremenila svoje dojetanje boga. Sama pravi, da je razširila svoje vrednote in se distancirala od katoliških dogem.

»To, kar so nas naučili v Evropi, recimo, da je cerkev ena, da je rimskokatoliška vera edina prava, da so rimokatoliki dobri, ta katekizem se je tam razširil. Si videl, da so hindujci, so muslimani, potem so staroselci in da so lahko vsi dobri ljudje. Potem ugotoviš, da ima bog več obrazov. Drugače gledam na izkustvo boga in na doživljanje različnih religij in dialoga med njimi. V tem je izredno velika razlika med slovensko cerkvijo ali špansko, torej med evropsko in med mojim tridesetletnim izkustvom v Indiji. Tu sem se jaz potem razšla s starimi dogmami, ker mi je izkustvo govorilo drugače.« (priloženi intervju s Sreševo, 2002: 3)

---

⁴⁵ Splošna deklaracija človekovih pravic in drugi pravni dokumenti.

Poleg verske pluralnosti, ki sem ga kot pomemben dejavnik opredelila tudi v primeru Byrne, se Sreševa sooča še z medkulturnimi razlikami.

»Prišla sem v obdobju, ko je bilo vse na preizkušnji, to je bilo še v Španiji. Ko so pa prišle Indijke na oblast oz. so postale predstojnice, se je videla tista drugačna, fevdalna miselnost. Ker indijska ženska živi v zelo potlačenem položaju in ko pride na oblast, ona druge tlači. To je pa kultura.« (priloženi intervju s Sreševo, 2002: 3)

Dojemanje medkulturnih razlik, sprejemanje in razumevanje različnih religij ter doživljanje nestrpnosti, ki jo je Sreševa izkusila sama ali pa kdo od njenih bližnjih (pri tem mislim predvsem na staroselke, s katerimi je delala večino svojega življenja v Indiji), je Marija Sreš izražala skozi objavljene članke, ki so izhajali ali v Sloveniji ali v Indiji. V Indiji sta izšli že dve knjigi, v katerih izpostavlja problematiko zatiranih staroselk. Prva je izšla tudi v slovenskem prevodu.

Kršenje človekovih pravic

Analiza objavljenih tekstov in intervjuja, ki sem ga izvedla, je pokazala, da Sreševa največkrat izpostavlja, da se je kot ženska velikokrat počutila diskriminirano, oziroma da je bila s tem kršena njena pravica do osebnega dostojanstva (5. člen Splošne deklaracije človekovih pravic). V njenem primeru bom navajala predvsem citate, ki dokazujejo občutenje in zavedanje navedene kršitve. Kot pravi sama: *»Nisem tiste vrste redovnica, ki je služabnica. Me nismo služabnice, ampak služimo, ker same tako želimo in to počnemo prostovoljno. Ko smo v stiku z moškimi, pa zahtevamo, da imajo do nas spoštljiv odnos in da z nami ne pometajo ali drugače, da nas imajo za enakovredne.«* (priloženi intervju s Sreševo, 2002: 6)

Za lažjo preglednost bom citate razdelila glede na to ali gre za raven A-B, A-C ali A-D. Ko govori o nespoštovanju, ki ga občuti v odnosu cerkve do žensk, v navedenih citatih izpostavlja sledeče:

Ženske v cerkvi nimajo enakih pravic kot moški, niti drugi vatikanski koncil ženskam ni zaupal enakih odgovornosti kot moškim.

- Pravi, da ženske v cerkvi nimajo možnosti odločanja. Odločajo moški, ženske pa morajo slediti njihovim načrtom.
- Izpostavlja nezadovoljstvo nad dejstvom, da ženskam ni dovoljeno opravljati vseh obredov, da niso pooblašene za opravljanje vseh ritualov.

Čeprav v odnosu do cerkve opozarja na iste probleme kot Byrnejeva, jih Sreševa nikoli ni izpostavila do te mere, da bi CDF sprožila preiskovalni postopek.

Nespoštovanje v skupnosti (A-B)

Iz citata, ki ga navajam, bo razvidno, da Sreševa v redovni skupnosti, ki ji pripada, občuti nespoštovanje. Ugotavlja celo, da je nespoštovanje, ki ga občuti znotraj lastne skupnosti, včasih celo močnejše od nespoštovanja, ki ga občuti v uradnem stališču rimskokatoliške cerkve.

»Bojujem se za pravice revnih žensk v revnih predmestjih (slumih) in na vasi, a se še vedno čutim nespoštovano v svoji lastni skupnosti. Ne želim in ne iščem »ljubezni«, ki je dar med družinskimi člani, temveč da me spoštujejo kot žensko, kot osebo. Žal je večina sester sprejela patriarhalno miselnost Cerkev, da sestra ni samostojna oseba z lastnimi pravicami, in tako se v samostanu pogosto uresničuje izrek: »Ženska je ženski najhujši sovražnik.« Nismo še premagali hierarhične miselnosti, ki daje ženski njeno versko identiteto prek moške teologije. Tako zlahka postanemo bolj »možati« in bolj patriarhalni od Rima samega!« (Sreš v Ocvirk, 2000: 54)

Nespoštovanje v cerkvi (A-C)

»Poleg tega ženske še vedno ne moremo upati, da bomo nekega dne upoštevane kot neodvisne in zrele vernice, kot so upoštevani duhovniki, ki lahko odločajo o sebi. Drugi vatikanski zbor nam še ne daje položaja oseb z lastnimi pravicami – in nam ne zaupa enakih odgovornosti kot duhovnikom.« (Sreš v: Ocvirk, 2000: 49)

»Svojo prvo misijonsko izkušnjo sem imela s španskim misijonarjem. Pogosto me je spominjal na njihove slavne conquistadores (osvajalce) ... Ti so zavzeli ozemlje, ga podjarmili in si ga razdelili med seboj. Potem so poklicali redovnice, da bi izpeljale, kar so si oni zamislili. Da, kot drugorazredne državljane, ki niso sodelovali pri odločanju. Kot da bi bilo »kraljestvo« samo njihovo, ženske pa morajo ubogati in slediti njihovim načrtom in volji.« (Sreš v Ocvirk, 2000: 51)

»Sodelovala sem pri rasti njihove vere, oblikovala njihove vrednote solidarnosti, sodelovanja, pravičnosti, sprave, čuta za čast in pripadnost skupini. Vse to je pomenilo da življenju, kot je storil Jezus. Poslušala in slišala sem veliko njihovih osebnih zgodb, bojev, uspehov in propadov posameznikov te žive Cerkev. Z njimi sem se zavzemala za spravo in bratsko-sestrsko skupno

življenje. Kljub temu pa je bilo zame zelo boleče, da nisem imela pooblastila, za kakršen koli obred, za zunanji izraz notranjega dogajanja naše vere. Samo zato, ker sem ženska ... Ta možnost je bila dana daleč proč živečemu duhovniku, ki ni imel časa za pogovor z ljudmi.« (Sreš v Ocvirk, 2000: 52)

Nespoštovanje v širši družbi (A-D)

Ker je red, ki mu Sreševa pripada, apostolske narave in je aktivno vključen v širše družbeno dogajanje, izpostavlja tudi nespoštovanje, ki ga je doživljala mimo skupnosti in cerkve v tradicionalno patriarhalni indijski družbi.

»Indija je patriarhalna družba. Moški so spoštovani in gospodujejo vsepovsod ... Duhovniki so spoštovani in upoštevani (seveda od moških), sestram se vljudno smehljajo, se iz njih norčujejo, čeprav opravljajo enako težko delo kot indijske ženske.« (Sreš v Ocvirk, 2000: 52)

»Nasmehnem so ob spominu, da so se skušali tudi moški, ki so sicer cenili moje knjige, večkrat obnašati do mene kot do svojih žena. Namesto mene so se odločali glede tega, kam gremo, koga bomo obiskali itd., ne da bi me vprašali, če imam čas ali če to sploh hočem. A nikoli več me ne bo nihče podcenjeval in se vedel do mene, kot da bi bila manjvredna od njega.« (Sreš, 2002: 61)

Sankcije v primeru Sreš

Ker Sreševa v konflikte vstopa na različnih ravneh, se tudi sankcije proti njenem delovanju odvijajo na različnih ravneh. V njenem primeru lahko govorimo le o neformalnih sankcijah, saj uradnega postopka s strani skupnosti, ki ji pripada ali s strani cerkve še ni bilo. Uvod v poglavje bom začela s citatom, ki ponazarja razmišljanje Marije Sreš o težavah, s katerimi se sooča.

»V Indiji sem imela težave v cerkvi, pa tudi med hindujci in to samo zato, ker pišem o ženskah. Če si močna ženska, imaš težave tako na Vzhodu kot na Zahodu. Moraš biti lepa, ponižna, smehljajoča lutka, ki ne govori preveč. Moraš dovoliti, da te razmesarijo in moraš trpeti.« (priloženi intervju s Sreševo, 2002: 7)

Sankcije na ravni A-B in A-C

Največ težav v redovni skupnosti in v cerkvi je imela, ko je izšla njena prva knjiga v Indiji (slovenski prevod: Tam, kjer kesude cveto). Sreševa v kratkih zgodbah opisuje življenje

zatiranih staroselk. Pravi, da tako javnost kot duhovniki niso bili pripravljene sprejeti problematike, ki jo je izpostavljala. Oboji so pritisnili na škofa in škof na pristojno provincialko. Ker je bila knjiga že na trgu, je tako kot v primeru Byrne ni bilo moč umakniti. Sreševa se pritožuje, da se je odnos nadrejenih do njenega dela vzpostavil šele, ko se je oblikovalo javno mnenje. Pred izidom knjige kljub njenim pobudam nadrejeni niso kazali zanimanja za njeno pisanje. (priloženi intervju s Sreševno, 2002: 7-10)

Na podlagi mnenja, ki so ga po predvidevanjih Sreševne posredovale pristojne avtoritete iz Indije (kdo je dejansko posredoval mnenje, Sreševi ni znano), je knjiga - z naslovom Tam, kjer kesude cveto - v Sloveniji na izid čakala tri leta. *»Na predstavitvi knjige v Celju mi je duhovnik, ki je bil takrat zadolžen za misijonsko dejavnost v Sloveniji, povedal, da mojega rokopisa ni prebral, ker mu je eden od misijonarjev povedal, da je to škandalozna knjiga. Kot škandalozno knjigo so moj rokopis dali v predal, ker ne pišem o katekizmu, o verouku, o krstu. Jaz pišem o življenju.«* (priloženi intervju s Sreševno, 2002: 8-9)

Kakor se je izkazalo v primeru Gramick in tudi v primeru Byrne, se cerkvene avtoritete niti v primeru Sreš niso obrnile neposredno nanjo oziroma na njeno delo, pač pa so informacije črpale iz sekundarnih virov. Iz gornjega citata vidimo, da oseba zadolžena za izid njene knjige v Sloveniji, rokopisa ni prebrala, ker ji je nekdo drug zagotovil, da gre za škandalozno knjigo.

Podobno kot pri Gramickovi in Byrnejevi tudi pri Sreševni ugotavljam, da nadrejene osebe nad njenim pisanjem vršijo cenzuro: *»Predstojnice mi velikokrat prepovedujejo, da bi kje objavila, ampak jaz vseeno pišem.«* (priloženi intervju s Sreševno, 2002: 7)

Sankcije na ravni A-D

»Vsaka močna ženska v Indiji je na vasi razglašena za čarovnico ali pa je preganjana s strani države ali cerkve. Mene so veliko kritizirali indijski politiki, zakaj da izpostavljam te revne ljudi. To jim ni ustrezalo, ker jih je bilo sram. Potem spet zakaj izpostavljam žensko vprašanje, spolno in drugačno izkoriščanje žensk. Moti jih zato, ker se počutijo krivi. Hindujski so celo rekli, da me bodo natepli.« (priloženi intervju s Sreševno, 2002: 8)

Ker Sreševa s svojim delovanjem posega tudi v širše družbeno okolje, se sankcije izražajo tudi na ravni A–D. Izkaže se, da se sankcije pojavijo zmeraj takrat, kadar gre za odklon od željenega in pričakovanega mišljenja, pa naj gre za raven A-B, A-C ali A-D.

Sklep

Na ravni A-C gre za doktrinarni spor. Tak spor vključuje kongregacije in urad iz Vatikana, ki imajo pooblastila za ostrejšše formalne sankcije. Sankcije zoper posameznice so uvedene v primeru, ko s svojim razmišljanjem odstopajo od tradicionalnega večinsko podprtega mišljenja. Take posameznice so sankcionirane, ker sprejemajo alternativno razmišljanje. »V definiranju pravilne moralnosti pa je v dualističnem pojasnjevanju sožitja delujočih bitij že vključena prepoved oziroma zavora, da bi do morebitnega alternativnega presojanja, v katerem bi bil predvsem ukinjen dualizem kot ključni princip, sploh lahko prišlo. Ta prepoved se glede na prevladujoč način pojasnjevanja kaže v stigmatiziranju alternativnih razlag bodisi kot neznanstvenih (ne iz »ratia« izhajajočih, temveč na »čustvih« temelječih) bodisi kot heretičnih, brezbožnih, torej spet takšnih, ki zanemarjajo sam ključni vir določevanja pravilnosti.« (Jogan, 1990: 102) Analiza je pokazala, da se sankcije lahko gibajo v naslednjih razsežnostih:

1. UTIŠANJE:

- umik knjig iz prodaje, uničenje knjig;
- prepoved poučevanja ali delovanja na področju, za katerega je posameznica usposobljena;
- cenzura oziroma prepoved opredeljevanja glede določenih problemov;
- premestitev, ...

2. SAMOIZKLJUČITEV: ustanova posameznico z ukrepi utišanja privede do samoizključitve oziroma izstopa.

3. IZKLJUČITEV:

- suspenz iz duhovništva, izključitev iz redovne ustanove;
- avtomatična ekskomunikacija iz RKC sledi v primeru, če je posameznica povzročila dejanje t. i. herezije ali odpadništva.

V primeru Byrne in Gramick je šlo za odstopanje od uradnega nauka cerkve. S temi očitki je Kongregacija za versko doktrino v obeh primerih sprožila postopek proti redovnicama. Kot povzetek vseh kršitev, ki sta jih v svojih izjavah navajali Gramickova in Byrnejeva navajam citat jezuita Örsya, ki o spornosti delovanja Kongregacije za versko doktrino pravi: » Prvič, ne obstaja jasna definicija obrambe. Drugič, *Pravila* ne razlikujejo med sodnikom, tožilcem in preiskovalcem. CDF izvaja vse tri vloge in velikokrat različne vloge izvaja celo ista oseba. Tretjič, obtoženi ima malo možnosti, da bi se branil. Četrto, ne obstaja domneva o nedolžnosti (presumption of innocence). Petič, ne obstaja možnost pritožbe. Končno, odločba o tajnosti postopka zagotovo ne zadosti pravici, še posebej če je kazen avtomatična ekskomunikacija.« (Örsy v Collins, 2001: 43). Po njegovem mnenju imajo pravila, po katerih deluje CDF, svoje korenine v preteklosti, ko je bila predstava človekovega dostojanstva drugačna od predstave, ki jo imamo danes. (Küng v Collins, 2001: 32)

Če smo v prejšnjih primerih ugotavljali, da so bile proti navedenim redovnicam, sprožene formalne sankcije s strani pristojne kongregacije iz Vatikana, lahko v primeru Sreš bolj ali manj govorimo o neformalnih sankcijah. Kot formalne sankcije bomo navedli kritiko pristojne predstojnice in nadškofa, ki sta jo izrazila na račun izdane knjige in prepoved objave določenih člankov. (priloženi intervju s Sreševo, 2002: 7-10)

Med neformalne sankcije bomo prišteli težave, s katerimi se je soočala pri izdajanju prve in tudi druge knjige. Na vprašanje, kdo zaustavlja izdajo knjig, Sreševa pravi, da ne ve, saj ji tega ne povedo. Na podlagi intervjuja ugotovimo, da kljub nasprotovanjem in težavam, ki jih ima na vseh treh omenjenih ravneh, Sreševa tako kot Gramickova zavzema aktivno vlogo.

Kljub negativnim kritikam s strani pristojnih avtoritet ne preneha z delom, ki si ga je zastavila. Pravi, da sicer ne more spremeniti ustanove (Gramickova, ki ima več izkušenj s formalnimi postopki, sankcijami in posledicami, izpostavi tudi potrebo po spremembi teh postopkov in institucije kot take) je pa odgovorna za svoje delo, ki ga bo nadaljevala s pomočjo pisanja.

II. O PASTEH REDOVNIŠKEGA POKLICA

Redovniški poklic bom v nadaljevanju problematizirala kot eno izmed poklicnih možnosti, med katerimi lahko izbirajo ženske 21. stoletja. Če so ženske v preteklosti v glavnem izbirale med dvema osrednjima vlogama ali biti ženska⁴⁶ ali biti redovnica⁴⁷, je družba 20. in 21. stoletja zagotovila pestrost poklicnih možnosti tudi za ženske. Kljub mnogoterim prednostim, ki jih zagotavljajo civilni poklici, in številnim omejitvam, ki jih postavlja redovniški poklic, se nekatere posameznice po svobodni volji odločajo za slednjega.

Namen tega poglavja je opozoriti na težave tistih, ki so po letih življenja v samostanu ugotovile, da jim tak življenjski stil ne ustreza in bi se rade vrnile v »civilni« svet. Govorila bom o pasteh poklica, s katerimi se soočajo tiste redovnice, ki bi rade izstopile. Dokazala bom, da izstop ali laizacija ni nekaj, kar ne bi bilo mogoče, ampak da gre za možen toda travmatičen proces. Zaradi zaprtega značaja redovnih ustanov je populacija oseb, ki se odloči za vstop v redovno ustanovo, tisti segment, ki ga raziskave le s težavo zajamejo in opišejo. Leta 2000 je bilo v Letopis cerkve na Slovenskem 2000 vpisanih 1.177 redovnic. Zaradi nepreglednosti metode popisa je primerjanje letopisov iz različnih obdobj ne smiselno, saj v popisu ni jasno opredeljeno, katere posameznice so vštete⁴⁸.

In ker so izstopi v medijih predstavljeni, kot da gre za redke posameznice, ki niso kompatibilne z ustrojem redovne ustanove, bi najprej rada poudarila, da je bilo izstopov iz redovnih ustanov katoliške cerkve mnogo več, kot bi si lahko mislili. »Eden najbolj presenetljivih dogodkov v zgodovini redov so množični izstopi redovnic iz redovnih ustanov v šestdesetih letih 20. stoletja.« (SanGiovanni, 1978: 14) Če pa navedem še podatke iz tabele Upad števila redovnih poklicev⁴⁹, ko Šinkovec trdi, da je v letih 1978-1995 število redovnih poklicev upadlo za 14,6 % v svetu, v Evropi za 24 % in v Sloveniji za 37,4 %, lahko upravičeno trdim, da ne gre zgolj za medijsko izpostavljene posameznice, kot so Vida Žabot pri nas, Bernardica na Hrvaškem in Karen Armstrong v Angliji. Po letu 1965 so izstopi redovnic v ZDA in Evropi množični pojav. Stark in Finke sta izvedla obsežno raziskavo o silovitem upadu števila redovnic⁵⁰ in ugotovila, da se je upad začel

---

⁴⁶ Iz česar sta v glavnem izhajali vlogi biti žena in mati.

⁴⁷ Kar je pomenilo zatreti v sebi vlogo žene in matere in postati brezspolno bitje.

⁴⁸ Več o težavah z zbiranjem statističnih podatkov sem zapisala v poglavju o statistiki.

⁴⁹ Glej stran 84: Tabela 4.

⁵⁰ O raziskavi sem obširneje govorila v poglavju Konflikt v redovni ustanovi.

kmalu po razglasitvi sklepov drugega vatikanskega koncila, ki so uvedli številne novosti vezane na redovniški poklic. V ZDA je bilo leta 1965 181 421 redovnic. Do leta 1995 je število ameriških redovnic upadlo na 92 107. To pomeni, da se je število redovnic v obdobju 30 let znižalo za okoli 50 %. Podobno se je število redovnic zniževalo tudi v Kanadi in zahodni Evropi (Stark in Finke, 2000: 125). Podatkov za Slovenijo ni moč predložiti, saj jih nisem uspela pridobiti. Zgolj kot zanimivost navajam izjavo redovnice C. Rode, ko glede števila usmiljenk v Sloveniji podaja primerjavo: »V Sloveniji je bilo do leta 1950 čez 1500 sester, danes pa nekaj čez 200!« (Rode v: Ognjišče, 2001: 11) Na število usmiljenk, ki jih navaja, se ne želim opreti, ker ne vem, od kod je črpala ta podatek in koliko je zanesljiv. Navajam ga z razlogom, da si lažje predstavljamo, da je za to obdobje tudi za Slovenijo mogoče govoriti o upadu redovniških poklicev.

Podatek o znižanju števila redovnic je spremenljivka, ki jo sestavljajo trije elementi. Število redovnic se znižuje iz treh razlogov: ostarele umirajo, manj je vstopov in nekatere izstopijo. V nadaljevanju bom opisala, kako poteka postopek sprejemanja odločitve o izstopu. Kategorija redovnic, ki se sooča z vprašanjem izstopa, mora pri sebi razrešiti bolj ali manj ista vprašanja. Govorila bom o socialni ranljivosti redovniške populacije in preverila, zakaj je svoboda posamezničine odločitve o izstopu, kljub temu da jo na formalni ravni zagotavlja redovno pravo, omejena.

1. Izstop kot svobodna izbira in neformalni dejavniki izstopa

S formalno pravnega vidika, ki ga določa redovno pravo, je vstop posameznice v redovno skupnost in prebivanje v njej jasno določeno in definirano. Poleg vseh pravil, ki določajo vedenje redovnice in njen odnos do avtoritete, so definirana mesta, kdaj, kje in kako lahko redovnica iz ustanove izstopi. Na formalnem nivoju se dozdeva, da je pot posameznice, ki se odloči za redovni poklic predvidljiva, preverljiva in jasna.

Upoštevajoč dejstvo, da se posameznica med številnimi izbirami, ki jih ponuja postmoderna družba, svobodno odloči za vstop v totalno ustanovo in da lahko skorajda vsak trenutek iz nje izstopi, se na prvi pogled zdi, da redovniška populacija v tem obziru ni problematična. Na formalnem nivoju naj bi v samostanu zmeraj obstajala možnost izbire ostati v skupnosti ali izstopiti. Vendar pa ne smemo pozabiti, da so v današnjem času restrikcije, ki onemogočajo sicer formalno zagotovljen izstop, mnogo bolj prefinjene in

latentne. Če v preteklosti redovnica kljub želji po izstopu ni dobila odveze od večnih zaobljub in je bila obsojena na življenje v samostanu (ilustrativen primer je Diderotov roman Redovnica), ji je danes to formalno zagotovljeno. Vendar pa sodobna redovnica ne more izstopiti, ker je nekonkurenčna na trgu delovne sile, ker ni razvila socialnih veščin, ker je brez ekonomskega kapitala, ... Svet čistosti, ubošva in pokorščine je od postmodernega sveta mnogoterih izbir in tveganj tako različen, da je prihodnost posameznice, ki si želi izstopiti iz redovne ustanove, precej negotova. Negotovost pa se večja s številom let, ki jih je posameznica preživela znotraj redovne ustanove.

1.1. Sprejemanje odločitve za izstop

Odločitev za izstop iz redovne ustanove⁵¹ je mnogo bolj kompleksna, kot se zdi na prvi pogled. Za izstop iz redovne ustanove niso dovolj želja po izstopu in izpolnjeni formalni pogoji za izstop (dovoljenje Vatikana). Posameznica, ki se odloča za izstop, se mora spopasti s številnimi ovirami, preden se vrne v sekularni svet. Zavedati se mora:

- alternativnih možnosti,
- redefinirati koncept večnih zaobljub,
- sprejeti mnenje staršev,
- se spopasti s finančno negotovostjo in stanovanjskim problemom.

Redovnica, ki ne zaupa v svoje sposobnosti in ne razreši zgoraj omenjenih problemov, je kljub želji po izstopu primorana ostati v redovni ustanovi. Posebej ranljive v tem obziru so naslednje kategorije redovnic:

- starejše, ki ne morejo računati na pomoč družine;
- neizobražene, ki so težje zaposljive in
- kategorija tistih, ki so brez civilne zaposlitve: v primeru civilne zaposlitve delovno razmerje posameznici zagotavlja ekonomsko in socialno varnost.

Alternativne možnosti

Za izstop iz redovne ustanove ni dovolj zgolj želja oziroma motiv za izstop, pač pa mora biti redovnica seznanjena z alternativami, ki jih ponuja sekularni svet. Zavedati se mora alternativnih možnosti in hkrati sebe spoznati sposobno za obvladanje teh možnosti. Redovnica mora imeti zaupanje v sebe, da se bo v sekularnem svetu zmogla spopasti s

---

⁵¹ »Izstop iz redovne ustanove pomeni izgubo redovnopravnega položaja in z njim tudi vse pravice in dolžnosti, poleg tega pa izstop pomeni vrnitev v laiški stan in popolno prekinitev z redovno ustanovo.« (Papež, 1999: 163)

spremembami in zahtevami. Šele ko je prepričana v svoje sposobnosti, naredi korak proti izstopu. (SanGiovanni, 1978: 32)

Raziskava, ki jo je SanGiovanni jeva izvedla med 63 ameriškimi bivšimi redovnicami, ki so izstopile med letoma 1965 in 1972, je pokazala, da starost in motiv za izstop pogojujeta redovnično zaupanje v lasten uspeh v sekularnem svetu. Kljub želji po izstopu so se starejše redovnice težje odločale zapustiti »varnost in gotovost« samostana in sprejeti nepredvidljivo prihodnost. Imele so manj zaupanja v svoje sposobnosti: dvomile so o uspehu pri poroki, bile prestare za materinstvo, niso upale na pomoč in podporo primarne družine in dvomile so o uspešnosti poklicne kariere. Vse to pa so pomembne vrednote sekularne družbe (pri tem mislimo na zahodno družbo). Mlajše redovnice so se lažje odločale za izstop, saj so svojo starost dojele kot prednost pri sprejemanju odločitve za izstop. Še vedno ima čas za poroko in otroke in še zmeraj lahko začne poklicno kariero. (SanGiovanni, 1978: 36)

Redefinicija koncepta večnih zaobljub

Posebno pozornost zahtevajo tudi »večne zaobljube«. »Večne zaobljube« predstavljajo zadnjo stopnjo dolgega procesa resocializacije in formalno simbolizirajo popoln in dokončen sprejem posameznice v skupnost. Vsaka, ki se je odločila za izstop, je morala redefinirati koncept večnih zaobljub. Morala se je znebiti občutka moralne obvezanosti do redovne ustanove. Številne, ki jim to ni uspelo, se niso mogle odločiti za izstop. (SanGiovanni, 1978: 38)

Finančna negotovost

Problematičnost redovniške populacije, ki razmišlja o izstopu, je v veliki meri vezana na finančno negotovost redovnic. Z zaobljubo uboštva, kot enim izmed treh temeljev redovniškega poklica, so se redovnice obvezale, da bodo živele v uboštvu. Vse, kar redovnice zaslužijo s svojim delom, pridobijo ustanovi in ne sebi. Če je zaposlena v civilnem poklicu (npr. dela kot medicinska sestra), pripada plača, ki jo zasluži pri delodajalcu, redovni ustanovi in sama ne more razpolagati z njo. Vendar pa so redovnice, ki so se poleg »služenja bogu« zaposlile še v civilnem poklicu, v veliki prednosti pred ostalimi redovnicami, ki niso v delovnem razmerju. V primeru izstopa taki posameznici civilni poklic zagotavlja socialno in ekonomsko varnost. V tem primeru je finančno

neodvisna od ustanove in lažje sprejme odločitev za izstop. Laizacija je v tem primeru vsaj glede finančne negotovosti lažja.

Redovnica, ki je iz ustanove po zakoniti poti odslovljena ali je ustanovo zakonito zapustila, ne more glede na redovno pravo od ustanove ničesar zahtevati, čeravno je s svojim delom ustanovi veliko doprinesla. »Redovne zaobljube namreč niso neke vrste delovna pogodba, tudi ne obstajajo med člani in ustanovo »delovna, profitna, sindikalna razmerja«, temveč »družinska« razmerja. /.../ Ustanova se s to zakonsko normo zavaruje pred morebitnim neosnovanim izsiljevanjem povračila odpuščenega redovnika za opravljeno delo v ustanovi.« (Papež, 1999:187) Citat iz Redovnega prava dokazuje, da posameznica, ki se odloča za izstop, ne more in ne sme računati na finančno pomoč organizacije, kateri je služila.

»Celo življenje sem služila, a brez zaslužka, delala in živela v instituciji in zanjo. Sedaj je nimam za sabo, nimam zavarovanja, nimam pokojnine.« (Žabot v: Ona, 2002)

Redovne ustanove, ki pod svoje okrilje sprejemajo posameznice s ciljem, da bi »služile bogu«, se s to definicijo otresejo funkcije delodajalca in obveznosti, ki bi jih država glede na Zakon o delovnem razmerju zahtevala od njih. Čeprav posameznice poleg t. i. »služenja bogu« (poudarjena ritualna raven verskega delovanja), opravljajo gospodinjska dela, šivajo obredna oblačila, pripravljajo hostije, ... torej skrbijo, da redovna skupnost, pa tudi drugi segmenti katoliške cerkve potekajo nemoteno, jim redovna skupnost po izstopu za opravljeno delo ni dolžna izplačati prisluženega plačila.

Redovnice brez civilne zaposlitve

Posebej problematična pa je populacija redovnic, ki niso v delovnem razmerju:

1. Članice kontemplativnih redov: zanje velja klavzura, kar pomeni, da ne smejo zapuščati redovne ustanove, razen v primeru obiska zdravnika in v primeru volitev.
2. Tiste, ki opravljajo dela, kot so gospodinjenje, šivanje obrednih oblačil, pripravljanje hostije, čiščenje župnišča, itd. v redovni ustanovi. To so redovnice, ki služijo cerkveni organizaciji, a jih cerkev ali redovna ustanova za njihovo delo ne plača niti ne zavaruje.

Na to področje je posegla država in jim zagotovila obvezno zavarovanje. Na podlagi obveznega zavarovanja osebam, ki opravljajo duhovniško oziroma drugo versko službo kot edini ali glavni poklic, ZPIZ zagotavlja zdravstveno, invalidsko in pokojninsko zavarovanje redovnic. Obvezno zavarovanje, ki ga zagotavlja država in ne cerkev, pa ne vključuje zavarovanja za primer brezposelnosti, saj redovnice niso v delovnem razmerju. V primeru izstopa, ko redovnice prenehajo opravljati verski poklic, jim prenehajo teči zdravstveno, invalidsko in pokojninsko zavarovanje. Postanejo »brezposelne« osebe. Ker pa niso bile v delovnem razmerju, jim ne pripada denarno nadomestilo za brezposelnost, ki je v funkciji ohranjanja relativnega družbenega položaja in znaša 70 % zajamčene plače. Niso upravičene niti do denarne pomoči za brezposelnost, ki je v funkciji zagotavljanja eksistenčnega minimuma. Bivše redovnice brez predhodne civilne zaposlitve lahko zaprosijo le za denarno socialno pomoč, ki je namenjena predhodno nezaposlenim osebam, ki živijo v pomanjkanju. Leta 2003 znaša denarna socialna pomoč, do katere so upravičeni vsi prebivalci, ki živijo v pomanjkanju, 43.522 SIT⁵²

(<http://www.sigov.si/mddsz/aktualno/270103.htm>, 14.03.2003). Praviloma je trajanje pravice do denarne socialne pomoči omejeno na tri ali šest mesecev in eno leto. V primeru, da se ugotovi trajna nezmožnost za delo, odsotnost kakršnihkoli dohodkov in premoženja ter odsotnost sorodnikov, ki bi bili dolžni in sposobni preživljati upravičenko, se ji dodeli trajna denarna socialna pomoč (Kopač, 2002: 161). Poleg denarne socialne pomoči je posameznica, pri kateri se ugotovi, da živi v pomanjkanju, upravičena do obveznega zdravstvenega zavarovanja, ki ga je obvezana plačati upravna enota, v kateri ima posameznica prijavljeno stalno prebivališče.

Upoštevajoč finančno negotovost so posebej ranljive predvsem starejše redovnice, ki niso v delovnem razmerju. Starejša kot je redovnica, manjše so njene možnosti za izstop, saj se zmanjša število let, ko bi si lahko s civilnim poklicem zagotovila finančno varnost. Hkrati pa obstaja manjša verjetnost, da ji bodo starši v pomoč (so že mrtvi, sami potrebujejo

---

⁵² »Do pomoči so upravičene osebe, ki nimajo dohodkov ali pa so ti pod zgornjo višino. Če dohodkov sploh nimajo, prejmejo navedeni znesek v celoti, sicer pa v višini razlike med lastnimi dohodki in navedenimi zneski. Poleg dohodninskega cenzusa je pri presoji upravičenosti pomembno predvsem, ali ima posameznik ali družina **premoženje**, s katerim bi se lahko preživljala, ali je **uveljavljala vse druge pravice** (socialna pomoč je namreč zadnja v sistemu vseh pravic, ko so bile izčrpane že vse druge možnosti za preživetje) in ali je oseba sama **aktivna pri reševanju svojega problema**. Slednje je pomembno predvsem za vse, ki so sposobni delati. Od njih se zahteva prijavljenost na zavodu za zaposlovanje, vključevanje v ponujene programe aktivne politike zaposlovanja in lastne aktivnosti pri iskanju zaposlitve.« (<http://www.sigov.si/mddsz/aktualno/270103.htm>, 14.03.2003)

pomoč, ...). Posameznica, ki se »vrača« v sekularni svet, je brez prihrankov, zavarovanj, stanovanja, ... 43.522 SIT denarne socialne pomoči posameznici, ki je brez neformalnih podpornih mrež (družina, prijatelji, ...) ne more pokriti stroškov za stanovanje in preživetje. V tem primeru si redovnica iz finančnega razloga ne more privoščiti izstopa.

Starši in družina

Za odločilni korak v procesu izstopanja iz redovne ustanove se izkaže postopek seznanjanja staršev z odločitvijo. Kakor je ugotovila SanGiovannijeva je bil odgovor staršev za redovnice velikega pomena. Vse so upale, da jih bodo starši razumeli in jim nudili emocionalno podporo. Pomembnost družinskih podpor pri sprejemanju odločitve nakazuje čustveno neodvisnost od družine. Pri običajnem prehodu v odraslost starše ponavadi nadomestijo druge skupine (prijatelji, sodelavci, sošolci, ...), ki pomembneje vplivajo na sprejemanje odločitev. (SanGiovanni, 1978: 49)

2. Vračanje v sekularni svet

Poleg vseh pogojev (poznavanje možnosti, zaupanje v lasten uspeh, finančna gotovost, ...), ki jim mora redovnica zadostiti, preden se lahko vrne v sekularni svet, se šele z izstopom izkaže, da je večletno življenje v totalni ustanovi posameznico močno determiniralo in da njene lastnosti niso usklajene z zahtevami sekularnega sveta: osiromašena je socialnih veščin, njene socialne mreže v sekularnem svetu so zelo skromne, hkrati pa se sooča s stigmatom bivše redovnice. Tradicionalna, hierarhična struktura redovnega življenja je poudarjala kolektivnost, hierarhijo, pokorščino ter ideološki in vedenjski konformizem, ki je proizvedel emocionalno in socialno mlajše ženske, kot bi ustrezalo njihovi dejanski starosti. Zatrle pa so tudi zavest o pripadnosti ženskemu spolu (SanGiovanni, 1978: 51). Če je posameznica z vstopom v redovno ustanovo morala prevzeti vrednote in norme redovniškega življenja, potem postopek laizacije nujno vključuje resocializacijo, posameznica se mora ponovno prilagoditi normam in vrednotam sekularnega sveta.

»Kljub temu, da je vse skupaj morda videti lahkotno in neproblematično, moram povedati, da le ni šlo vse tako gladko. Leta redovniškega življenja so seveda pustila nekaj posledic na tem področju. Sprva je bil moj »civilni« slog oblačenja nekako starikav, oblačila sem se »kot kakšna stara teta«, so mi pravile nečakinje. /.../ Enako glede frizure, nakita in podobno. /.../ Šele zdaj imam to priložnost, da se učim kuhati.« (Žabot v: Naša žena, 2002)

Sklep

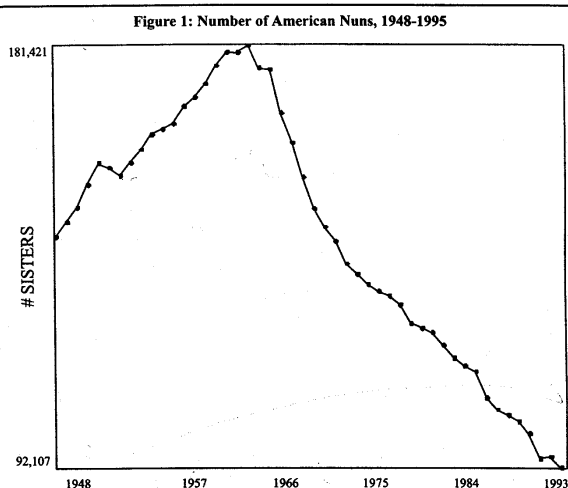
Analiza redovnega prava pokaže, da je svoboda odločitve glede vstopa in izstopa iz redovne ustanove posameznici zagotovljena. Analiza avtobiografskih izpovedi bivših redovnic pa dokazuje, da redovniški poklic ne visi samo med svobodnima izbirama o vstopu in izstopu, pač pa sta ti dve odločitvi pogojeni s številnimi pogoji in zahtevami redovne ustanove na eni in sekularne družbe na drugi strani. Problematičen torej ni formalni vidik, pač pa specifičnost redovniškega življenja, ki redovnice determinira do te mere, da niso sposobne/zmožne živeti v sekularnem svetu. Serija veččin, izkušenj in sposobnosti, ki si jih redovnice pridobijo v redovni ustanovi, povzroča neprilagojenost sekularnemu svetu. Socialna neprilagojenost podkrepljena s finančno negotovostjo je tisto, kar posameznicam preprečuje, da bi izstopile.

Če o svobodnosti posamezničine odločitve ob vstopu v redovno ustanovo v 21. stoletju ne smemo dvomiti, pa lahko upravičeno podvomimo, ali so vse redovnice, ki ostajajo v redovnih ustanovah, tam res zato, ker se jim to zdi najboljša življenjska izbira ali pa preprosto zato, ker po več letih redovniškega življenja ne izpolnjujejo pogojev za življenje v sekularnem svetu.

III. STATISTIKA

Z analizo avtobiografskih izpovedi sem skušala opredeliti življenjsko pot posameznice z osebno izkušnjo redovnega poklica. Da bi bila analiza ilustrativna tudi v statističnem smislu, sem skušala pripraviti graf, ki bi ponazarjal gibanje števila redovnic v 20. stoletju in bi bil primerljiv z grafom, ki sta ga za ZDA pripravila Stark in Finke.

Graf 1: Število ameriških redovnic med letoma 1948 - 1995

Vir: Stark in Finke (2000: 131).

V okviru tega poglavja sem želela preizkusiti tretjo hipotezo, ki bi dokazovala: Da obstaja korelacija med določenim redom in številom žensk, ki izstopijo iz določenega reda (TRETJA HIPOTEZA).

Številni zapleti in težave, ki sem jih imela s pridobivanjem podatkov, so moje delo močno omejili, statistično analizo pa zelo okrnili. Podatkov o številu redovnic ni bilo moč pridobiti iz nobenega od državnih registrov. Števila redovnic v Sloveniji ne vodijo niti Statistični urad RS niti Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije niti Urad za verske skupnosti. Podatkov o številu redovnic (kaj šele podatkov o izstopu redovnic) v Sloveniji naj ne bi imela niti Konferenca redovnih ustanov Slovenije (Ta deluje kot povezovalna ustanova med različnimi redovi, ki delujejo v Sloveniji.). Podatke, ki jih bom navajala, sem črpala iz razpoložljivih virov, za katere se je nekajkrat izkazalo, da jih zaradi neenotnih kriterijev pri vpisovanju redovnic, ni mogoče primerjati. Npr: Škofijski letopis za leto 1978 ima poimensko vpisane 1.104 redovnice. Na začetku letopisa je priložena tabela, iz katere je razvidno, da je bilo leta 1978 v Sloveniji 1.106 redovnic in še 690 takih, ki živijo izven Slovenije. Če zanemarimo napako odstopanja dveh redovnic, jih je bilo leta 1978 takih v Sloveniji in takih, ki delujejo zunaj Slovenije pa jih je letopis prištel v končno tabelo, 1.796 (Letopis slovenskih škofij 1978, 1978: 356). Ostali letopisi, ki sem jih uporabljala pri pisanju diplomskega dela, niso vsebovali pojasnil, po kakšnem ključu so preštevali, oziroma vpisovali redovnice (npr. misijonarka Marija Sreš, ki je v tujini od leta 1967, ni vpisana v nobenega od virov podatkov, ki sem jih uporabila). Kljub njihovi medsebojni

neprimerljivosti sem se odločila vključiti podatke v svoje diplomsko delo predvsem za to, da bi vsaj približno predstavila število ženskih redovnih poklicev in da bi hkrati predstavila zmedo, ki vlada na področju redovniške statistike.

1. Upad redovnih poklicev v Sloveniji

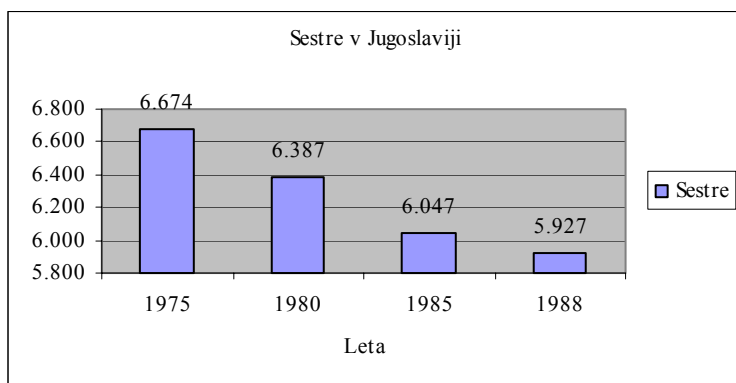
Tabela 4: Upad števila redovnih poklicev

	1978	1995	%
svet	994 150	848 455	-14,6
Evropa	546 029	414 687	-24
Slovenija	1 796	1 124	-37,4

Vir: Šinkovec (1999: 36).

Podatki, ki jih je v navedenem zborniku predstavil Šinkovec, kažejo na upad redovnih poklicev tako v svetu kot Evropi. V primerjavi s prvima dvema naj bi bil še posebej velik upad ženskih redovnih poklicev v Sloveniji. Šinkovec navaja, da se je v obdobju sedemnajstih let, to je od leta 1978 pa do leta 1995, število redovnic v Sloveniji znižalo za 37,4 %, v Evropi za 24 % in v svetu za 14,6 %. Med razlogi za upad navaja leto 1978 kot del obdobja po drugem vatikanskem koncilu, ko je bilo malo vstopov in veliko izstopov (Šinkovec, 1999: 36). O posledicah drugega vatikanskega koncila sem že govorila v poglavju o drugem vatikanskem koncilu.

Graf 3: Sestre v Jugoslaviji

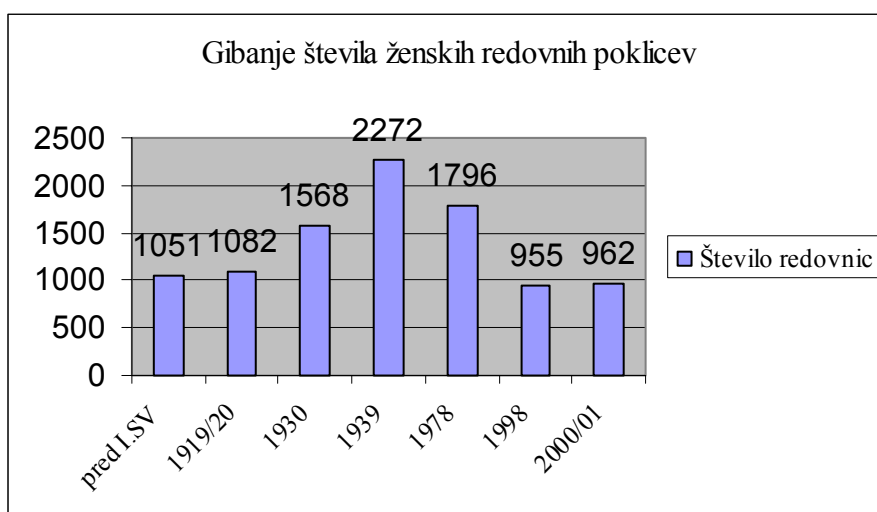

Vir: Adler v Stezycki (1992)

Graf Sestre v Jugoslaviji prikazuje upad števila redovnic v letih od 1975 do leta 1988 in velja za področje tedanje Jugoslavije, kamor smo prištevali tudi slovenske redovnice.

Število redovnic je v obdobju po drugem vatikanskem koncilu upadlo za 12 % ali drugače v obdobju trinajstih let se je na področju Jugoslavije število redovnic znižalo za 747 oseb. Niti tabela niti graf, ki oba pričata o upadu števila ženskih redovnih poklicev, pa ne prikazujeta, kako je sestavljena spremenljivka, ki prikazuje upad. To spremenljivko namreč sestavljajo tri komponente: število vstopov, število umrlih in število izstopov. Ker nimam podatkov za nobeno od treh komponent, ne morem sklepati, v kakšnem številu so se redovnice dejansko odločale za izstop iz redovnih ustanov, koliko jih je umrlo in koliko manj je bilo vstopov.

Graf 4: Gibanje števila redovnih poklicev v Sloveniji

Graf sem pripravila na podlagi naslednjih virov: Šematizem ljubljanske škofije za leto 1919, Šematizem lavantinske knezoškofije za leti 1920 in 1921, Mariborska škofija (Letopis za leto 1930), Letopis slovenskih škofij 1978, Naslovnik slovenskih škofij 1998, Naslovnik slovenskih škofij 2000/01 in Cerkev na Slovenskem v 20. stoletju.

Gornji graf sem pripravila na osnovi podatkov, ki jih je za leta pred prvo svetovno vojno in za leto 1939 objavil Bogdan Kolar. Kategorijo 1919/1920 sem sestavila iz dveh letopisov. Ljubljanska škofija je letopis izdala v letu 1919, Mariborska pa leta 1920. Podatke iz obeh letopisov sem seštela in združila v eno kategorijo, ki predstavlja obdobje po prvi svetovni vojni. Za leto 1930 in za leto 1978 sta izšla v enem izvodu letopisa za obe oziroma vse tri škofije. Podatke za leto 1998 je Kolar črpal iz Naslovnika slovenskih škofij 1998/99. Za obdobje 2000/01 sem podatke dodala iz Naslovnika slovenskih škofij 2000/2001.

Za leto 2000 dajem za primerjavo v pogled podatek, ki sem ga pridobila iz Letopisa cerkve na Slovenskem 2000. V slovenski letopis za leto 2000 je vpisanih 1 177 redovnic. Če bi za

leto 2000 v graf vnesla ta podatek namesto tistega iz Naslovnika 2000/2001, bi število redovnic iz leta 1998, ko jih je bilo 955, do leta 2000 zraslo za 222 redovnic oziroma skoraj za 20 %. Iz tega razloga dajem v vednost, da je navedene podatke potrebno brati upoštevajoč morebitno odstopanje.

Prikazani graf nam prikazuje gibanje števila ženskih redovnih poklicev v obdobju pred prvo svetovno vojno pa vse do leta 2000. Govorim o obdobju približno 85 let. Število redovnic v letu 2000 je približno enako številu redovnic pred prvo svetovno vojno. Medtem ko je število redovnic v obdobju dvajset let, od leta 1919 do leta 1939, po podatkih, ki jih prikazuje graf, zraslo za več kot 100 %. Leto 1978 že nakazuje upad števila redovnic. Če podatki za leti 1978 in 2000/01 držijo, potem bi se v tem obdobju število redovnic znižalo za skoraj 50 %. Zaradi nejasnosti, ki se jim pri prebiranju letopisov preprosto ni moč izogniti, bom ta podatek razumela zgolj kot pokazatelj upada števila ženskih redovnih poklicev.

Sklep

V okviru poglavja o statistiki nisem uspela preveriti hipoteze, da obstaja korelacija med določenim redom in številom žensk, ki izstopijo iz tega reda. Nepreglednost podatkov in nejasnost kriterijev pri vpisovanju redovnic v letopise in naslovnike, trkanje od vrat do vrat in nezaupljivosti, ki sem jih bila deležna, so prispevali k dejstvu, da je statistični del diplomske naloge najmanj zgovoren a zame najbolj naporen. Vse, kar sem ugotovila je to, da obstaja na področju redovniške statistike popolna zmeda in da niti Urad za verske skupnosti, ki je (če že drugače ne vodi evidence o številu verskih poklicev v Sloveniji) pri Zavodu za zdravstveno zavarovanje Slovenije zadolžen za plačilo zdravstvenega zavarovanja oseb, ki opravljajo duhovniško oziroma drugo versko službo kot edini ali glavni poklic nima podatka niti o tem, koliko redovnic skladno s 15. členom Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju izkorišča to pravico.

Tako moram podatke, ki sem jih navedla v okviru tega poglavja nujno opremiti z opozorilom, da obstaja možnost napake. Do leta 1939 (to je v grafu Gibanje števila ženskih redovnih poklicev zadnja letnica pred drugim vatikanskim koncilom) število ženskih redovnih poklicev narašča, kakor tudi v grafu, ki sta ga postavila Stark in Finke, medtem ko prva letnica po drugem vatikanskem koncilu (v grafu gre za leto 1978) priča o strmem

upadu ženskih redovnih poklicev. Podatki za Slovenijo v grobem nakazujejo, da trend sledi krivulji, ki sta jo za ZDA postavila Stark in Finke.

ZAKLJUČEK

V diplomskem delu sem problematizirala tri hipoteze, ki sem jih vezala na ženski redovni poklic. S tremi hipotezami sem odkrivala in analizirala specifične lastnosti in probleme ženskega redovnega poklica ter prišla do sledečih zaključkov:

PRVA HIPOTEZA: V primeru konflikta v redovni ustanovi je jedro spora med posameznico in avtoriteto praviloma kršenje človekovih pravic.

Na podlagi razpoložljivih in dosegljivih podatkov (to so dostopne avtobiografske izjave posameznic z izkušnjo redovnega poklica) potrjujem svojo prvo hipotezo. Zaključujem, da so posameznice, ki so bile v poziciji nemoči, v primeru spora med avtoriteto, ki jo lahko predstavlja predstojnica redovne ustanove ali pa redu nadrejeni urad (npr.: Kongregacija za versko doktrino iz Vatikana), govorile o kršenju človekovih pravic. Največkrat je šlo za kršitve, ki so pomenile vdor v zasebnost, napad na dostojanstvo, kršenje pravice do svobode mišljenja in govora ter druge.

DRUGA HIPOTEZA:

Povečane poklicne možnosti za ženske so vplivale na upad števila ženskih redovnih poklicev.

Na podlagi obsežne raziskave, ki sta jo za primer ZDA, Kanade in Evrope izvedla Rodney Stark in Robert Finke, zavračam hipotezo, da so na upad ženskih redovnih poklicev vplivale povečane poklicne možnosti za ženske. Stark in Finke sta dokazala, da je do drugega vatikanskega koncila naraščalo število ženskih redovnih poklicev, prav tako je naraščalo število zaposlenih žensk. V času, ko stopijo v veljavo ukrepi drugega vatikanskega koncila, pa začne število ženskih redovnih poklicev strmo upadati, medtem ko število zaposlenih žensk še zmeraj narašča. S tem sta dokazala, da sta število ženskih redovnih poklicev in število zaposlenih žensk medsebojno neodvisni spremenljivki.

TRETJA HIPOTEZA:

Obstaja korelacija med določenim redom in številom žensk, ki izstopijo iz določenega reda.

Zaradi neurejenih in nepreglednih podatkov, ne morem govoriti niti o točnem številu ženskih redovnih poklicev v Sloveniji, kaj šele o številu izstopov iz posameznih verskih redov ali redovnih skupnosti. S problematizacijo tretje hipoteze sem ugotovila, da vlada na področju redovniške statistike velika zmeda. Samo raziskovalno delo pa je bilo močno oteženo, saj sem kot zunanja raziskovalka večinoma naletela na nezaupanje.

Disidentstvo v katoliških ženskih redovih se je izkazalo za mnogo bolj kompleksen pojav, kot sem si ob začetku svojega raziskovanja predstavljala. Moja prva splošna ugotovitev je, da sta tako vstop kot tudi izstop iz redovne ustanove pogojena s številnimi dejavniki, od katerih je odvisno, ali bo posameznica v red vstopila in ob različnih kršitvah izstopila. Druga ugotovitev pa je, da ostaja problematika katoliške ženske redovniške populacije v družboslovju spregledano področje.

Viri in literatura

Adam, F. (2002): K Webrovi Protestantski etiki in duhu kapitalizma. V: Weber, M.: Protestantska etika in duh kapitalizma., Studia Humanitatis, Ljubljana

Adler, H. (1992): Principal statistical data of the ecclesiastical territories. V: Stezycki, Z.: Atlas Hierarchicus. St. Gabriel, Moedling bei Wien.

Armstrong, K. (1997) : Through the narrow Gate. Flamingo, London.

Collins, P. (2001): From Inquisition to Freedom. Continuum, London, New York.

Debevec, P. (1997): Karmel - Božji vrt. Karmeličanski samostan, Sora.

Diderot, D. (1985), Redovnica. Naprijed, Zagreb.

Flaker, V. (1998): Odpiranje norosti : vzpon in padec totalnih ustanov. Založba /*cf., Ljubljana.

Gass, M. (2001): Unconventional Women. Sieben Hill, Clackamas.

Hančič, D. (2000): Sedemsto let klaris na Slovenskem. Samostan Brezmadežne sester klaris, Nazarje.

James, W. (1902/1990): Raznolikosti religioznog iskustva: studija ljudske prirode. Naprijed, Zagreb.

(1994): Kazenski zakonik Republike Slovenije. V: Uradni list 63/94, 13.10.1994, Ljubljana.

Kogoj, J.(1982): Uršulinke na Slovenskem. Uršulinski provincialat, Ljubljana.

Kolar, B. (2002): Redovne skupnosti. V: Benedik M., Juhant J. in Kolar B. (ur.): Cerkev na Slovenskem v 20. stoletju. Družina, Ljubljana.

Kopač, A. (2000): Pasivna politika zaposlovanja – sistemi socialne varnosti za primer brezposelnosti. V: Politika zaposlovanja., Knjižna zbirka Politični procesi in inštitucije, FDV, Ljubljana.

Kuri, A.(ur) (1996): To je rod tistih, ki iščejo Boga : redovne skupnosti na Slovenskem. Salve, Ljubljana.

(1930): Letopis za leto 1930. V: Mariborska škofija. Škofijska pisarna, Maribor.

(1978): Letopis slovenskih škofij 1978. Nadškofijski ordinariat, Ljubljana.

(2000): Letopis Cerkve na Slovenskem 2000. Nadškofija, Ljubljana.

Lešnik, R. (ur.) (1985): Življenje in delo redovnic med nami. Zveza redovnih predstojnic, Slovenije, Ljubljana.

Loudon, M. (1993): Unveiled : nuns talking. Vintage, London [etc.].

MacNamara, J. A. K. (1996): Sisters in arms : Catholic nuns through two Millennia. Cambridge, Mass., London : Harvard University Press.

Nečista seksualnost. To je zgodovinska nevrotika, Ona, 12.02.2002.

Papež, V. (1999): Redovno pravo. Družina, Ljubljana.

Rojs, L.(1995): Šolske sestre sv. Frančiška. Mariborska provinca šolskih sester, Ljubljana.
S. Cecilija Rode - Duhovni poklic je zorel ob ljubečem ognjišču družine, Ognjišče, maj 2001.

SanGiovanni, L. (1978): Ex-Nuns: a study of emergent role passage. Ablex, Norwood (N.J.).

(1996): Splošna deklaracija človekovih pravic. V: Zbirka mednarodnih dokumentov I. del. Društvo za Združene narode za Republiko Slovenijo, Ljubljana.

Sreš, M. (1998): Tam, kjer kesude cveto. Mohorjeva družba, Celje.

Sreš, M. (2000): Cerkev mi je dala krila. V: Ocvirk D. (ur.): Ljubim te in trpim: Pogledi na Cerkev v današnjem času. Mohorjeva družba, Celje.

Sreš, M. (2002): Zavest božje milosti – po tridesetih letih misijonarjenja v Indiji. V: Zvon, let. 5, št. 1, str. 56 - 65, Mohorjeva družba, Celovec.

Stark, R. in R., Finke (2000): Catholic Religious Vocations: Decline and Revival. V: Review of Religious Research, let. 42, št. 2, str. 145 - 165. Religious Research Association, New York.

(1919): Šematizem ljubljanske škofije za leto 1919. Škofijski ordinariat, Ljubljana.

(1920): Šematizem lavantinske knezoškofije za leti 1920 in 1921. Škofijska pisarna, Maribor.

Šinkovec, S. (1999): Prepoznavanje duhovnega poklica. V: Sraka M. (ur.): Katehet in duhovni poklici. Družina, Ljubljana.

Šolar, A. (1994): Kronika frančiškank Brezmadežnega spočetja. Provincialno vodstvo FBS, Slovenska Bistrica.

Štrukelj, A. (1995): Življenje iz polnosti vere. Družina, Ljubljana.

Vem, kaj je moje poslanstvo!, Naša žena, junij 2002.

Žabot, V. (2002): Križ na prsih. Gyrus, Ljubljana.

Jogan, M. (1990): Družbena konstrukcija hierarhije med spoloma. FSPN, Ljubljana.

Spletni naslovi:

<http://www.8thdaycenter.org/060200.html>, 27.02.2003

<http://www.arcc-catholic-rights.org/charter.htm>, 10.02.2003

<http://www.arcc-catholic-rights.org/constitution.htm>, 10.02.2003

<http://www.arcc-catholic-rigts.org/constitution.html>, 27.02.2003

<http://www.cwnews.com/Browse/2000/01/12004.htm>, 10.09.2002

<http://www.dignityusa.org/new-wys-cdf.html>, 27.02.2003

http://www.natcath.com/NCR_Online/documents/gramickstate.html, 27.02.2003

<http://www.sigov.si/mddsz/aktualno/270103.htm>, 14.03.2003

http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_const_19641121_lumen-gentium_en.html, 12.03.2003

http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_decree_19651028_perfectae-caritatis_en.html, 12.03.2003

http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_decree_19651028_perfectae-caritatis_en.html, 12.03.2003

<http://www.wf-f.org/OrdSac.html>, 03.02.2003

[ii_decree_19651028_perfectae-caritatis_en.html](http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_decree_19651028_perfectae-caritatis_en.html), 12.03.2003

SEZNAM PRILOG

PRILOGA 1: Intervju s Sreševo

PRILOGA 2: Intervju z notredamko

PRILOGA 3: Elektronski odgovor Vide Žabot

PRILOGA 1: INTERVJU S SREŠEVO

1. V začetku bi se rada osredotočila na vaše otroštvo, če lahko izpostavite tiste momente svojega otroštva/mladosti, za katere bi danes lahko rekli, da so odločilno vplivali na vašo življenjsko pot?

V času otroštva ne bi rekla, da sem razmišljala o tem, da bi bila misijonarka. Je pa name oz. na moj pogled na svet odločilno vplival takratni komunistični sistem, ki ni nam dajal vere, ni dajal svobode vere. Doma so nas učil eno, v šoli pa so nas učili, da je to, kar nas učijo doma, narobe. Bila sem si nekako v nasprotju. Pa sem se odločila, da bom sama poiskala resnico. Na primer, ko sem hodila v prvi razred, mi je oče za božič rekel: »Ti ne boš šla v šolo. Bomo lepo praznovali.« In smo lepo praznovali. Otroci smo po prazniku prišli v šolo in so nas tiste, ki smo za božič ostali doma, kaznovali. Pa sem se zopet vprašala, kje je tista resnica. Tam, kjer te imajo radi, ali tam, kjer te kaznujejo? Ali pa: nisem mogla biti najboljša učenka, ker sem hodila k maši. To so taki drobni dogodki, zaradi katerih sem začela iskati osebnega Jezusa in sem ga tudi našla.

2. Kako ste vi doživeli, oziroma zaznali »božji klic/poklic«?

Klic počasi zori v tebi. V Soboti na gimnaziji sem izgubila čustveno vero do boga. Sem si rekla: »S srcem ne verjamem.« In sem začela iskati z razumom. Pa sem mi je nekega dne, ko sem hodila na VEKŠ, posvetilo - bog je. To je izkustvo, ki te napolni z nekim mirom in potem preprosto veš, bog je. Nimaš sicer argumentov, veš pa. To začutiš.

3. Zakaj ste izgubili vero?

Tega ne morem povedati, mislim pa, da mora vsak človek v nekem trenutku izgubiti vero, da potem zopet išče. Vsak izgubi vero in če je ne izgubiš, se mi zdi, da nikoli ne moreš priti do osebne vere. Zdi se mi, da potem ostaneš bolj na tej ritualni ravni, na ravni vere, ki jo očitajo poprečnim kristjanom, ki hodijo vsako nedeljo k maši, čez teden pa pozabijo na boga. Vsak človek, ki se je osebno srečal s Kristusom, ga v nekem trenutku ni več čutil in ga je podzavestno začel iskati in tako dobil neke vrste dokaze, da je.

4. Kdaj ste se odločili, da postanete redovnica?

Končala sem VEKŠ in spoznala družbo iz Španije z zelo lepim imenom misijonarke Kristusa Jezusa in sem šla v Španijo. Tako sem se odločila, prihranila sem denar za pot,

pustila službo in sem šla. Oče moje odločitve ni sprejel skoraj do smrtne postelje. Takrat je rekel: »Če si srečna, ne bom več ničesar rekel«.

5. So starši vašo odločitev vzeli kot neke vrste čast?

Takrat to ni bila čast. Sicer se pa nisem o tem nikoli spraševala. Ni bilo časa za to. Jaz sem odšla in sem bila v Španiji štiri leta. Potem sem prišla domov in nato šla za nekaj časa v ZDA, da sem se izpopolnila v angleščini, in na koncu pa Indijo. Z domačimi se potem nisem obremenjevala v tem smislu, mi je pa mama zmeraj pisala.

6. Kdaj ste vstopili?

1967 sem šla v Španijo, 1971 pa v Indijo.

7. Kakšni so bili vaši občutki, ko ste prvič stopili, če se lahko tako izrazim, na drugo stran zidu? Vas je bilo strah, ste bili srečni?

Prehod sem doživela predvsem kot kulturni šok. Nisem pa bila sama, bile smo tri Slovenke, ki smo takrat šle v Španijo. Morale smo govoriti špansko, ženske so bile zelo energične, česar nismo bile vajene, potem hrana, ...

8. Prehoda niste doživeli skozi občutek sreče, ko ste prišli tja?

Ne, tega nisem posebej doživljala. Vedela sem, kam me pelje pot in to je to. Nisem šla tja, ker bi bila nesrečna ali zamorjena ali zato, ker bi me kdo razočaral, ampak zato, da bi to srečo, ki sem jo imela delila z drugimi. Ta pot se mi je zdela nekaj naravnega. Zmeraj si predstavljamo, da sta to dva svetova, jaz tega ne bi rekla. Me ne nosimo niti redovniške obleke. Ne živimo v izoliranih stavbah. Zmeraj smo v stiku z ljudmi, tudi v Španiji smo bile. Imele smo sicer svoj urnik, svoje delo in svoje molitve.

9. Kako zgleda obdobje noviciata?

Najprej smo se 10 mesecev učile špančine. Potem šest mesecev postulat in potem dve leti noviciat.

10. Ste imeli kdaj v začetku krizo, ste podvomili o pravilnosti svoje odločitve?

Zdelo se nam je, da je to predolga doba, me bi kar šle. Tam smo živele s Špankami in med nami so bile kar velike kulturne razlike. In potem sem podvomila, če se bom lahko vživela zaradi te različnosti. Malo pred zaobljubami sem se vprašala, če res hočem to narediti, to je

resna stvar. Potem sem se pogovarjala z magistro in je rekla: »Veš, ne morem ti nič reči.« Je pa bil to čas kmalu po II. vatikanskem koncilu in takrat so bile velike migracije, nekaj jih je prišlo, veliko jih je izstopilo. To je bilo zelo dinamično obdobje. Če se je takrat katera vrnila domov, ni to bilo nič sramotnega.

11. Se je noviciat razlikoval od obdobja po zaobljubah?

Edina razlika je bila, da smo po celem dnevu imele zvečer še predavanja. Živele smo v mestecu. Zjutraj so najprej bile molitve, potem zajtrk, potem je vsaka opravljala svoje delo. Bilo nas je deset. Po opravkih smo se opoldne zbrale, skupaj jedle. Zvečer so sledila predavanja. Druge razlike pa ne vidim.

12. Armstrongova je imela težave, ker je morala na nek način v sebi umreti?

Ko greš, si pripravljen na vse in ni se mi zdelo, da bi odmirala.

13. Zdelo se ji je, da se mora vsega učiti znova!

Ne, tega občutka v skupnosti nisem imela. Sem pa ga doživela, ko sem prišla v Indijo. To, kar so nas naučili v Evropi, recimo, da je cerkev ena, da je rimskokatoliška vera edina prava, da so rimokatoličani dobri, ta katekizem se je tam razširil. Si videl, da so hindujci, da so muslimani, potem so staroselci in da so lahko vsi dobri ljudje. Potem ugotoviš, da ima bog več obrazov. Drugače gledam na izkustvo boga in na doživljanje različnih religij in dialoga med njimi. V tem je izredno velika razlika med slovensko cerkvijo ali špansko, torej med evropsko in med mojim tridesetletnim izkustvom v Indiji. Tu sem se jaz potem razšla s starimi dogmami, ker mi je izkustvo govorilo drugače.

14. Govori tudi o tem, da so se ji naloge, ki jih je zastavljala redovnica učiteljica, zdele predvsem zahteve človeka in ne želje boga; Primer: Dve uri za tem, ko je poribala tla, jo je predstojnica okregala, kako je umazano in da mora tla počistiti znova in to z zobno ščetko, kar ji je vzelo tri ure časa, namesto pol ure. Ste vi imeli kakšno podobno izkušnjo?

Ne, take izkušnje nimam. Pač pa me je motilo, da smo morale poročati o vsem, kar smo delale, in da če si imela čas, nisi smela pomagati drugi. Najprej sem morala vprašati, šele potem sem lahko pomagala. Smisla v tem pa ne vidim. Prišla sem v obdobju, ko je bilo vse na preizkušnji, to je bilo še v Španiji. Ko so pa prišle Indijke na oblast oz. so postale

predstojnice, se je videla tista drugačna fevdalna miselnost. Ker indijska ženska živi v zelo potlačenem položaju in ko pride na oblast, ona druge tlači. To je pa kultura.

15. Se vam je kdaj zdelo, da so bile znotraj reda kršene vaše pravice?

Da, včasih se mi je zdelo. Na primer, ko sem bila v Indiji bolna in sem potrebovala dietno hrano. Vsak dan je kuhala druga. Ko sem bila na vrsti jaz sem zase skuhala dietno hrano in normalno kosilo za druge. Ko so kuhale druge, nisem dobila dietnega obroka. Prednica je rekla, sama si skuhaj, če hočeš. V tem vidim fevdalni sistem. Mislijo si, zakaj bi te stregle. Je bilo pa to seveda popolnoma odvisno od prednice. Ko si bolna, si pomagaj sama. To se mi je zdelo zelo krivično. Ko si bolan, rabiš pomoč. To so stvari, ki se dejansko dogajajo. Ko si bolna, ti ne dajo pravice, da bi se odpočila. Delo je recimo več vredno kot oseba. Za družbo je pomembno delo in ne oseba.

16. So vam kdaj prepovedali posedovanje ali branje biblije?

Ne, nikoli.

17. Armstrongovo je izredno motilo, da so se lahko umile le enkrat na teden in le enkrat na teden so lahko zamenjale perilo?

Ne, me smo v tem obziru svobodne. To ni nadzorovano.

18. Po vaših izkušnjah ali izkušnjah vaših znank, bi lahko potrdili mojo hipotezo, da je jedro spora med redom in redovnico (če do spora pride) vprašanje svobode oz. nespoštovanje človekovih pravic?

Da, večinoma gre za nespoštovanje človekovih pravic. Zdi se mi, da je pomembno vprašanje patriarhalnost cerkvene družbe. Tudi naša predstojnica je bila pod pritiskom duhovnika, ki je bil dekan našega misijonskega področja. Imel je svoje zahteve in ona mu jih ni mogla odreči. Sicer bi duhovnik rekel, da če ne bo tako, pa ne bo maševal za nas. Cerkev pa zapoveduje, da mora vsaka redovnica vsak dan k maši. Gre pač za patriarhalni sistem, čeprav se redovnica odloči, da se bo vsemu odrekla, da bo lahko bolj svobodna, je na koncu vselej absolutno podrejena moškim.

19. Vstopili ste po II. vaticanskem koncilu, tako da te izkušnje nimate. Po podatkih je število redovnic po koncilu začelo močno upadati, s čim bi vi to povezali? Se vam zdi,

da je danes za ženske več možnosti, da se lahko uresničujejo mimo cerkvene organizacije, kar prej ni bilo mogoče?

Koncil je cerkvi prinesel strašno prenovo. To sem videla v Španiji, ko so se redovnice spraševale, če delajo prav. Videla sem usmiljenke, Srca Jezusovega, in druge redove, ki jih v Sloveniji nisem poznala. Vsaka skupnost se je spraševala, kaj je njihovo poslanstvo v cerkvi. Tudi naša skupnost. Prišle so vse provincialke, iz Afrike, Indije, Japonske, južne Amerike in so se zbrale v Španiji in ugotavljale, kakšno je poslanstvo reda in kako naj se redovnice obnašajo. Prišle so do zaključka, da pred bogom ne velja več, kot je veljalo prej, da si kot duhovnik ali redovnica pri bogu višje. To je bil glavni korak, rekli so, pred bogom smo vsi enaki, tako duhovniki kot laiki kot redovnice. Ni več dveh stopenj. Mi smo višje, vi ste nižje. Potem so se ženske bolj svobodno odločale in tudi ljudje niso več kazali s prstom za njimi, če so izstopile. Poleg tega, danes ni treba vstopiti v samostan, da lahko greš v misijone, da lahko učiš, da delaš po bolnišnicah, ... Vse to lahko opravljajo laiki. Tudi tukaj je prišlo do izenačitve. Ni več delitve, kdo je več, kdo manj. Ampak lahko vsak opravlja vsak poklic. V socialističnih družbah pa so ženske pridobile še malo več, so stopile še korak naprej kot drugod.

20. Torej biti redovnica, ni več privilegij!

Ne, to ni več privilegij, ker lahko kot laik počneš enake stvari. Pogovarjala sem se z mnogimi dekleti in rekle so, da imajo rade svoj večer zase. Opraviš osem urni delavnik in imaš ostali čas zase. V redovniškem poklica, pa imaš tudi po službi, preostali del dneva načrtovan, sicer ga skupaj načrtujemo, ampak je do minute načrtovan. Niti sekunda ni tvoja. Čas ne nameniš temu, kar bi si želel, ampak temu, zakar smo se skupaj odločile.

21. Danes naj bi po nekaterih podatkih v Evropi izstopilo 30% redovnic? Kako vi to doživljate?

Evrope ne poznam. V Indiji pa vem, da so dekleta šla. V našo družbo so prišle kot gimnazijke, ko so končale univerzo, si pridobile poklic in dobile možnost zaposlitve, so šle. To so bile Indijke. Skozi naš red so pridobile izobrazbo.

22. Ena izmed težav, ki jo omenja Armstrongova, so tudi motnje prehranjevanja – anoreksija. Se vam zdi, da so bolezni, kot so nevroza, anoreksija in podobno, v ženskih skupnostih močno prisotne?

Ko sem prišla leta 1971 v Indijo in kasneje, je bilo zelo v modi pripisovanje, da je vsak vzrok psihološki. Pa naj te boli želodec ali nos ali uho. Pa sem jaz rekla: »Dobro, lahko da je tako, ampak boli in bolečino je treba odstraniti.« Tudi sama sem imela izkušnjo, ko mi je bilo rečeno, da sem si bolezen sama povzročila. Tu se lepo vidi kršenje človekovih pravic. Indijke so rekle, da je to psihološko. V Indiji imamo tudi ta problem, da so rekle: »Me ne bomo pod evropsko kontrolo. Če smo mi Indijci prišli izpod angleške nadvlade, zakaj ne bi tudi cerkev imela malo več svobode.« Do takrat so bile vse predstojnice tujke, ali Irke, ali Španke, ali Francozinje, in ker so bile iz tujine, se je Indijkam zdelo, da so jih poniževale. Pri njih je še vedno prisoten kastni sistem in takim, ki pridejo iz bogatih družin, se zdi ponižujoče, da bi morale pomivati posodo, ribati tla ali pometati. To naj bi bilo delo za ljudi iz nižjih kast. Poznam primer deklet nemške družbe, ki so iz Indije šle v Italijo in so morale pomivati okna samostana. In to je bil škandal. V Indiji so rekli, poglejte, kako jih izkoriščajo. Zopet se vidi kulturna razlika. Pri nas nimamo služkinj, vendar bi nekatere rade imele kuharico ali čistilko.

23. Zanima me koncept mistične poroke – Jezus kot »edini ženin« in redovnica kot nevesta. Se vam ne zdi to neke vrste zavajanje mladih žensk?

Me se s tem nismo ukvarjale, rekle smo, da je to mit. To sem sprejela kot del odločitve. Jaz sem to, kar sem, in to delam zaradi Jezusa, ki mi da moč. Izbrala sem si to pot in ta pot nekaj stane, ima svoje težave in svojo ceno, tako kot ima svojo ceno tudi, če se poročiš. O tem mitu pa nismo nikoli na veliko razpravljali. Jezus je moj prijatelj.

24. Tega niste nikoli doživljali kot neke vrste poroko ali zaroko?

Ne, in nikoli nam tega niso tako prikazovali. Zmeraj so rekli, da ti slediš Jezusu. In to smo vzele kot prijateljstvo. Jezusu sledim kot prijateljica. Da bi pa sanjarile o tem, pa ni bilo nikoli niti časa, saj delamo z ljudmi, ki nas zelo potrebujejo, in srce nas je vleklo k njim. Potem ni časa za teologijo, za diskusijo, za debate. Živiš v odnosu z ljudmi in si z njimi zelo blizu. Življenje je potem zelo naravno in ni prostora za izumetničenost, kjer lahko diskutiraš, debatiraš, si izmišljaš, ...

25. So se vaša prepričanja od takrat, ko ste sprejeli prve zaobljube pa do danes, kaj spremenila?

Prepričanja se niso spremenila, sem pa zrasla kot oseba. Mnogo bolje vidim to, kar žali moje dostojanstvo in kar ne žali. Sem pa za to, da se moje dostojanstvo spoštuje. Ne vem, kakšno

mnenje ima Slovenija o meni, ampak zdi se mi, da se včasih bojijo, ker hodim po robu. Nisem tiste vrste redovnica, ki je služabnica. Me nismo služabnice, ampak služimo, ker same tako želimo in to počnemo prostovoljno. Ko smo v stiku z moškimi, pa zahtevamo, da imajo do nas spoštljiv odnos in da z nami ne pometajo ali drugače, da nas imajo za enakovredne. Poznam sestre iz druge skupnosti, ki gredo zjutraj k misijonarjem, jim pospravijo postelje, pripravijo zajtrk. V bistvu jim gospodinjijo. Tega pa me nismo nikoli počele. Se je pa kdaj zgodilo, da nas je duhovnik z grožnjo, da ne bo maševal, razdelil v dve skupini. Tako kot pravijo Angleži: razdeli in boš vladal! Vsaka sestra hodi svojo pot in nekatere se zaprejo vase in so tiho, ko pa naredijo zadnjo zaobljubo, pa pokažejo pravi obraz in zavladajo kot fevdalci.

26. Za konec me zanima, kaj konkretno bi vi, če bi imeli možnost, v cerkveni strukturi in organizaciji spremenili, če bi sploh kaj?

Prišla sem do zaključka, da drugih ne bom spreminjala, da si bom našla svojo alternativo, da bom spoštovana, da bom zadovoljna s svojim delom. Protestirati, obsojati, kritizirati, to je izguba časa. Delaj nekaj pozitivnega, najdi svojo pot. V veliko strukturo se ne spleča vlagati energije, najti moraš svojo pot. Jaz na primer pišem in velikokrat mi članke zavrnejo. Ali pa koliko časa porabim, da lahko v Sloveniji izdam knjigo. V Indiji mi država da nagrado, knjiga lahko takoj izide. V Sloveniji pa po treh letih še nimam založbe.

27. Kdo to ustavlja?

Ne vem. Ničesar mi ne povedo v obraz. Iščem naprej, nekdo bo že izdal, če ne letos pa drugo leto. Pišem članke, nekdo jih bo že izdal, če ne Družina, pa Zvon, če ne bo Zvon, pa bodo Misijonska obzorja ali kdo drug. Trudim se živeti svoje življenje tako, kot čutim, ne želim pa drugih kritizirati, ker se to ne spleča. Potrebno je delati nekaj pozitivnega, ker s tem ljudem in sebi najbolj koristiš in ker na koncu zmeraj zmaga resnica.

28. To, da lahko pišete, vam verjetno veliko pomeni?

Da, to veliko pomeni, čeprav imam zato težave. Predstojnice mi velikokrat prepovedujejo, da bi kje objavila, ampak jaz vseeno pišem. Hotele so me celo korigirati, pa jim nisem dovolila, sem jim povedala, da se na to ne spoznajo. Jaz grem k tisti osebi, ki se spozna na pisanje, ki pozna teologijo, ki pozna razmere v Indiji. S knjigo Tam, kjer kesude cveto sem imela največ težav. Čeprav sem dala knjigo v branje provincialki in jo prosila za mnenje, še preden

je izšla v gudjeratščini, jo je dala v predal, ne da bi jo prebrala. Ko je knjiga izšla, pa se je nad njo zgražala. Vendar si ne dovolim, da bi me potrli.

29. Pa ste imeli zaradi knjige kakšne težave?

V Indiji sem imela težave v cerkvi, pa tudi med Hindujci, in to samo zato, ker pišem o ženskah. Če si močna ženska, imaš težave tako na Vzhodu kot na Zahodu. Moraš biti lepa, ponižna, smehljajoča lutka, ki ne govori preveč. Moraš dovoliti, da te razmesarijo in moraš trpeti. Lahko živiš udobno, opraviš svoje vsakdanje delo, greš na kak sestanek in zvečer k maši, potem nimaš težav. Če pa delaš za reveža in se za njega poteguješ, moraš tudi sam živeti bolj skromno, tako da se tudi on v tvojem domu počuti kot doma. Hodimo peš, nimamo služabnic, ki bi nam pomagale. Na tej točki smo se pa med seboj že kregale. In če misliš in delaš tako, si že na črni listi. Vsaka močna ženska v Indiji je na vasi razglašena za čarovnico ali pa je preganjana s strani države ali cerkve. Mene so veliko kritizirali indijski politiki, zakaj da izpostavljam te revne ljudi. To jim ni ustrezalo, ker jih je bilo sram. Potem spet zakaj izpostavljam žensko vprašanje, spolno in drugačno izkoriščanje žensk. Moti jih zato, ker se počutijo krivi. Hindujci so celo rekli, da me bodo natepli. Ko sem šla na kaka srečanja, so ženske zmeraj šle z mano in so povedale, da je res, kar sem napisala. Ker vse ženske še ne znajo brati, sem knjigo posnela na kaseto, tako so jo lahko slišale vse in potem so lahko potrdile, da je res, kar sem zapisala. Tako sem zmeraj imela za seboj žensko podporo, predvsem podporo staroselk, o katerih sem pisala. Zagovarjat pa sem se šla samo enkrat, potem pa sem povedala, da nisem nikomur odgovorna, ker si sama služim kruh. Potem sem imela čast, spoznati se z največjim gudjeratskim pisateljem. On sam me je poiskal. Rekel mi je, da naj vsakemu, ki se bo pritoževal, povem, da sem napisala, kar sem doživela. Pa naj vsak napiše knjigo o svojem izkustvu ali doživetju. Vendar se jih malo odloči za to, ker s tem razkriješ vse, kar si in kar nisi. Rekel mi je še, da se na žensko vprašanje sicer ne spozna, vendar pa da je moj stil dober in da je moja knjiga dobra. Tako imam nekaj prijateljev, ki se spoznajo na literaturo in se ne oziram na mnenje politikov in drugih, ki se ne spoznajo na pisanje. Za svojo rast kot oseba, kot ženska in tudi kot redovnica moram skrbeti sama.

Življenje v samostanu ni nič bolj sigurno kot življenje v zunanem svetu. Je pa zelo težko, če je nekdo sposoben, drugi pa ni. Tisti, ki niso sposobni, namesto, da bi se usposabljali, drugega kritizirajo. To je moje osebno izkustvo. Namesto da bi se usposobili in bili zadovoljni s svojim delom, drugega ovirajo. Za naše sestre je značilno, da mora vsaka razvijati svoj dar, drugim pa pustiti, da izbirajo svojo pot. In to, da ljudje dajo drugemu

svobodo, se mi zdi najtežje. Formalna moč, ki jo ima predstojnica, in moralna moč, ki jo ima lahko katerakoli, sta dve popolnoma različni stvari. Čeprav nisem predstojnica, vem, da me ljudje daleč naokoli spoštujejo, in to mi daje moč. To, kar povem, ima neko veljavo, čeprav mi nasprotujejo v samostanu ali duhovniki. Mislim, da so moški zelo nevoščljivi, če ženska piše in ima podporo.

30. S knjigo Tam, kjer kesude cveto ste imeli težave tudi v Sloveniji?

Da, tri leta mi je niso izdali. Na predstavitvi knjige v Celju mi je duhovnik, ki je bil takrat zadolžen za misijonsko dejavnost v Sloveniji, povedal, da mojega rokopisa ni prebral, ker mu je eden od misijonarjev povedal, da je to škandalozna knjiga. Kot škandalozno knjigo so moj rokopis dali v predal, ker ne pišem o katekizmu, o verouku, o krstu. Jaz pišem o življenju.

31. Razumem, da so bili užaljeni indijski moški, ampak kaj je zmotilo slovensko cerkev?

Ne vem, verjetno to, da imajo drugačno predstavo o misijonskem delu. Če zidaš, moraš zidati cerkev ali celo naselje, narediti moraš nekaj materialnega. Jaz pa sem delala z ljudmi in nisem ustvarila nobene strukture, ničesar materialnega. Dosegla sem, da so se ljudje osebno razvijali, vendar za to nisem dobila nobene podpore, niti materialne. V Indiji sta krščanstvo in spreobračanje zelo občutljivi temi in tudi II. vatikanski koncil je povedal, da se lahko vsak človek zveliča v svoji veri, če je dosleden in zato mi nikogar več ne silimo. Spoštujemo vsakogar in z vsemi, tako z muslimani kot Hindujci in staroselci, imamo dialog in dobre življenjske in besedne odnose. Ljudje se danes ne dajo več krstiti, ker je velik pritisk s strani vlade. Če se staroselci dajo krstiti, postanejo drugorazredni državljani. Se pa danes oznanjujejo vrednote, kot so poštenost, prijateljstvo, sodelovanje, pomoč drugemu, samospoštovanje in tako naprej. Vse to pa je del evangelija. Ne oznanja se več na stari način, ko so prevladovali rituali, ampak moraš te vrednote živeti. Mislim pa, da Evropa tega še ne sprejema.

32. Kaj pa v Indiji, ste imeli težave zaradi knjige tudi v vaši skupnosti?

Država je skupnosti podarila televizijo, da jo bodo dekleta v internatu lahko gledala. Skupaj z dekleti so tudi naše sestre ob večerih gledale televizijo tudi do dve ali celo tri ure. Jaz pa sem takrat pisala. Ko sem nekaj ustvarila, se je pokazala zavist z njihove strani, kako to da one tega ne zmorejo. Potem so me povabili na televizijo in me eno uro spraševali o knjigi, o

vsakem poglavju, o vsaki zgodbi. Šele takrat je moja skupnost z dekleti zvedela, o čem pišem. Takrat so knjigo tudi sprejele. Potem je skupnost to prenesla provincialki in provincialka škofu. Pa so se zopet duhovniki organizirali proti meni in me je škof zelo skregal. Ko so knjige na trgu, se ne da nič več storiti. Pred izidom pa mu ni bilo v interesu, da bi jo prebral. Škof postane nervozen, ko reagira javnost.

33. Kako si predstavljate prihodnost?

Hotela sem si najti neko delo, ampak vidim, da na cerkev ne morem več računati. Sama si bom poiskala sobo in počela bom podobne stvari, kot sem jih do sedaj. V Španijo lahko grem vsak trenutek, ampak rada bi bila še v Sloveniji.

34. Kako je z vašo pokojnino?

Škof Grmič me je leta 1980 obiskal na mojem domu in vprašal, če imam urejene te stvari. Ker jih nisem imela, je rekel, da se moram takoj naslednji dan oglasiti pri njemu, da bova to uredila, in danes sem mu za to nadvse hvaležna. Sem pa že invalidsko upokojena in dobim nekaj denarja. S tem lahko živim, ne morem si pa plačevati stanovanja. Tudi od domačih ne dobim ničesar, ker so rekli, da sem služila cerkvi in da naj zdaj cerkev poskrbi zame. Ko sem se za službo obrnila na cerkev, so mi rekli, da imajo dovolj mladih bodočih teologinj, in potrebujejo službe. Poleg tega mi je bilo rečeno, da so že lani dali službo neki uršulinki, ki je takoj zatem izstopila, in da ne mislijo ponavljati napake.

Bratonci 40, 23. maj 2002

PRILOGA 2: INTERVJU Z NOTREDAMKO

Kako je izgledalo vaše otroštvo?

Ker je bila babičina sestra pri notredamkah, sva jih z babico v času mojega otroštva obiskovali. Spominjam se njihovega čaja, piškotov in zmeraj nasmejanih redovnic. Že takrat sem si rekla, da bom šla k notredamkam, saj se zmeraj smeji. Želja je rasla kot spirala. Od zmeraj je bila ta želja prisotna, vendar kot da sem rabila, da me bog vsake toliko sune v rit in me pomakne korak naprej. Vstopila sem po končani srednji šoli, ko je umrla babica. Ne morem reči, da sem doživela konkretni božji klic. Sem pa prosila boga, naj mi da nek znak. In kaj se je zgodilo? Babica je že mesec dni ležala v komi in kar naenkrat me je poklicala: »Magda! Tista obleka ti paše, veš ...«. Vedela sem, o kateri obleki govori. Je pa teta, ki je bila zraven vprašala: »Katera obleka?« in je babica rekla: »Nunska!«. Te babičine besede sem sprejela kot neke vrste dokaz. Sicer je pa izkustvo božjega klica čisto odvisno od vsakega posameznika, nekateri rabijo močan impulz, sama sem rabila brce.

Kako ste se odločili za vstop?

Doma smo včasih ob večerih molili. Sicer sem pa vsak večer babico spremljala k maši. Nisem bila razočarana nad posvetnim. In rada sem imela fanta, s katerim sem hodila. Ampak to mi ni bilo dovolj, hotela sem popolnost. Ne da bi bilo posvetno življenje manjvredno, le nisem si želela samo enega človeka in par otrok. Tako sem začela pogosteje hoditi v cerkev in župnišče, tam kaj pomagala in tako stopila v stik s sestrami. Poslala sem jim prošnjo za vstop in počakala na babičino smrt. Kandidatura je trajala tri leta. V tem času sem hodila na Teološko fakulteto. Po treh letih sem šla za leto dni v noviciat v Nemčijo in tam opravila prve zaobljube. V času noviciata sem se spraševala, ne kaj delam, pač pa kaj sem.

Kako ste izbrali red?

Odločila sem se, da bom vstopila v red, ki pozna redovno obleko. Hotela sem, da se navzven vidi, da sem redovnica, če sem se že tako odločila, in da bo obleka predstavljala zaščito pred skušnjavo. Če imam redovno obleko, si ne upam, kar tako zaviti v prvo trgovino in se razgledovati. Potem sem se odločila, da vstopim v tistega, kjer imajo sestre črno obleko. Ker pa se nisem želela učiti angleškega jezika, sem črtala vse tiste redove, kjer so zahtevali znanje angleškega jezika. Tako sem se na koncu kljub temu, da nisem želela k notredamkam, odločila za ta red.

Kako je živeti pod različnimi predstojnicami?

Hierarhija je tisti skelet, ki ohranja cerkev že toliko časa. Če mi česa ne dovolijo, jim rečem: »O.K., ampak boste imele na vesti, za to ne prevzemam odgovornosti.« Mislim, da predstojnice vidijo dlje in jih je dobro poslušati. Živeti pod različnimi predstojnicami je različno, vse je odvisno od karakterja. Sama se trudim biti iskrena, da ne bi prihajalo do konfliktov. Npr.: Že v noviciatu sem rada molila v sobi, kar je načeloma dovoljeno le sestram z večnimi zaobljubami. Nekega dne sem ugotovila, da nekdo preverja moj brevir, preverja katere molitve molim. Pred vsemi sestrami sem to jasno izpostavila in jim povedala, da kazala ne premikam, tako da je vseeno, če preverjajo. Od takrat naprej je bil mir.

V naši skupnosti ni množičnega in skupinskega uvajanja kandidatk in novink, zanje ni posebnega reda. Tako sem k skupnosti zrasla kot otrok. Imela sem le te težave, da nisem točno vedela, kaj pričakujejo od mene. Tega mi niso jasno povedale. Ampak se je obneslo. Čas kandidature je trajal, dokler nisem sama ugotovila, da sem primerna za noviciat. Iz tega razloga jih kasneje le malo izstopi. Od leta 1910 je v Sloveniji letos izstopila prva notredamka. Vendar pa povsod ugotavljamo, da je malo vstopov in da bomo morale ukrepati.

Nekatere redovnice prihajajo v konflikt, ker se borijo za človekove pravice.

Ne vidim razloga, da bi se morala boriti za človekove pravice. Če so te božja volja, se bodo slej ko prej uveljavile. Se pa zavzemam za tiste pravice, ki so zakonsko zagotovljene, pa se jih ne izvaja. Zdi se mi, da se v tovrstnih podvigih nekateri izpostavljajo zaradi sebe kot človeka. Kaj bi jaz kot duhovnica? To, da bi se izpostavljala? Poznam primer Gramick. Ona se je želela predvsem izpostavljati. Saj cerkev ni zavrgla homoseksualcev, ampak naj se ne izpostavljajo v medijih, naj bodo vzdržni in »pregurajo« življenje. Skupnost je bila Gramickovi podpora zaradi njene lojalnosti skupnosti in ne zaradi njenega dela. Je pa v Ameriki problem to, da si redovnice same iščejo svoje področje dela in tako postane skušnjava večja, kot če ti delo naloži predstojnica.

Kako bi izgledalo vaše življenje, če bi izstopili?

V primeru, da bi se odločila za izstop, bi lahko odšla k bratu. Rekel mi je, da me bo pri njem zmeraj čakala soba. Denar bi lahko služila s prevajanjem iz nemščine, ki sem se je naučila v noviciatu. Razna znanja, ki bi jih lahko vnovčila, sem si pridobila tudi na seminarjih.

Slovenija, februar 2003.

PRILOGA 3: ELEKTRONSKI ODGOVOR VIDE ŽABOT

Draga Sonja,⁵³

na kratko o tvojih vprašanjih če ni že prepozno. Zdravstveno nisem bila nikoli zavarovana in o tem me niso prav nič poučili... Zanimanje za to je zvenelo kot prenavезanost na materialnost življenja in je bilo nezaželjeno. Le tiste sestre, ki so delale pri salezijancih in so imele minimalno plačo, so bile zavarovane, ker so to pač plačevali oni in je bila investicija za bodoče penzije, iz katerih so črpale za življenje. Takoj po izstopu sem zaprosila za delovno mesto v terapevtskih skupinah Don Ciottija v Turinu in imela minimalno plačo. Nikoli mi ni prišlo na misel, da bi zaprosila za socialno pomoč nezaposlenih. Sedaj živim iz mojega samostojnega dela, ki sem si ga sama organizirala.

Druge redovnice me direktno niso nikoli klicale... Sem pa prejela sporočila po nekaterih duhovnikih "disidentih". Pisali so mi nekateri bivši duhovniki in redovniki, poročeni in v težavah.

Čao! Veliko zanimivega in dobrega ti želim. Vida

-----Izvorno sporočilo-----

Od: sonja bezjak <sonjabezjak@hotmail.com>

Za: vidazabot@libero.it <vidazabot@libero.it>

Datum: 23. september 2002 17:46

Zadeva: Diploma!

>Ga. Vida,

>lep pozdrav iz deževne Ljubljane. Upam, da vas ne motim preveč. Imam eno

>kratko vprašanje. Trenutno se ukvarjam s problemom, kako so redovnice

>zavarovane in ker mi na KORUS-u niso hoteli biti v pomoč. Vas prosim, da mi

>poveste, kako je to zgledalo pri vas.

>Slovenija po zakonu o obveznem zavarovanju plačuje duhovnikom in drugim, ki

---

⁵³ Elektronski pismi sem namenoma pustila v izvorni, nelektorirani obliki.

>jim verski poklic predstavlja glavni poklic (sem sodijo tudi redovnice)
>zavarovanje za primer invalidnosti, pokojnine in zdravstveno zavarovanje.
Vi ste bili zavarovani za ta primer? So vas o tem podučili? Ne vem niti, ali
Bi se redovnica morala prijaviti sama ali jo prijavi predstojnica. Ga. Sreševa
>mi je povedala, da je to uredila sele po opozorilu g. Grmiča.
>Ker bom del naloge posvetila prav socialni ranljivosti bivših redovnic,
>posebej ranljive so takoj po izstopu in to predvsem zaradi finančne
>negotovosti, me zanima, ali ste se takoj po izstopu zaposlili, ali ste se
>obrnili na zavod in zaprosili za denarno socialno pomoč, ki bi vam
pripadala kot brezposelni osebi. Zanima me, kako to izgleda v praksi.
Pa še to, ali se je na vas, zdaj ko ste medijsko zelo uveljavljeni, obrnila
kakšna bivša redovnica? V Ameriki, kjer je izstopov veliko, se bivše
redovnice organizirajo v skupine. S svojim vprašanjem bi rada preverila,
ali so zametki takega organiziranja možni tudi pri nas.
No, v bistvu nisem bila tako kratka, kot sem obljubila na začetku. Ampak
saj veste, raziskovalna radovednost pač ne pozna meja.
V pričakovanju odgovorov vas lepo pozdravljam.

Sonja

